

UNIVERZITA KARLOVA
Právnická fakulta

Adéla Šmahelová

Vztah rozsudků pro uznání a pro zmeškání

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Miroslav Sedláček, LL.M., Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 17. 11. 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 246 546 znaků včetně mezer.

V Praze dne 17. 11. 2022

.....

Adéla Šmahelová

Ráda bych tímto poděkovala JUDr. Miroslavu Sedláčkovi, LL.M., Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné rady, vstřícnost a rychlou komunikaci v průběhu vedení této práce.

Poděkování za podporu a vstřícnost patří také mé rodině a blízkým, kteří byli vždy trpěliví a plnění studijních povinností mi usnadňovali.

Obsah

Úvod.....	6
1. Rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání	8
1.1. Rozsudek pro uznání	9
1.1.1. Uznání nároku jako procesní úkon.....	13
1.1.2. Uznání nároku na základě fikce	18
1.1.2.1. Kvalifikovaná výzva k vyjádření	19
1.1.2.2. Přípravné jednání.....	30
1.1.3. Povaha fikce uznání	33
1.1.4. Možnosti obrany proti rozsudku pro uznání	38
1.1.4.1. Odvolání proti rozsudku pro uznání.....	38
1.1.4.2. Žaloba na obnovu řízení.....	40
1.2. Rozsudek pro zmeškání.....	41
1.2.1. Předpoklady vydání rozsudku pro zmeškání.....	42
1.2.2. Následky zmeškání.....	45
1.2.3. Povaha zmeškání	46
1.2.4. Možnosti obrany proti rozsudku pro zmeškání	48
1.2.4.1. Odvolání proti rozsudku pro zmeškání	48
1.2.4.2. Návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání	49
1.2.4.3. Žaloba na obnovu řízení.....	50
1.3. Vzájemný poměr rozsudků pro uznání a pro zmeškání	51
1.3.1. Předpoklady vydání rozsudků pro uznání a pro zmeškání.....	51
1.3.2. Podstata rozsudků pro uznání a pro zmeškání	55
1.3.3. Náležitosti rozsudků pro uznání a pro zmeškání.....	59
1.3.4. Otázka sankční povahy rozsudků pro uznání a pro zmeškání.....	60
1.3.5. Možnosti obrany proti rozsudkům pro uznání a pro zmeškání	64
2. Zahraniční právní úprava rozsudků pro uznání a pro zmeškání.....	66
2.1. Spolková republika Německo	66
2.1.1. Rozsudek pro uznání	66
2.1.2. Rozsudek pro zmeškání.....	66
2.2. Rakouská republika	70
2.2.1. Rozsudek pro uznání	70
2.2.2. Rozsudek pro zmeškání.....	71
2.3. Slovenská republika	74
2.3.1. Rozsudek pro uznání	74
2.3.2. Rozsudek pro zmeškání.....	75
3. De lege ferenda.....	78
3.1. Obecné náměty	78
3.1.1. Rozsudek pro uznání	78
3.1.2. Rozsudek pro zmeškání.....	83
3.2. Civilní řád soudní	85
Závěr.....	89
Seznam použitých zdrojů	92
Seznam zkratk	97

Abstrakt	98
Klíčová slova.....	99
Abstract	100
Key words	101

Úvod

Rozsudky pro uznání a pro zmeškání lze v dnešní době považovat za klasické instituty civilního sporného procesu a zároveň za jeden z nástrojů k dosažení efektivity a rychlosti řízení před soudem. Jedná se o zvláštní druhy soudních rozhodnutí ve věci samé, kterými soud rozhoduje výlučně v neprospěch žalovaného. Pro řízení zakončené vydáním rozsudku pro uznání či rozsudkem pro zmeškání je charakteristické, že soud neprovádí vlastní zjišťování skutkového stavu věci, nýbrž vychází pouze ze skutečností, které vylíčil žalobce v žalobním návrhu. Současně je vydání zvláštních rozsudků nutně vázáno na jednání žalovaného, který proti němu uplatňovaný procesní nárok buď výslovně uzná, anebo v řízení naopak nevyvíjí dostatečnou aktivitu a zmešká důležitý procesní úkon.

Kromě rozsudku pro výslovné uznání nároku je pak v případě rozsudků pro uznání a pro zmeškání základem soudního rozhodnutí zákonem vytvořená konstrukce, že žalovaný nárok žalobce uznává či skutková tvrzení obsažená v žalobě nerozporuje. Umělé dotváření objektivní reality s sebou však nutně nese jisté aplikační potíže. Zejména se tak děje u fikce uznání, která na žalovaného v řízení klade nebývale vysoké nároky a často pro něj znamená definitivní ztrátu sporu.

Rozsudky pro uznání a pro zmeškání mají v poměrech české právní úpravy bezesporu společné kořeny a v mnohém vykazují podobnosti, jejich skutečné dopady na práva a povinnosti účastníků řízení se v konečném důsledku různí. Pro oba instituty ale platí, že by k nim soudy měly zaujmout spíše šetrný přístup, neboť představují značný zásah do právního postavení žalovaného, který má omezené možnosti obrany.

Ačkoliv byly historicky zvláštní rozsudky součástí našeho právního řádu, jejich právní úprava v průběhu času dostala četným změnám, z nichž ne všechny lze hodnotit pozitivně. I proto oba druhy rozhodnutí stále prochází judikaturním vývojem a do budoucna by si regulace v této oblasti zasloužila také určité legislativní změny.

Tato diplomová práce je systematicky rozdělena do tří hlavních částí, které jsou dále členěny na podkapitoly a subkapitoly. V první části se zabývám zásadní problematikou diplomové práce, kterou je vztah rozsudků pro uznání a pro zmeškání. Pro tyto účely je první část této práce rozdělena na tři tematické okruhy. První okruh je věnován analýze současné úpravy rozsudku pro výslovné uznání žalovaného a rozsudku na základě fikce uznání, včetně předpokladů jejich vydání, povahy uznání a možných prostředků obrany proti nim. Další okruh se stejným způsobem zaměřuje na rozsudek pro zmeškání a rovněž analyzuje předpoklady jeho vydání, povahu institutu zmeškání, jakož i možnosti obrany proti rozsudku pro zmeškání. V posledním okruhu první části

této práce budou oba druhy rozsudků porovnány co do předpokladu jejich vydání, skutkového základu, obsahových náležitostí, povahy těchto rozhodnutí, a nakonec možností jejich odklizení. V rámci tohoto porovnání se pokusím nalézt vzájemný vztah rozsudků pro uznání a pro zmeškání.

Ve druhé části této práce je věnována pozornost zahraničním právním úpravám, konkrétně úpravě německé, rakouské a slovenské. Uvedené státy jsem pro účely srovnání vybrala z toho důvodu, že historicky se náš civilní proces vyvíjel v rámci rakouského civilního procesu, který zase úzce souvisel s německým civilním procesem. Přirozeně má pak naše právní úprava civilního práva procesního společnou historii i se Slovenskem. Slovenský civilní proces si nadto v posledních letech prošel významnou reformou, kterou z pohledu zvláštních rozsudků nelze nechat bez povšimnutí. Tato část je proto soustředěna především na nastínění zákonné regulace rozsudků pro uznání a pro zmeškání ve vybraných státech, jakož i na její komparaci s českou právní úpravou.

Třetí část diplomové práce je v rámci *de lege ferenda* zaměřena na identifikaci nedostatků a s tím související možné změny současné právní úpravy zvláštních rozsudků. Navrhované úpravy přitom vychází především z právních řádů sousedních států, kterým je věnována druhá část této práce. Dále v závěru poslední kapitoly práce představím základní teze nového civilního kodexu, který v současné době připravuje Ministerstvo spravedlnosti, týkající se úpravy rozsudků pro uznání a pro zmeškání.

Diplomová práce si klade za cíl podrobně charakterizovat institut rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání, popsat předpoklady jejich vydání, jejich povahu a možnost obrany proti nim. Současně v této práci oba rozsudky z hlediska jejich podstaty, povahy a řízení o nich srovnávám. Z analýzy jednotlivých institutů a jejich porovnání by pak měl vyplývat jejich vzájemný vztah, který je patrný především ze skutkového základu těchto rozhodnutí. Zároveň je cílem představit, jakým způsobem se s problematikou rozsudků pro uznání a pro zmeškání vypořádaly naše sousední státy Německo, Rakousko a Slovensko. V neposlední řadě by diplomová práce měla nastínit nedokonalosti stávající zákonné úpravy zvláštních rozsudků a navrhnout možné způsoby jejich řešení.

1. Rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání

Základním cílem každého civilního řízení před soudem je vydání meritorního rozhodnutí, kterým je věcně rozhodnuto o nárocích uplatněných účastníky řízení. Takovým rozhodnutím je zásadně rozsudek, kterým soud v souladu se zásadou projednací rozhoduje na základě skutkového stavu zjištěného z provedeného dokazování a tvrzení účastníků.

Rozsudek pro uznání stejně jako rozsudek pro zmeškání se od „obyčejného“ kontradiktorního rozsudku liší zejména tím, že soud při vydání zvláštních rozsudků upustí od zkoumání skutkového stavu věci a rozhodne pouze na základě procesního jednání jedné ze stran sporu. V poměrech občanského soudního řádu se však bude jednat vždy o žalovaného, neboť česká právní úprava nezná zmeškání žalobce.

Obecně jsou pak zvláštní rozsudky projevem trendu posílení odpovědnosti za výsledek sporu, kdy na sebe strany svým jednáním přebírají odpovědnost za konečný výsledek řízení.¹ Důvodem takového postupu je především snaha o aktivní zapojení procesních stran do sporu, jejich vzájemná spolupráce a s tím související urychlení řízení. V případě výslovného uznání nároku či nečinnosti žalovaného soudu odpadá povinnost zjišťovat skutkový stav věci pomocí dokazování, ale zpravidla se spokojí s tvrzením žalobce. V některých případech dokonce není nutné posuzovat ani opodstatněnost žalovaného nároku. Je však otázkou, do jaké míry je tento přístup správný, jelikož procesní postup soudu by měl vést k vydání rozhodnutí, která jsou v souladu s hmotněprávní realitou. Právě riziko rozporu se skutečností je dalším charakteristickým znakem zvláštních rozsudků, kterým se tyto typy rozhodnutí, vyjma rozsudku pro výslovné uznání nároku, odlišují od kontradiktorního rozsudku vydaného ve standardním civilním řízení.

Ačkoliv v praxi se s rozsudky pro uznání a pro zmeškání neseťkáme tak často jako s klasickým rozsudkem, jejich význam je z hlediska dopadu na hmotněprávní a procesní postavení účastníků řízení v zásadě stejný.² Zároveň jejich vydání až na výjimky nelze předem vyloučit v žádném sporu, neboť každý se může nedopatřením nevyjádřit na výzvu soudu k žalobě či nedostavit na jednání ve věci, a v důsledku toho zmeškat. Kromě rozsudku vydaného na základě výslovného uznávacího projevu je dalším společným jmenovatelem zvláštních rozsudků totiž právě zmeškání, byť se liší způsob, jakým ke zmeškání může dojít. Hrozba v podobě ukončení sporu rozsudkem pro uznání či pro zmeškání má tak žalovaného nutit k procesní aktivitě. Nutno dodat, že zákon k žalovanému v případě zmeškání přistupuje poměrně přísně, a především

¹ JIRSA, Jaromír. Komentář k § 153a. *Občanský soudní řád, 2. část: Soudcovský komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2019. ASPI_ID KO99_p2b1963CZ. ISSN 2336-517X.

² BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

s vydáním rozsudku pro uznání spojuje z hlediska práv účastníků řízení závažné následky. S ohledem na to by měly soudy k vydání zvláštních rozsudků přistupovat s určitou mírou opatrnosti.

1.1. Rozsudek pro uznání

Rozsudek pro uznání je prvním ze zvláštních druhů rozsudků, kdy občanský soudní řád umožňuje vydání rozsudku nikoli pouze na základě výsledků dokazování a zjištěného skutkového stavu, nýbrž i podle uznání žalovaného.³ Právní úpravu rozsudku pro uznání nalezneme v § 153a o.s.ř., dle kterého soud vydá rozsudek pro uznání v případě, že žalovaný v průběhu řízení před soudem nárok uplatněný žalobním návrhem uzná. Na základě § 153a o.s.ř. pak lze rozlišit dva druhy rozsudku pro uznání, a to klasický rozsudek pro výslovné uznání žalovaného nároku a rozsudek pro uznání na základě fikce.

Základním předpokladem vydání rozsudku pro uznání je uznání uplatňovaného nároku ze strany žalovaného. Občanský soudní řád stanoví dokonce tři možnosti podoby takového uznání, a to (i) výslovné uznání nároku dle § 153a odst. 1 o.s.ř., (ii) uznání na základě fikce v případě nevyjádření se na výzvu soudu dle § 114b odst. 5 o.s.ř., a (iii) uznání na základě fikce v důsledku nedostavení se na přípravné jednání dle § 114c odst. 6 o.s.ř.

Pro porozumění institutu uznání je předně nutné věnovat pozornost samotnému předmětu řízení, který určuje žalobce v žalobním návrhu. Zákon namísto předmětu řízení užívá termín „věc“, „věc sama“ (např. § 42 odst. 2 o.s.ř.) či „nárok“ v procesním smyslu (§ 153a odst. 1 a 3 o.s.ř.).⁴ Obecně lze předmět řízení nebo též předmět sporu definovat jako *objekt soudní ochrany, o němž se soud má ve svém rozhodnutí příznivě nebo nepříznivě vyslovit*. Jinými slovy, předmět řízení vymezuje okruh otázek, které jsou předmětem jednání v civilním soudním řízení, a o kterých soud v tomto řízení rozhoduje. Při rozhodování musí soud předmět sporu vyčerpat a zahrnout do rozhodnutí vše, co k předmětu sporu patří.⁵

Civilní sporný proces je ovládán zásadou dispoziční, v jejímž rámci mají žalobce a žalovaný možnost svobodně nakládat jak řízením (zákonnými prostředky soudní ochrany), tak předmětem řízení (soudně uplatněným nárokem).⁶ V průběhu soudního procesu předmět řízení

³ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1040.

⁴ DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 79 [Žaloba a její náležitosti]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016. ASPI_ID KO99_p11963CZ. ISSN 2336-517X.

⁵ MACUR, Josef. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 17.

⁶ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36.

podléhá další dispozici stran sporu, které svou procesní iniciativou vymezují subjekt a rozsah nakládání s řízením a jeho předmětem. Účastníkům řízení je tak při jejich procesní aktivitě poskytnuta jistá míra svobody pramenící z dispozičního principu, který představuje určitou analogii k principu autonomie vůle v hmotném právu. Toto promítnutí hmotněprávní autonomie vůle do procesněprávního dispozičního principu vyplývá ze skutečnosti, že procesní právo slouží hmotnému právu tím, že zprostředkovává ochranu subjektivních hmotných práv účastníků řízení.⁷

Při definování předmětu řízení je současně třeba vnímat skutečnost, že soukromé právo hmotné a procesní jsou samostatné právní fenomény, kdy hmotněprávní a procesní vztahy existují ve dvou rovinách, které se mohou významně lišit.⁸ Přestože dřívější teorie předmětu sporu ztotožňovaly předmět sporu s hmotněprávním nárokem žalobce, postupem času byl přijat názor, že stěžejní není samotná existence nároku v hmotněprávním smyslu, ale pouze procesní tvrzení, že takový nárok existuje. Předmět sporu proto neurčuje hmotné právo, nýbrž tvrzení účastníka řízení na straně žaloby, že jím tvrzený nárok uplatňuje po právu. Pokud by tomu totiž bylo naopak, museli bychom dospět k absurdnímu závěru, že předmět řízení nemůže existovat bez objektivní přítomnosti materiálního nároku.⁹

V rámci procesní teorie předmětu sporu založené na totožnosti předmětu řízení a žalobních tvrzení pak vzniká otázka, zda pro založení procesního nároku stačí samotné tvrzení žalobce o tom, čeho se v řízení domáhá, či zda je třeba v žalobě zahrnout též skutečnosti, od nichž žalobce odvíjí svůj žalobní nárok. Převažující a obecně přijímaná je v tomto ohledu tzv. dvojčlenná teorie předmětu sporu, která rozlišuje žalobní petit a skutkové okolnosti zakládající oprávněnost nároku, které plynou z odůvodnění žaloby.¹⁰ Z dvojčlenného předmětu sporu vychází i občanský soudní řád, když mezi náležitosti žaloby dle § 79 o.s.ř. výslovně zahrnuje kromě žalobního petitu rovněž vyličení rozhodujících skutečností. Pro úspěch ve sporu tak musí žalobce v žalobním návrhu uvést i skutková, zpravidla hmotněprávní tvrzení, na jejichž základě dovozuje svou aktivní procesní legitimaci a zároveň pasivní legitimaci žalovaného.¹¹

Předmět řízení je tudíž tvořen dvěma vzájemně propojenými složkami, a to (i) předmětem procesního nároku, který je představován požadovanými účinky soudního rozhodnutí vymezenými žalobcem v petitu žaloby, a (ii) základem procesního nároku, který je určen

⁷ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s 42–43.

⁸ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 36.

⁹ MACUR, Josef. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 23.

¹⁰ *Ibid*, s 37.

¹¹ SVOBODA, Karel. Komentář k § 79 [Náležitosti žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 425.

skutkovými okolnostmi, ze kterých žalobce dovozuje oprávněnost žalobního petitu. Přestože je žalobní nárok částečně určen skutkovými tvrzeními důležitými pro posouzení věci z hlediska hmotněprávního, stále se jedná o výlučně procesní nárok, který vychází z procesních tvrzení žalobce v řízení a je nezávislý na stavu hmotného práva. Vezme-li žalobce v průběhu řízení žalobu zpět aniž by žalovaný splnil svou hmotněprávní povinnost, soud řízení zastaví a procesní nárok žalobce zanikne. Hmotněprávním nárokem vůči žalovanému však žalobce v takovém případě disponuje i nadále a nic mu nebrání v podání další žaloby, která založí nový procesní nárok. Naopak zanikne-li hmotněprávní nárok splněním vymáhané povinnosti, procesní nárok zůstává nedotčen a soud bude v řízení nadále pokračovat až do ukončení procesně relevantním způsobem (tj. nedojde k automatickému ukončení řízení z důvodu zániku hmotněprávního nároku a pokud žalobce nevezme žalobu zpět, soud ve věci rozhodne).¹² V tomto ohledu jsou právo hmotné a procesní samostatná odvětví, která existují nezávisle na sobě, a jejich instituty je proto nutné od sebe důkladně odlišovat.

Vzhledem k právě uvedenému lze shrnout, že předmět sporu nemůžeme spojit s hmotným právem, ale toliko s tvrzeními obsaženými v žalobním návrhu. Pro institut uznání nároku je tato skutečnost důležitá z toho důvodu, že předmětem uznání může být jen nárok, který byl předmětem řízení podle obsahu podané žaloby, a jeho příslušenství. Uznání se nemůže týkat jiných nároků než těch, které byly žalobcem uplatněny v řízení před soudem.¹³ Důvodem je to, že zatímco procesní nárok plyne z žaloby a jasně vymezuje předmět sporu, existenci hmotněprávního nároku pouze tvrdí příslušná procesní strana, tedy žalobce, avšak to, zda sporný hmotněprávní nárok skutečně existuje či nikoli, je až předmětem meritorního rozhodnutí ve věci, ke kterému má soud až na výjimky dospět na základě provedeného dokazování.¹⁴ Není proto myslitelné uznat např. samotná skutková tvrzení žaloby či právní hodnocení provedené žalobcem v žalobě,¹⁵ neboť právní charakteristika vylíčených skutkových tvrzení (tzv. právní důvod žaloby) není součástí vymezení předmětu řízení.¹⁶ Soud podle uznání nemůže rozhodnout například ani o předběžné vykonatelnosti či o nákladech řízení.¹⁷ Nakonec uznání nároku nelze zaměňovat s nečinností

¹² DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 79 [Žaloba a její náležitosti]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016. ASPI_ID KO99_p11963CZ. ISSN 2336-517X; MACUR, Josef. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 33; dále též např. nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08.

¹³ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1041.

¹⁴ MACUR, Josef. Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů? *Právní rozhledy*, 1995, č. 11, s. 440–443.

¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 33 Cdo 534/2021.

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1047/2021.

¹⁷ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1041.

žalovaného na výzvu soudu včetně využití tzv. doložky nečinnosti dle § 101 odst. 4 o.s.ř., uznáním dluhu v hmotněprávní rovině či obranou žalovaného, kterou žalovaný sice výslovně nepopírá tvrzení obsažená v žalobě, ale žalobě se brání jinak, například přednesem odpovídajícím skutkovým znakům protinormy¹⁸ či námitkou zániku nároku započtením.¹⁹

Vymezovací funkce předmětu řízení má z hlediska uznání nároku význam také v tom smyslu, že z obsahu žaloby musí být zcela zřejmé, jaký nárok žalovaný uznává.²⁰ V žalobním návrhu je proto nutné vyličit rozhodující skutečnosti v takovém rozsahu, aby bylo jasné, na základě jakých skutkových okolností je žalobní nárok uplatňován a čeho přesně se žalobce domáhá.²¹ Předmět řízení musí být přesně vymezen i z toho důvodu, že uznání odpovídá uplatněnému nároku a soud musí být u každého rozsudku pro uznání schopen s jistotou určit, zda a v jakém rozsahu rozsudek vytváří překážku věci rozsouzené pro projednání a rozhodnutí jiné věci mezi týmiž účastníky. Rozsudek pro uznání tedy nelze vydat, dokud žalobcova podání nejsou určitá a jasně nevymezují předmět řízení.²² S tím souvisí i předpoklad, že žalovanému musí být žaloba doručena řádně, ve znění všech doplnění a změn, a případné nedoručení části žaloby obsahující specifikaci žalobního požadavku vydání rozsudku pro uznání brání.²³ Tento přístup poměrně důkladně reflektuje i rozhodovací soudní praxe, kdy Nejvyšší soud například dospěl k závěru, že o řádné doručení písemnosti se nejedná, jestliže je soudní písemnost vyhotovená v českém jazyce doručována žalovanému se sídlem na Slovensku bez poučení o možnosti odmítnout písemnost, jestliže není vyhotovena v jazyce, kterému adresát rozumí nebo k ní není připojen překlad ve smyslu čl. 8 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech Evropské unie.²⁴ Konečně nelze rozsudek pro uznání vydat dříve, než soud přistoupí k rozhodnutí o změně žaloby, neboť v té chvíli by nebyl jasně vymezen předmět řízení.²⁵ Pro účely uznání nároku se tudíž požadavek přesného vymezení předmětu řízení jeví jako absolutně bezpodmínečný.

¹⁸ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8; SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

¹⁹ DVORÁK, Bohumil. Komentář k § 153a [Rozsudek pro uznání]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016. ASPI_ID KO99_p11963CZ. ISSN 2336-517X.

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 33 Cdo 534/2021.

²¹ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 505.

²² *Ibid.*, s. 788.

²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1230/2008.

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 1327/2019.

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 25 Cdo 471/2020.

1.1.1. Uznání nároku jako procesní úkon

Jak bylo zmíněno, z hlediska uznání nároku lze rozlišovat dva případy, kdy soud může rozhodnout rozsudkem pro uznání. Prvním z nich je „skutečné“ uznání nároku ve smyslu § 153a odst. 1 o.s.ř., kterým se rozumí procesní úkon, prostřednictvím něhož žalovaný výslovně uzná nárok uplatněný v žalobním návrhu.²⁶

Uznání nároku je výrazem nezbytné procesní aktivity žalovaného²⁷ a současně typickým projevem dispoziční zásady, kdy žalovaný může prostřednictvím procesního úkonu disponovat předmětem řízení a na základě vlastní vůle učinit úkon směřující k rozhodnutí ve věci samé a ukončení sporu.²⁸ Žalovaný může svůj závazek vůči žalobci uznat projevem vůle kdykoliv v průběhu řízení, a to až do doby, než soud vyhlásí rozhodnutí o věci samé nebo jiné rozhodnutí, kterým řízení končí. Uznání nároku proto přichází v úvahu také v řízení o opravných prostředcích, avšak například před samotným zahájením řízení či v dovolacím řízení již nárok v procesním slova smyslu uznat nelze.²⁹ Jelikož se jedná o procesní právo účastníka řízení, musí soud žalovaného o možnosti nárok uznat v souladu s § 118a odst. 4 o.s.ř. poučit.³⁰

Podle § 153a odst. 1 o.s.ř. může žalovaný uznat nárok celý či jen zčásti, případně pouze co do základu. O uznání základu nároku lze hovořit zpravidla tehdy, uzná-li žalovaný oprávněnost nároku s výjimkou okolností, které se týkají výše nároku. Uznání se v takovém případě týká povinnosti žalovaného zaplatit nárok uplatněný v žalobě, s tím, že samotná výše nároku bude ponechána na dalším posouzení soudu. Naopak k částečnému uznání nároku dochází zejména tehdy, uzná-li žalovaný nárok na zaplacení jistiny, avšak nesouhlasí se zaplacením úroku z prodlení, uzná-li nárok na zaplacení částky nižší, než která je uvedena v žalobním petitu, či uzná-li nárok pouze ve vztahu k jednomu z žalobců.³¹ Částečný rozsudek lze vydat i v případě, že v řízení na straně žalované vystupuje více solidárních dlužníků, a to proti žalovanému, který nárok uznal, přičemž řízení proti ostatním žalovaným může dále pokračovat. Naopak proti žalovanému,

²⁶ DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 153a [Rozsudek pro uznání]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. [Systém ASPI]. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016. ASPI_ID KO99_p11963CZ. ISSN 2336-517X.

²⁷ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

²⁸ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 134.

²⁹ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1041.

³⁰ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

³¹ Ibid.

který je jedním z nerozlučných společníků, lze rozsudek pro uznání vydat jen tehdy, učiní-li uznávací úkon všichni žalovaní.³²

Občanský soudní řád však neumožňuje uznání učiněné podmíněné či s výhradou k důvodům opodstatněnosti nároku (§ 41a odst. 2 o.s.ř.). Uzná-li žalovaný nárok například pouze za podmínky, že žalobci nebude přiznána náhrada nákladů řízení, uznání nevyvolá zamýšlené procesní účinky a soud podle něj nemůže rozhodnout.³³ Nelze ani vzít zpět již učiněné uznání nároku, neboť takový úkon by bylo nutno ve smyslu § 41a odst. 3 o.s.ř. považovat za nepřipustný a soud by k němu nemohl přihlížet. Uznává-li žalovaný uplatněný procesní nárok v písemném podání, může jej v souladu s § 41a odst. 4 o.s.ř. pouze odvolat, a to za předpokladu, že odvolání dojde soudu nejpozději s úkonem obsahujícím uznání.³⁴ Jediná možnost, která se v tomto ohledu zdá být přípustná, je uznání nároku, které si žalovaný vyhradí do určité doby odvolat podáním adresovaným soudu s tím, že soud může vydat rozsudek pro uznání až po marném uplynutí této lhůty.³⁵

Jako každý právní úkon, uznání nároku je projevem vůle žalovaného. S ohledem na jeho procesněprávní charakter je však rozhodující pouhý projev vůle a náležitosti vůle samotné se z hlediska procesního práva nezkuumají. Platí zde tzv. teorie projevu vůle založená na tom, že cílem procesu je poskytování ochrany subjektivnímu právu, přičemž jednotlivé procesní úkony účastníků mají zpravidla vliv pouze na jejich procesní práva, a jsou proto méně samostatné než úkony hmotněprávní. Stejně jako v případě vymezení předmětu sporu se zde projevuje určitá nezávislost hmotného a procesního práva, když na rozdíl od úkonů hmotněprávního charakteru nezáleží na tom, zda projev vůle uznat nárok odpovídá skutečné vůli žalovaného, jelikož vnitřní vůle sama o sobě je nerozhodná a relevantní je pouze její vnější, objektivní projev.³⁶ Žalovaný se proto nemůže dovolat neplatnosti uznání nároku například pro omyl či jiné hmotněprávní vady tohoto procesního úkonu.³⁷

³² SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

³³ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1042.

³⁴ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II., § 79–180 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 219; SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

³⁵ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1042.

³⁶ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 173–174; GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 44.

³⁷ HRNČIŘÍK, Vít. Komentář k § 153a [Rozsudek pro uznání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 731.

Ačkoliv je pro dispoziční úkon v podobě uznání nároku v souladu s teorií projevu vůle rozhodující pouze vnější projev vůle žalovaného, samotný význam tohoto projevu se posuzuje podle jeho obsahu.³⁸ S ohledem na závažnost následků uznání nároku je proto nutné, aby projev vůle žalovaného nárok uznat z obsahu uznávacího prohlášení jednoznačně vyplýval a o jeho vážnosti nebylo pochyb. Musí proto být zřejmé, že žalovaný uznává nárok uplatněný v žalobním návrhu, a v jakém rozsahu tak činí.³⁹ V tomto závěru se ustálila i rozhodovací soudní praxe, kdy Nejvyšší soud opakovaně judikuje, že z uznávacího úkonu žalovaného musí nepochybně vyplývat, že žalovaný si je svého dluhu vyplývajícího ze žalobního nároku vědom a rovněž, že projevuje vůli nárok nepodmíněně uspokojit.⁴⁰ Pokud by soud vydal rozsudek pro uznání i přes pochybnosti o existenci nezpochybnitelného projevu vůle žalovaného nárok uznat, jednalo by se o porušení práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.⁴¹

V souladu s § 41 odst. 2 o.s.ř. je dále třeba posuzovat uznávací projev vůle žalovaného podle jeho obsahu, nikoli formy či názvu. Takový procesní úkon proto může být učiněn jakýmkoliv způsobem ve formě, ve které se činí podání (tj. písemně, elektronicky či ústně do protokolu), přičemž není rozhodující, zda je výslovně jako uznání nároku označen, ani zda je uznání nároku vyjádřeno právě tímto slovním spojením. Procesní úkon tak bude mít účinky dle § 153a o.s.ř. vždy, když bude z jeho obsahu uznání nároku ze strany žalovaného jednoznačně vyplývat, a to bez ohledu na jeho formu či označení.⁴² V praxi žalovaný činí uznávací prohlášení především na základě výzvy k vyjádření k žalobě či v průběhu jednání ve věci.⁴³ K výslovnému uznání může dojít i v závěrečné řeči účastníka či v odvolacím řízení, nicméně s ohledem na narůstající počet úkonů v řízení je z ekonomického hlediska taktické nárok uznat spíše dříve, než později.

Jelikož se v případě uznání nároku jedná o procesní jednání žalovaného adresované soudu, je třeba jej důsledně odlišovat od hmotněprávního uznání dluhu směřujícímu vůči věřiteli upraveného v § 2053 občanského zákoníku. Pro uznání nároku občanský soudní řád nevyžaduje

³⁸ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 136.

³⁹ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1041; shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 33 Cdo 534/2021.

⁴⁰ Ibid; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 29 Odo 522/2001.

⁴¹ Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 454/04.

⁴² In: JIRSA, J. Komentář k § 153a [Rozsudek pro uznání]. *Občanský soudní řád, 2. část: Soudcovský komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2019. ASPI_ID KO99_p2b1963CZ. ISSN 2336-517X.

⁴³ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II., § 79–180 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 452.

splnění náležitostí uznání dluhu v hmotněprávním smyslu.⁴⁴ Přichází tedy v úvahu například situace, kdy žalovaný uzná žalobní nárok a soud vydá rozsudek pro uznání, avšak k uznání dluhu v hmotněprávním smyslu nedojde, neboť žalovaný ve skutečnosti ničeho nedluží, a tedy není v řízení pasivně věcně legitimován.⁴⁵ V praxi ale procesní uznání nároku náležitosti stanovené občanským zákoníkem často splňovat bude, protože žalovaný jako skutečný dlužník zpravidla v jediném písemném podání uzná jak uplatňovaný procesní nárok, tak svůj dluh co do důvodu a výše.⁴⁶ Procesní úkon tedy současně může odpovídat a zásadně odpovídá požadavkům kladeným na něj normami hmotného práva, které s jednáním spojují jiné účinky než ty procesní.⁴⁷ Jestliže však uznání nároku představuje pouhý hmotněprávní úkon učiněný žalovaným v průběhu řízení, je následné rozhodnutí ve věci řádným kontradiktorním rozsudkem, který musí splňovat veškeré požadavky kladené na „klasické“ rozsudky, nehledě na to, že uznávací projev vůle žalovaného plně respektuje.⁴⁸

Zákonným předpokladem vydání rozsudku pro uznání pak kromě samotného uznání žalovaného nároku je, že se jedná o věc, jejíž povaha nevyklučuje uzavření a schválení smíru dle § 99 o.s.ř. Výraz „povaha věci“ je v předmětném ustanovení použit nejen v procesním, ale také v hmotněprávním významu. Soudní smír je dohoda procesních stran o ukončení řízení, o otázce, která byla jeho předmětem, a popřípadě též o nákladech řízení. Starší materiální teorie, na jejichž základě byl smír považován za hmotněprávní dohodu uzavřenou v řízení před soudem, jsou dnes již překonány, stejně jako ryze procesní pojetí smíru; první teorie nevysvětluje procesní účinky smíru (skončení sporu), zatímco druhá naopak není s to vysvětlit účinky hmotněprávní (narovnání sporných práv a povinností účastníků). Smír se proto dnes pojímá jako procesní smlouva, která plní funkci jak v oblasti práva hmotného, tak ve sféře práva procesního.⁴⁹ S ohledem na to připouští povaha věci z hlediska materiálního práva uzavření smíru jenom tam, kde strany mohou s hmotnými právy a povinnostmi volně nakládat.⁵⁰ Vydání rozsudku na základě uznání nároku žalovaným proto nepřichází v úvahu zejména ve věcech, v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu, dále v řízení, ve kterém se rozhoduje o osobním stavu, nebo ve věcech, v nichž hmotné právo

⁴⁴ ČERNÁ, Stanislava. Komentář k § 2053 [Účinky uznání]. In: BAJURA, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520)*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2014. ASPI_ID KO89_e2012CZ. ISSN 2336-517X.

⁴⁵ DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 84-90.

⁴⁶ DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 153a [Rozsudek pro uznání]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016. ASPI_ID KO99_p11963CZ. ISSN 2336-517X.

⁴⁷ DVOŘÁK, Bohumil. Procesní úkony stran řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 84-90.

⁴⁸ SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

⁴⁹ SARIA, Gerhard. *Der gerichtliche Vergleich im österreichischen Recht*. Wien: Verlag Österreich, 2018, s. 63.

⁵⁰ DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 153a [Rozsudek pro uznání]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p11963CZ. ISSN 2336-517X.

nepřipouští vyřízení věci dohodou stran právního vztahu.⁵¹ Rozsudkem pro uznání nelze rozhodnout ani v případě, že by jeho vydání bylo v rozporu s hmotněprávními předpisy. Nakonec vydání rozsudku pro uznání výslovně vylučuje § 25 ZŘS.⁵²

V případě, že žalovaný žalobní nárok uzná v plném rozsahu a je-li rozsudek na základě uznání žalovaného přípustný, rozhodne soud rozsudkem pro uznání ve smyslu § 153a odst. 1 o.s.ř. a právní mocí tohoto rozsudku řízení skončí. Dojde-li k uznání nároku pouze co do základu, vydá soud tzv. mezitímní rozsudek pro uznání a dále pokračuje v projednávání řízení. To samé platí, uzná-li žalovaný žalobou uplatněný nárok pouze zčásti; v takovém případě však soud může rozsudek pro uznání vydat jen na návrh žalobce. Dospěje-li soud i přes návrh žalobce k závěru, že rozsudkem pro uznání rozhodnout nelze, zamítne návrh usnesením, proti kterému je přípustné odvolání.⁵³ Soud druhého stupně pak v případě, že požadavek žalobce na vydání rozsudku pro uznání shledá jako opodstatněný, může změnit usnesení a sám vydat rozsudek pro uznání.⁵⁴

Z dikce ustanovení § 153a o.s.ř. dále plyne, že soud v případě rozsudku pro uznání nemůže uvážit, zda při splnění zákonných předpokladů rozsudek vydá či nikoli. Zákonná textace „*soud rozhodne*“ soudu nedává možnost volby a uzná-li žalovaný žalobcem uplatněný nárok, přebírá tím na sebe odpovědnost za výsledek sporu (břemeno tvrzení a břemeno důkazní) a soud podle tohoto uznání musí rozhodnout rozsudkem pro uznání, aniž by se zabýval důvody uznání či opodstatněností žalobního nároku. Faktická nemožnost diskrece soudu u rozsudku pro uznání představuje podstatný rozdíl oproti rozsudku pro zmeškání, který soud za splnění zákonných předpokladů vydat může, ale také nemusí, pokud to nepovažuje za vhodné. Dalším rozdílem oproti rozsudku pro zmeškání je i skutečnost, že vydání rozsudku pro uznání není vázáno na návrh žalobce, jestliže žalovaný uzná nárok zcela, neboť aktivní jednání žalobce zákon vyžaduje pouze tehdy, kdy dojde toliko k částečnému uznání žalovaného nároku. Jinými slovy, soud má povinnost rozsudkem pro uznání rozhodnout bez ohledu na přání žalobce, zatímco vydání rozsudku pro zmeškání musí žalobce soudu navrhnout.⁵⁵

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5721/2017.

⁵² SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

⁵³ BUREŠ, J. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 794, 1045.

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2019, sp. zn. 29 ICdo 108/2017-II.

⁵⁵ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II., § 79–180 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 451; SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

1.1.2. Uznání nároku na základě fikce

Rozsudek pro uznání lze v civilním soudním řízení vydat nejen na základě výslovně projevené vůle žalovaného, nýbrž i na základě fikce, že žalovaný žalobou uplatněný nárok uznává. Tzv. fiktivní rozsudek pro uznání byl zaveden novelou občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. a č. 7/2009 Sb. Z hlediska občanského soudního řádu se tak jedná o poměrně nový institut, jehož zřejmým cílem je urychlit řízení na straně žalovaného, kterému až do zavedení fiktivního rozsudku pro uznání sice mohla být soudem uložena povinnost vyjádřit se k žalobě v určité lhůtě, avšak samotné vyjádření se nebylo ze strany soudu účinně vynutitelné. Žalovaný, který zpravidla neusiluje o urychlené projednání věci, tak mohl opožděným vyjádřením k žalobě nežádoucím způsobem prodlužovat soudní řízení.⁵⁶

Zákonné předpoklady vydání rozsudku pro uznání na základě fikce jsou stanoveny v § 114b odst. 5 o.s.ř. a § 114c odst. 6 o.s.ř. Samotný postup při vydání tohoto rozsudku je pak obsažen v § 153a odst. 3 o.s.ř., dle kterého soud rozhodne rozsudkem pro uznání také tehdy, má-li se za to, že žalovaný uznal nárok, který je proti němu uplatňován žalobou.

Občanský soudní řád stanoví dvě základní možnosti, kdy se uplatní fikce, že žalovaný nárok žalobou uplatňovaný nárok uznal. Tou první je situace upravená v § 114b odst. 5 o.s.ř., kdy se žalovaný na tzv. kvalifikovanou výzvu soudu ve stanovené lhůtě nevyjádří k žalobě. Dále soud vydá fiktivní rozsudek pro uznání také tehdy, nedostaví-li se žalovaný k přípravnému jednání ve věci dle § 114c odst. 6 o.s.ř.⁵⁷ V obou případech se jedná o instituty přípravy jednání ve sporném řízení, které se však vzájemně vylučují, neboť jsou oba spojeny s fikcí uznání žalovaného nároku. Soud tedy musí pečlivě zvážit, zda využije přípravné jednání dle § 114c o.s.ř. či méně univerzálnější výzvu dle § 114b o.s.ř., u které je třeba posoudit vhodnost vydání s ohledem na povahu věci a okolnosti případu.⁵⁸ Poznámání hodné je, že pouhé vydání kvalifikované výzvy bez dalšího následné provedení přípravného jednání nevylučuje, neboť v opačném případě musí soud podle § 114b o.s.ř. i dále postupovat, tj. minimálně žalovanému výzvu řádně doručit.⁵⁹

⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁵⁷ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 121.

⁵⁸ BUREŠ, J. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 790.

⁵⁹ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II., § 79–180 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 214.

1.1.2.1. Kvalifikovaná výzva k vyjádření

Za podmínek stanovených v § 114b o.s.ř. může soud žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný žalobním návrhem zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na jejichž základě staví svoji obranu proti žalobě. Kvalifikovanou výzvu lze vydat i ve věcech, o nichž soud rozhoduje platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem či evropským platebním rozkazem.⁶⁰

Postup dle § 114b o.s.ř. je součástí přípravné fáze řízení před soudem, jejímž smyslem je připravit jednání tak, aby soud mohl ve věci rozhodnout bez nařízení jednání anebo, nesouhlasí-li účastníci řízení či meritorní ukončení sporu bez ústního projednání neumožňuje charakter věci, nařídít ve věci samé jednání a po jeho skončení vyhlásit rozhodnutí. Cílem této právní úpravy je projednání věci bez zbytečných průtahů ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, se kterým jistě nekoresponduje jednání žalovaného, kterým soudní řízení prodlužuje.⁶¹ Vydání kvalifikované výzvy má tudíž připravit jednání v tom smyslu, že soudu umožní od žalovaného co nejrychleji získat stanovisko. Zajištění vyjádření žalovaného ve lhůtě má přitom zaručit nebezpečí fikce uznání žalovaného nároku, která nevyhnutelně vede k rozhodnutí rozsudkem pro uznání.

Předpoklady vydání kvalifikované výzvy

Stejně jako u žalobce, který má povinnost v žalobě vylíčit veškerá pro věc významná skutková tvrzení, vyžaduje zákon v zájmu hospodárnosti a efektivity řízení určitou procesní aktivitu i od žalovaného, který je na výzvu soudu povinen se ve věci vyjádřit již ve fázi přípravy jednání ve věci. Důvodem této povinnosti žalovaného je i skutečnost, že uzná-li žalovaný žalobcem uplatňovaný nárok, ztrácí další jednání ve věci smysl a soud může rozhodnout bez nařízení jednání. Míra a forma požadované procesní aktivity žalovaného však závisí na uvážení soudu, jelikož kvalifikovanou výzvu lze vydat až tehdy, je-li stanovisko žalovaného nutné s ohledem na povahu věci či okolnosti případu.⁶² Předpoklady pro vydání kvalifikované výzvy se zkoumají k okamžiku jejího vydání, nikoli s ohledem na případné následky, které ve věci nastaly později.⁶³

⁶⁰ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 789, 1042.

⁶¹ SEDLÁČEK, Miroslav. Nedostatky právní úpravy přípravy jednání aneb k § 114b a §114c o.s.ř. *Soukromé právo*, 2022, č. 7–8.

⁶² Ibid.

⁶³ SVOBODA, Karel. Komentář k § 114b [Kvalifikovaná výzva k vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021, s. 556.

Občanský soudní řád přirozeně nestanoví konkrétní případy, kdy je na místě kvalifikovanou výzvu vydat. Zákonná úprava kvalifikované výzvy je vedena myšlenkou, že první jednání ve věci má být připraveno tak, aby při něm bylo možné spor rozhodnout, přičemž výsledek přípravy jednání v mnoha případech nelze činit závislý toliko na ochotě a vůli žalovaného sdělit soudu své stanovisko ve věci. Výzva k vyjádření vydávaná soudem v rámci přípravy jednání dle § 114a odst. 2 písm. a) o.s.ř. totiž nezakládá povinnost, nýbrž pouze právo žalovaného se k žalobě vyjádřit. Žalovaného proto v případě, že tohoto práva nevyužije a v řízení zůstane nečinný, nečeká žádný postih v podobě neúspěchu v řízení či například pořádkové pokuty.⁶⁴

Ustanovení § 114b o.s.ř. pozitivně vymezuje čtyři situace, kdy lze kvalifikovanou výzvu použít: (i) vyžaduje-li to povaha věci, (ii) vyžadují-li to okolnosti případu, (iii) působí-li žalovaný průtahy v řízení tím, že řádně a včas nevyhoví prosté výzvě k vyjádření, a (iv) vydá-li soud spolu s kvalifikovanou výzvou platební rozkaz, elektronický platební rozkaz nebo evropský platební rozkaz, přičemž jsou splněny předpoklady pro jejich vydání. Z dikce předmětného ustanovení poté plyne, že soud nemůže kvalifikovanou výzvu svévolně vydat v každé věci, ale pouze pokud se žalovaný již jistým způsobem procesně provinil či vydání kvalifikované výzvy namísto výzvy prosté vyžaduje zvláštní charakter sporu.⁶⁵ Podmínky pro vydání kvalifikované výzvy je nutné hodnotit velmi pečlivě a zároveň restriktivně, neboť případná fikce uznání nároku představuje intenzivní zásah do práv žalovaného, který může mít pro žalovaného dalekosáhlé důsledky spočívající v nezvratném odepření přezkumu jeho námitek a tvrzení.⁶⁶

V souvislosti s povahou věci je vydání kvalifikované výzvy žádoucí, pokud s ohledem na skutkovou či právní obtížnost sporu nelze bez vyjádření žalovaného první jednání připravit tak, aby při něm bylo možné věc rozhodnout. Důvodem může být například mimořádná náročnost zjišťování skutkového stavu vzhledem k předpokládanému množství odlišných tvrzení stran sporu a navrhovaných důkazů.⁶⁷ Naopak jako nevhodné se vydání kvalifikované výzvy s ohledem na povahu věci jeví například v řízení o rozvod manželství, proti nezvěstnému či v řízení proti

⁶⁴ BUREŠ, J. In DRÁPAL, Ljubomír., BUREŠ, Jaroslav. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 790.

⁶⁵ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II., § 79–180 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 212.

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 3. 2018, sp. zn. III. ÚS 3964/17; SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

⁶⁷ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2803/2021, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 33 Cdo 534/2021.

osobě, u níž je již z obsahu žaloby a připojených listin zřejmé, že zcela nechápe smysl řízení, a to zejména z důvodu pokročilého věku, nízké inteligence nebo absence právního povědomí.⁶⁸

Okolnosti případu odůvodňující vydání kvalifikované výzvy jsou pak vymezeny skutečnostmi doprovázejícími konkrétní spor, který však nutně nemusí být skutkově či právně složitý.⁶⁹ Jedná se převážně o poměry a jednání účastníků řízení, stejně jako o další skutečnosti vyplývající z obsahu spisu či fakta známá soudu z jeho úřední činnosti.⁷⁰ Okolnostmi případu odůvodňujícími vydání kvalifikované výzvy mohou být například následující: (i) z obsahu spisu vyplývá, že v době před podáním žaloby činil žalovaný obstrukce, vyhýbal se plnění povinností a podobné chování lze očekávat i v průběhu řízení; (ii) „půjde o čas“ (na žalovaného je podán insolvenční návrh, žalovaný se chystá na delší dobu do ciziny apod.), nebo (iii) mezi účastníky panuje taková averze, že by provedení přípravného jednání dle § 114c o.s.ř. nemělo smysl, a zároveň je třeba provést inventuru skutkových tvrzení.⁷¹ Nejvyšší soud uvedl, že postup dle § 114b o.s.ř. není na místě, „*byl-li v dosavadním průběhu řízení alespoň základ obrany žalovaného proti nároku uplatněnému v žalobě ozřejměn jinak a kdyby se u soudu již nacházely listiny, významné pro obranu žalovaného. Za takového stavu řízení by totiž požadavek podat písemné vyjádření ve věci kladený na žalovaného byl zjevně nadbytečný a procesně neekonomický a bylo by jen formalitou, aby žalovaný písemně sděloval soudu to, co je z dosavadních výsledků řízení již známo, nebo aby předkládal soudu listiny, které již byly soudu předloženy nebo které si soud sám opatřil.*“ Dále z rozhodovací soudní praxe vyplývá, že kvalifikovanou výzvu by soud měl vydávat pouze v těch případech, kdy žalovaný není aktivní způsobem, který je pro vydání kvalifikované výzvy právně relevantní, tj. není rozhodující například aktivita žalovaného v jiných řízeních.⁷²

Pokud jde o další předpoklady postupu dle § 114b o.s.ř., musí být ze strany soudu kromě povahy a okolností konkrétní věci předmětem úvahy, zda kvalifikovanou výzvu vydat, rovněž posouzení, zda žaloba v podobě, v jaké byla obecnému soudu předložena, poskytuje dostatečný základ pro vydání rozsudku pro uznání. Judikatura je již mnoho let ustálena v názoru, že kvalifikovanou výzvu soud nemůže vydat, nemá-li k dispozici řádnou žalobu.⁷³ Správnost tohoto závěru pak potvrdila i novela o.s.ř. provedená zákonem č. 7/2009 Sb., kterým bylo na konec

⁶⁸ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II., § 79–180 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 212.

⁶⁹ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5721/2017.

⁷⁰ SVOBODA, Karel. Komentář k § 114b [Kvalifikovaná výzva k vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 562.

⁷¹ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II., § 79–180 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 213.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2060/2020.

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 968/2003, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3531/2020.

ustanovení § 114b odst. 5 vložena věta „*To neplatí, jsou-li splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby.*“ Stejně jako u procesního úkonu uznání nároku žalovaným, i v tomto případě soud činí závěr o skutkovém a právním stavu věci bez provádění dokazování a konání jednání, nýbrž pouze na základě tvrzení obsažených v žalobě. Jinými slovy skutková zjištění soudu na základě stanovisek a důkazů obou účastníků řízení jsou nahrazena žalobními tvrzeními, protože žaloba musí být dostatečně kvalitní a obsahovat veškerá právně významná skutková tvrzení, aby jí bylo možné vyhovět i na základě fikce. Zvažuje-li tedy soud vydání kvalifikované výzvy, musí na žalobu klást zvýšené nároky a požadovat, aby v ní byly obsaženy všechny právně významné skutečnosti. Není-li žalobní návrh natolik kvalitní, že odpovídá těmto nárokům, vydání kvalifikované výzvy je vyloučeno.⁷⁴ S tím koresponduje též předpoklad, že soud kvalifikovanou výzvu nevydá, považuje-li žalobu za zjevně bezúspěšné uplatňování práva, tj. kdy je z žalobních tvrzení očividné, že žalobě v plném rozsahu žalobního petitu nelze vyhovět z důvodu zřejmého nepoměru mezi skutkovým vyličením žalobou uplatněného nároku a žalobním petitem.⁷⁵ Podmínky stanovené v § 114b odst. 1 o.s.ř. k tomu, aby byl žalovaný usnesením dle tohoto ustanovení vyzván k vyjádření však nejsou splněny ani tehdy, jeví-li se na základě skutkových tvrzení obsažených v žalobě žalobní žádání jako zřejmě nedůvodné.⁷⁶ Konečně soud nemá kvalifikovanou výzvu vydávat, nejsou-li splněny podmínky řízení stanovené § 104 odst. 1 o.s.ř.⁷⁷ Postupuje-li soud v rozporu s uvedenými předpoklady a kvalifikovanou výzvu přesto vydá, nemůže nastat fikce uznání nároku uplatněného v žalobě, a nejsou tak splněny ani podmínky pro rozhodnutí rozsudkem pro uznání podle § 153a odst. 3 o.s.ř.

Uvedené požadavky zákona a judikatury na kvalitu žaloby souvisejí rovněž s kontradiktorním charakterem civilního řízení. V něm proti sobě stojí jako dva vzájemní odpůrci žalobce a žalovaný, přičemž oba svou procesní činností usilují o úspěch ve sporu. Konflikt se mezi nimi začíná rozvíjet od okamžiku, kdy se žalovaný rozhodne pustit se do sporu, tedy kdy se vyjádří k žalobnímu návrhu. Úvaha žalovaného o tom, zda se rozhodne vynakládat úsilí na výhru sporu, je ovlivněna především obsahem žaloby. Usoudí-li žalovaný, že žalobou uplatněný nárok je po právu, může žalovaný také dojít k závěru, že nemá důvod se k žalobě vyjadřovat, a aby ušetřil čas a nezvyšoval své náklady, raději se do sporu vůbec nepustí. Pro závěr, zda se žalovaný rozhodne

⁷⁴ BUREŠ, J. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 788; nálezn Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 1261/15.

⁷⁵ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II., § 79–180 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 213.

⁷⁶ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003, dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2632/2009 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1737/2017.

⁷⁷ SEDLÁČEK, Miroslav. *Rozsudek pro uznání ve světle judikatury*. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

být ve věci aktivní, nebo se raději nevyjádří a z důvodu procesní ekonomie podlehne fikci uznání, potřebuje žalovaný přesně znát, jaký procesní nárok je vůči němu uplatňován. Žaloba proto musí obsahovat skutkové přednesy odpovídající všem znakům skutkové podstaty nárokové normy a s tím související důkazní návrhy, jakož i dostatečně určitý žalobní petit, neboť bez toho nemůže žalovaný nastíněnou úvahu kvalifikovaně provést. Dále nelze spouštět ze zřetele ani fakt, že kvalifikovaná výzva stále zůstává výzvou, aby se žalovaný vyjádřil k obsahu žaloby, tedy ke skutkovým tvrzením a důkazním návrhům či případně právnímu hodnocení žalobce v žalobě obsažených. Vyjádření žalovaného pak mohou tvrzení žalobce popírat či doznávat; pokud ale v žalobě obsažena nejsou, nelze po žalovaném legitimně požadovat, aby se k žalobě vyjadřoval. Rozhodne-li se tedy žalovaný do řízení zapojit, brání vadná žaloba rozvinutí kontradiktorního sporu, na němž je civilní proces založen.

Vedle požadavku na obsahově vyhovující žalobu existuje několik dalších kritérií typové přípustnosti, která postup při vydání kvalifikované výzvy ovlivňují. Zákon vydání usnesení dle § 114b o.s.ř. výslovně zakazuje ve věcech, v nichž nelze ve smyslu § 99 o.s.ř. schválit smír. Rozhodovací soudní praxe se pak shodla na tom, že kvalifikovanou výzvu nelze využít v jednoduchých případech, jejichž povaha nevyžaduje příliš podrobnou a rozsáhlejší přípravu jednání.⁷⁸ Výjimku představuje kvalifikovaná výzva obsažená ve výroku platebního rozkazu, jejíž vydání je přípustné i ve zcela jednoduchých věcech, aniž by to odůvodňovala povaha věci či okolnosti případu.⁷⁹ Podmínkou pro vydání kvalifikované výzvy spolu s platebním rozkazem je toliko splnění zákonných předpokladů pro vydání platebního rozkazu.⁸⁰ Lze se ovšem setkat s názorem, že použití kvalifikované výzvy je v takovém případě nesprávné, neboť je v rozporu s podstatou institutu kvalifikované výzvy urychlit řízení pouze tam, kde hrozí průtahy řízení z důvodu zjevné pasivity žalovaného.⁸¹ Mám za to, že tyto úvahy jsou správné. Nejen, že účel zrychlení řízení by měl již z podstaty věci dostatečně plnit samotný platební rozkaz, ale automatické vydávání kvalifikované výzvy v rámci platebního rozkazu je v přímém kontrastu s požadavkem na to, aby fikce uznání byla považována za institut, ke kterému má být přistupováno citlivě a rovněž, že kvalifikovaná výzva nemá být vydávána strojově. V případě kvalifikované výzvy ve výroku platebního rozkazu se však pasivita žalovaného fakticky bez jakéhokoliv

⁷⁸ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3597/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 28 Cdo 636/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3531/2020.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2020, sp. zn. 32 Cdo 4314/2019.

⁸¹ SVOBODA, Karel. Komentář k § 114b [Kvalifikovaná výzva k vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 561.

posouzení okolností konkrétního případu presumuje. Nehledě na to, že značné množství platebních rozkazů je v konečném výsledku stejně zrušeno z důvodu, že je žalovanému nelze doručit, a kvalifikovaná tak ztrácí procesní účinky (neděje se tak v případě podání odporu). Diskutabilní je i lhůta k vyjádření k žalobě, která činí 45 dnů, neboť plyne až ode dne uplynutí patnáctidenní lhůty k podání odporu proti platebnímu rozkazu. Přitom není samozřejmostí, že by soud v praxi žalovanému na žádost lhůtu k podání kvalifikovaného vyjádření automaticky prodloužil, byť o pouhých 15 dní. Nadto je v rozporu s logikou věci, že podá-li žalovaný odpor bez zdůvodnění proč tak činí, platební rozkaz se ze zákona zruší, nicméně obsahuje-li rozkaz i usnesení dle § 114b o.s.ř. a žalovaný se již nevyjádří, soud rozsudkem pro uznání automaticky uloží žalovanému naprosto totožnou povinnost, jako v platebním rozkazu. Přiměřenější se proto zdá být spíše úprava, kdy je aktivita žalovaného posouzena soudem individuálně s tím, že kvalifikovaná výzva je vydána až v případě pochybností, a to s ohledem na povahu a okolnosti věci.⁸²

Kromě jednoduchých věcí kvalifikovanou výzvu dále zpravidla není možné vydat v řízení, jehož výsledkem má být konstitutivní rozhodnutí soudu zakládající nové právo či povinnost, jako je například už zmíněný rozvod manželství či řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví. Usnesením dle § 114b o.s.ř. by soud neměl rozhodnout ani tehdy, uplatňuje-li žalobce eventuální petit, neboť u takové žaloby je zřejmé, že ohledně věci panuje určitá skutková nejistota. Vzhledem k novele občanského soudního řádu dále s účinností od 1. 7. 2021 kvalifikovanou výzvu nepřichází v úvahu vydat ani v případě, že řízení bylo zahájeno po 30. 6. 2021 a žalovaný byl ke dni zahájení řízení nebo ke dni vstupu do řízení nezletilým, který nenabyl plné svéprávnosti, přičemž není podstatné, že se žalovaný posléze stal plně svéprávným.⁸³

Nakonec s ohledem na to, že kvalifikovaná výzva je součástí přípravy prvního jednání ve věci, přichází její vydání v úvahu pouze za předpokladu, že se ještě v řízení nekonalo první jednání dle § 115 o.s.ř. či přípravné jednání dle § 114c o.s.ř., neboť pokud bylo nařízeno jednání, předpokládá se, že je věc již připravena natolik, aby se jí soud mohl věcně zabývat. Mimo to je jak s prvním jednáním ve věci, tak s přípravným jednáním, spojena zákonná koncentrace řízení, po které kvalifikovanou výzvu z logiky věci vydat nelze. To samé platí o doručení výzvy, které musí být taktéž provedeno před prvním jednáním ve věci. Jestliže kvalifikovaná výzva byla vydána

⁸² SVOBODA, Karel. K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření. *Obchodněprávní revue*, č. 10/2018, s. 278–282.

⁸³ SVOBODA, Karel. Komentář k § 114b [Kvalifikovaná výzva k vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 559; SVOBODA, Karel. K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření. *Obchodněprávní revue*, č. 10/2018, s. 278–282.

sice v průběhu přípravy jednání, ale žalovanému před prvním jednáním nebyla doručena, je její dodatečné doručení vyloučeno, a výzva již není způsobilá vyvolat zamýšlené účinky.⁸⁴

Náležitosti kvalifikované výzvy

Obsahem usnesení dle § 114b odst. 5 o.s.ř. je výzva žalovanému, aby se písemně v listinné či elektronické podobě vyjádřil ve věci samé k žalobě a uvedl, zda nárok uplatněný v žalobě uznává, popřípadě zda nárok uznává jen zčásti nebo co do základu. Pro případ, že žalovaný žalobu neuzná, je součástí usnesení i výzva k vyličení tvrzení o věci samé zakládajících obranu proti žalobě a současně k označení důkazů a připojení listin, na něž se ve svém vyjádření žalovaný odvolává. Žalovaný musí být v kvalifikované výzvě rovněž poučen o následcích případné pasivity v podobě nejen fikce uznání nároku, ale také rozsudku pro uznání.

K vyjádření musí soud vždy stanovit lhůtu nejméně 30 kalendářních dnů, přičemž lhůta plyne ode dne doručení výzvy žalovanému. Jedná se o soudcovskou lhůtu, kterou může předseda senátu či samosoudce usnesením prodloužit, nikoliv však zkrátit či prominout. Požádá-li žalovaný o prominutí lhůty, je třeba jeho podání posoudit podle obsahu jako žádost o prodloužení lhůty. Lhůta může být prodloužena jen tehdy, jestliže žalovaný o prodloužení požádá před jejím uplynutím a zároveň soud o prodloužení lhůty rozhodne dříve, než ve věci nastane fikce uznání.⁸⁵ Současně jde o lhůtu procesní povahy, což znamená, že žalovaný musí vyjádření nejpozději v poslední den lhůty podat k poštovní přepravě. V praxi soudy zpravidla ke kvalifikovanému vyjádření určují nejkratší možnou třicetidenní lhůtu, která je obecně považována za dostatečnou k uvedení alespoň takových tvrzení, která splní požadavky kvalifikované výzvy v tom smyslu, že odvrátí hrozbu fikce uznání nároku.⁸⁶

S ohledem na možné nepříznivé dopady spojené s kvalifikovanou výzvou platí zákonný zákaz náhradního doručení, a doručení kvalifikované výzvy fikcí je proto vyloučeno. Uvedené se však neuplatní v případě, že má žalovaný aktivovanou datovou schránku, neboť do datové schránky výzvu náhradně doručit lze. Zároveň nesmí být výzva žalovanému doručena dříve než žaloba, doručení současně s žalobou je však přípustné a v praxi se tak často děje. Byla-li kvalifikovaná výzva doručena před žalobou, ztrácí stejně jako v případě jejího doručení po prvním jednání ve věci právní účinky a způsobilost vyvolat fikci uznání.⁸⁷

⁸⁴ BUREŠ, J. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 791.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 32 Cdo 1309/2018.

⁸⁶ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 219.

⁸⁷ *Ibid*, s. 220.

K náležitostem kvalifikované výzvy se již v minulosti vyjádřil Nejvyšší soud, a to tak, že fikce uznání nemůže nastat, jestliže kvalifikovaná výzva, ač byla žalovanému řádně doručena, *neobsahuje předepsané formální náležitosti, a není proto veřejnou listinou*.⁸⁸ Kvalifikovaná výzva proto kromě výše uvedeného musí splňovat veškeré zákonem stanovené náležitosti usnesení soudu neboť v opačném případě není způsobilá mít procesní účinky.

Následky vydání kvalifikované výzvy

Žalovaný má po řádném doručení kvalifikované výzvy zpravidla třicetidenní časový prostor na to, aby na výzvu adekvátně zareagoval. Jestliže žalovaný v návaznosti na kvalifikovanou výzvu soudu ve svém vyjádření nárok zcela, zčásti nebo v základu uzná, jedná se o výslovné uznání nároku procesním úkonem žalovaného, kdy soud rozhodne dle § 153a odst. 1 o.s.ř.⁸⁹ Neuzná-li žalovaný nárok vůbec či jen zčásti anebo v základu, musí ve vyjádření na svou obranu uvést rozhodující skutečnosti. Vyjádření by však mělo obsahovat konkrétní skutkové okolnosti, nikoli prosté odmítnutí žalobních tvrzení či například pouze procesní obranu. Stejně tak není dostatečné obecné a vágní sdělení, že žalovaný pokládá nárok žalobce za nedůvodný, neboť takové vyjádření nenaplnuje smysl § 114b odst. 1 o.s.ř. Na druhou stranu není třeba obranu rozvádět do přílišných podrobností a výslovně se vyjadřovat ke všem žalobním tvrzením. Stejně jako žalobce, žalovaný nemá povinnost skutková tvrzení ani právně kvalifikovat a postačí, uvede-li skutečnosti, z nichž vyplývá základ jeho obrany proti žalobě, a které v případě jejich prokázání mohou vést k alespoň částečnému úspěchu ve sporu.⁹⁰ Posuzování nedostatečného vyjádření žalovaného je z hlediska použití § 114b odst. 1 o.s.ř. nejproblematictější, neboť toto ustanovení nemá žalovaného sankcionovat za rozsah a kvalitu jeho vyjádření, a příliš formalistický přístup soudu při shledání nedostatečné reakce žalovaného by mohl vést k vydání chybného rozhodnutí.⁹¹ V případě, že se žalovaný k žalobě vyjádří nedostatečně kvalifikovaně, ale projeví zájem aktivně se zúčastnit projednání věci, není namístě postup, jako by se žalovaný nevyjádřil vůbec. Soudy by proto v takové situaci neměly aplikovat fikci uznání, ale dodatečně žalovaného poučit ve smyslu § 118a o.s.ř. o hrozbě neunesení břemene tvrzení.⁹² Případně přichází v úvahu žalovaného opakovaně vyzvat k dodatečnému vyjádření a teprve tehdy, nevyjádří-li se žalovaný

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2288/2012 či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 1594/2016.

⁸⁹ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1042.

⁹⁰ SVOBODA, Karel. Komentář k § 114b [Kvalifikovaná výzva k vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 562; též např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3597/2007.

⁹¹ SEDLÁČEK, Miroslav. *Nedostatky právní úpravy přípravy jednání aneb k § 114b a §114c o.s.ř. Soukromé právo*, 2022, č. 7–8.

⁹² Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15.

řádně ani v prodloužené lhůtě, situaci posoudit tak, že na jednání žalovaného hledí, jako by se nevyjádřil vůbec.⁹³

Zůstane-li kvalifikovaná výzva ze strany žalovaného bez odezvy, aniž by žalovaný soudu sdělil, jaký vážný důvod mu ve sdělení stanoviska brání, nastává dle § 114b odst. 5 o.s.ř. marným uplynutím lhůty k vyjádření ze zákona fikce, že žalovaný žalobní nárok uznává. Je však nutné brát v potaz skutečnost, že pasivita žalovaného je pouze finální a nikoli jedinou podmínkou nastoupení fikce uznání nároku ve smyslu § 114b o.s.ř. Fikce uznání nenastane, nejsou-li ve věci kumulativně splněny veškeré výše uvedené předpoklady pro vydání kvalifikované výzvy, tj. především (i) vydání výzvy vyžaduje povaha věci či okolnosti případu, (ii) řádně zpracovaná žaloba, (iii) možnost ve věci uzavřít a schválit smír, (iv) jsou splněny podmínky řízení ve smyslu § 104 o.s.ř., (v) nekonalo se přípravné či první jednání ve věci, (vi) výzva obsahuje veškeré zákonné náležitosti, a (vii) doručení výzvy bylo provedeno do vlastních rukou žalovaného a ne dříve než žaloba. Výjimečnost a formální povaha rozhodování na základě fikce uznání nároku jsou důvodem, proč je nutné bezvýhradně trvat na tom, aby byly beze zbytku dodrženy jak podmínky pro vydání kvalifikované výzvy, tak podmínky, za nichž nastupuje fikce uznání, jakož i podmínky řízení ve smyslu § 104 o.s.ř. Jakmile dojde ke kumulativnímu naplnění těchto předpokladů ve spojení s tím, že žalovaný je v řízení nečinný, soud nemá jinou možnost, než z úřední povinnosti vydat rozsudek pro uznání ve smyslu § 153a odst. 3 o.s.ř.⁹⁴ Výjimkou z této povinnosti soudu jsou případy, kdy jsou ve věci splněny předpoklady pro odmítnutí žaloby nebo zastavení řízení. V případě, že žaloba směřuje vůči více žalovaným a nevyjádří-li se jen některý z nich, může soud stejně jako u rozsudku pro uznání na základě uznávacího prohlášení žalovaného vydat pouze částečný rozsudek pro uznání, kdy fikce uznání nastane pouze vůči tomu žalovanému, který je v řízení pasivní.

Z uvedeného plyne, že existuje podstatný rozdíl mezi rozsudkem pro uznání na základě výslovného uznávacího projevu žalovaného dle § 153a odst. 1 o.s.ř. a rozsudkem pro uznání na základě fikce dle § 153a odst. 3 o.s.ř. U „obyčejného“ rozsudku pro uznání soud aktivně nezkontroluje žalobní tvrzení, nýbrž v souladu s § 153a odst. 2 o.s.ř. pouze to, zda nejde o věc, v níž nelze uzavřít smír či by schválení smíru bylo v rozporu se zákonem. Naproti tomu vydání kvalifikované výzvy už musí předcházet určitá úvaha soudu o tom, zda daný případ takový postup vyžaduje. Rozsudek pro uznání na základě fikce se tak v tomto ohledu svým charakterem podobá

⁹³ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 214.

⁹⁴ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

spíše rozsudku pro zmeškání, kterým soud může rozhodnout pouze tehdy, odůvodňují-li uplatněný nárok skutková tvrzení uvedená v žalobě.⁹⁵

Povinností soudu je vydat rozsudek pro uznání po marném uplynutí lhůty k vyjádření nejen tehdy, zůstane-li kvalifikovaná výzva zcela bez reakce, ale rovněž tehdy, když žalovaný vyjádření podal opožděně, a to bez ohledu na to, zda opožděné vyjádření obsahuje stanovisko žalovaného o neuznání nároku a rovněž veškeré rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu. Jestliže tedy jednou fikce uznání nastala, nelze její účinky nijak zvrátit a soud na jejím základě ve věci musí rozhodnout ve prospěch žalobce. Pokud by soud tak neučinil a dále postupoval v řízení, jednalo by se o závažnou procesní vadu a odvolací důvod § 219a odst. 1 písm. a) o.s.ř.⁹⁶

Nutno podotknout, že dosavadní přístup soudů k aplikaci § 114b o.s.ř. v případě, že se žalovaný v reakci na kvalifikovanou výzvu nevyjádří včas, či ne zcela procesně vhodným způsobem, nelze považovat za zcela jednotný. Zjednodušeně řečeno, přístup Ústavního soudu k postupu dle § 114b o.s.ř. lze považovat za spíše rezervovaný, zatímco Nejvyšší soud ohledně použití kvalifikované výzvy k žalovanému přistupuje poměrně striktně.

Dovolací soud vychází z premisy, že fikce uznání nároku a s tím spojené vydání rozsudku pro uznání je důsledkem toho, že reakce žalovaného na kvalifikovanou výzvu nebyla procesně správná. Jinými slovy, byla-li kvalifikovaná výzva vydána v souladu se zákonem a žalovaný v řízení přesto nebyl předpokládaným způsobem procesně aktivní, soud nemá na výběr jiný postup než jít cestou rozsudku pro uznání. Rozsudek pro uznání je ve světle této úvahy vnímán jako určitý postih žalovaného za jeho jednání, a je proto ze strany Nejvyššího soudu považován za specifický typ kontumačního rozsudku (v praxi se ostatně s pojmem „kontumační rozsudek pro uznání“ lze setkat poměrně často), kterým je sankcionována pasivita žalovaného. Konkrétně se rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ustálila v závěru, že prostý nesouhlas s žalobou bez jakýchkoli vysvětlení, stejně jako námitky pouze procesního charakteru, nelze pokládat za kvalifikované vyjádření způsobilé zabránit fikci uznání nároku.⁹⁷ S podobnou mírou přísnosti přistupuje Nejvyšší soud k žalovanému i ve vztahu k včasnosti reakce na výzvu soudu ve smyslu § 114b o.s.ř. Dovolací soud vychází z toho, že lhůta k vyjádření se ke kvalifikované výzvě je lhůtou procesní, protože je dodržena, jestliže žalovaný poslední den lhůty vyjádření podá u příslušného soudu (osobně

⁹⁵ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozitivních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10.

⁹⁶ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 218.

⁹⁷ SVOBODA, Karel. K možností urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření. *Obchodněprávní revue*, č. 10/2018, s. 278–282; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1695/2020, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 28 Cdo 3075/2017 či např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3597/2007.

či elektronicky) či podání odevzdá držiteli poštovní licence. Musí se však jednat o soud, který kvalifikovanou výzvu vydal, neboť fikce uznání nastane navzdory pochybení žalovaného, kterým může například omylné adresování podání jinému soudu.⁹⁸ Vyjdeme-li dále z judikatury Nejvyššího soudu týkající se vážnosti důvodu, který žalovanému brání ve vyjádření, může mít opožděné vyjádření význam jen tehdy, jestliže žalovaný má vážný důvod, proč vyjádření nečiní včas, a tento důvod soudu ve lhůtě stanovené pro vyjádření sdělí a doloží. Za vážný důvod ve smyslu § 114b o.s.ř. lze považovat situaci, která odůvodňuje nečinnost žalovaného zejména její nepředvídatelnosti, závažností či rozsahem. Příkladem může být náhlé zhoršení zdravotního stavu žalovaného na konci lhůty pro vyjádření, nikoliv však třeba skutečnost, že žalovaný udělil plnou moc zástupci k podání vyjádření až poslední den lhůty.⁹⁹

Naproti tomu Ústavní soud tolik nesdílí tendence Nejvyššího soudu žalovaného za jeho neaktivitu rozsudkem pro uznání nutně trestat a akcentuje, že výsledkem postupu dle § 114b o.s.ř. ve spojení s § 153a o.s.ř. nemá být vydání rozsudku pro zmeškání, nýbrž rozsudku pro uznání. To znamená, že rozsudkem pro uznání lze na základě postupu dle § 114b o.s.ř. rozhodnout jen tehdy, kdy je z chování žalovaného možné usuzovat, že žalobní nárok skutečně tacitně uznává, protože v opačném případě by se v návaznosti na kvalifikovanou výzvu vyjádřil.¹⁰⁰ Jinak řečeno, rozsudek pro uznání na základě fikce lze dle Ústavního soudu vydat jen tehdy, kdy je procesní aktivita žalovaného naprosto fatální, tj. v případech „*lhostejné či obstrukční pasivity žalovaného, jejíž akceptace by byla z pohledu žalobce nespravedlivou, a proto může mít onen přísný důsledek v podobě předstírání, že žalovaný nárok žalobce uznal. K fikci uznání je tedy nutno přistupovat jako k nástroji výjimečnému, jehož použití je ospravedlněno jen v případech skutečně nesporných, přičemž podmínky jeho použití musí být interpretovány nikoli extenzivně, ale restriktivně.*“¹⁰¹ Pokud je tedy z jednání žalovaného zřejmé, že s žalobou nesouhlasí, je ve světle nálezové praxe Ústavního soudu slepá a mechanická aplikace § 153a o.s.ř. v rozporu se zásadami civilního procesu a právem na spravedlivý proces, a to navzdory splnění formálních požadavků pro vydání fiktivního rozsudku pro uznání.¹⁰² Soud by proto i v době, kdy kontumační rozsudek pro uznání vydává, měl zvážit, zda důvody pro použití kvalifikované výzvy nepominuly. Posoudíme-li dále judikaturu Ústavního soudu, která se věnuje případům, kdy žalovaný na kvalifikovanou výzvu

⁹⁸ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2018, sp. zn. 28 Cdo 2873/2018.

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 28 Cdo 5733/2016.

¹⁰⁰ SVOBODA, Karel. K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření. *Obchodněprávní revue*, č. 10/2018, s. 278–282.

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15.

¹⁰² Nález Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 2693/16, či nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17.

zareaguje opožděně, musíme optikou Ústavního soudu nutně dojít k odlišnému závěru než Nejvyšší soud, že následkem marného uplynutí lhůty pro vyjádření je vždy vydání rozsudku pro uznání. Ústavní soud vychází z toho, že pro posouzení předpokladů postupu dle § 153a odst. 3 o.s.ř. je rozhodující především procesní aktivita či pasivita žalovaného v době, kdy se o vydání rozsudku pro uznání rozhoduje. V situaci, kdy soud neměl kvalifikovanou výzvu vůbec vydat třeba z důvodu, že žalovaný je v řízení procesně aktivní a zjevně se na sporu hodlá svou procesní činností podílet, nelze vydání rozsudku pro uznání zdůvodnit ani tím, že žalovaný na kvalifikovanou výzvu reagoval opožděně či vůbec.¹⁰³

Uvedený rozpor v rozhodovací praxi Nejvyššího a Ústavního soudu z hlediska účastníků řízení a jejich právních zástupců nelze považovat za žádoucí, neboť v praxi jistě mohou nastat situace, kdy je věc rozhodnuta v rozporu s legitimním očekáváním stran sporu. Lze však usuzovat, že výhledově převáží judikatura Ústavního soudu, a to nejen z důvodu, že je obecně závazná, ale i proto, že je postavena na systematickém výkladu § 114b o.s.ř. ve vztahu k ostatním institutům sloužícím k urychlení řízení na úkor dokazování, zejména co se týče odlišností mezi rozsudkem pro uznání a rozsudkem pro zmeškání, které Ústavní soud mnohem více reflektuje. Dalším důvodem je také skutečnost, že přístup Ústavního soudu je v souladu se současnou civilní procesualistikou vyzdvihující snahu, aby soudy vydávaly meritorní rozhodnutí, jež jsou v rámci možností v souladu s hmotněprávní realitou.¹⁰⁴

1.1.2.2. Přípravné jednání

Soud může rozhodnout rozsudkem pro uznání nikoli na základě výslovného uznání nároku také v případě, že se žalovaný bez omluvy nedostaví k přípravnému jednání ve smyslu § 114c o.s.ř., ačkoliv mu byla doručena žaloba a zároveň byl řádně a včas předvolán.

Účelem institutu přípravného jednání neboli tzv. jiného soudního roku je zejména to, aby bylo možné ve věci samé rozhodnout při prvním jednání, či aby spor úplně odpadl (lhostejno, zda v důsledku smíru či například uznání nároku). To znamená, že přípravné jednání slouží především k odstranění nedostatků, probrání věci, procesním poučením, výzvě k doplnění tvrzení a důkazů, seznámení stran sporu s dalším postupem ve věci či k pokusu o smír mezi stranami. Především by však po přípravném jednání mělo být zřejmé, které skutečnosti účastníci řízení považují za sporné, a co proto musí být předmětem dokazování při jednání ve věci. V případě, že si soudce nezajistí

¹⁰³ SVOBODA, Karel. K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření. *Obchodněprávní revue*, č. 10/2018, s. 278–282.

¹⁰⁴ SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 376; WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 6, s. 226–231.

dostatečný základ pro meritorní rozhodnutí při prvním jednání ve věci v rámci písemné přípravy či si není jist, zda je schopen věc takovým způsobem rozhodnout, musí nařídit přípravné jednání. Jedná se o přípravný úkon soudu za účasti stran, nikoli jednání ve věci, proto je tato část řízení neveřejná a méně formální například co se týče místa jednání či oděvu soudců. Pro účastníky řízení je přípravné jednání podstatné zejména z důvodu, že je s jeho koncem zásadně spojena koncentrace řízení, tj. zákaz uvádět v řízení nová tvrzení a důkazní návrhy.¹⁰⁵

Na rozdíl od kvalifikované výzvy lze přípravné jednání nařídit ve všech civilních věcech bez ohledu na povahu věci či okolnosti případu, tj. jak v řízení nesporném, tak ve věcech sporných statusových. Ve vztahu k rozsudku pro uznání však zůstává relevantní § 153a odst. o.s.ř., dle kterého rozsudek pro uznání nelze vydat ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír. Jak bylo zmíněno výše, kvalifikovaná výzva a přípravné jednání se navzájem vylučují. Soud proto musí v případě, že nepostačuje obvyklá příprava dle § 114a o.s.ř. (prostá výzva k vyjádření, ustanovení znalce a jiná vhodná opatření), pečlivě zvážit, který z těchto dvou institutů využít.¹⁰⁶ Soudu je přitom ponechána možnost provedení jiného soudního roku ve smyslu § 114a odst. 2 písm. f) o. s. ř., spočívající ve zjištění názoru na projednávanou věc ze strany Úřadu na ochranu osobních údajů.¹⁰⁷

S ohledem na charakter přípravného jednání je primární povinností účastníků řízení být tomuto procesnímu úkonu soudu účasten. Jak pro žalobce, tak pro žalovaného jsou proto s případným nedostavením se k přípravnému jednání bez vážného důvodu a řádné omluvy dle § 114c o.s.ř. spojeny závažné následky. V případě žalobce se jedná o zastavení řízení, v případě žalovaného pak opět o fikci uznání nároku. Je třeba dodat, že pro žalobce následek nedostavení se k přípravnému jednání nemusí být nutně tak definitivní jako pro žalovaného, neboť usnesení o zastavení řízení není na rozdíl od rozsudku pro uznání meritorním rozhodnutím ve věci, pročež nebrání opětovnému podání žaloby a zahájení nového řízení (jediným omezením je případné promlčení žalovaného nároku).

Důležitost a omluvitelnost nedostavení se k přípravnému jednání ze strany žalovaného posuzuje soud. Porovnáme-li znění § 114c o.s.ř. s textací § 153b o.s.ř. upravujícím rozsudek pro zmeškání, lze konstatovat, že úprava fikce uznání dle § 114c o.s.ř. zahrnuje jak předpoklady vydání rozsudku pro uznání, tak předpoklady pro vydání rozsudku kontumačního. To znamená, že otázku

¹⁰⁵ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 223, 224.

¹⁰⁶ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 6, s. 226–231.

¹⁰⁷ SEDLÁČEK, Miroslav. Nedostatky právní úpravy přípravy jednání aneb k § 114b a § 114c o.s.ř. *Soukromé právo*, 2022, č. 7–8.

důležitého důvodu zmeškání přípravného jednání je na místě posuzovat ve vztahu k podmínkám pro vydání rozsudku pro zmeškání, kdy jednou z podmínek vydání rozsudku pro zmeškání je skutečnost, že žalovaný se bez omluvy nedostavil k prvnímu jednání ve věci, aniž by se jednalo o omluvitelný důvod. Omluva zmeškání přípravného jednání je, stejně jako omluva zmeškání prvního jednání ve věci, včasná, jestliže došla soudu před konáním přípravného jednání, přičemž tvrzené důvody musí být způsobilé neúčast žalovaného u přípravného jednání omluvit. Jde tak především o události objektivního charakteru, ale i okolnosti žalovaným způsobené či jinak zaviněné, jestliže je lze v dané situaci považovat za důvod ospravedlňující zmeškání přípravného jednání, tj. například nemoc či účast u jiného soudního jednání. Z uvedeného tedy vyplývá, že podmínky pro nástup fikce uznání dle § 114c o.s.ř. je nutné vykládat i s ohledem na předpoklady, které jsou zákonnou konstrukcí pro fikci nespornosti žalobních tvrzení u rozsudku pro zmeškání dle § 153b odst. 1 o.s.ř.¹⁰⁸ Jedná se tak o další aspekt, ve kterém se rozsudek pro uznání výrazně blíží rozsudku pro zmeškání. Na rozdíl od kontumačního rozsudku však zákon v případě zmeškání přípravného jednání neumožňuje dodatečnou omluvu žalovaného, který se k přípravnému jednání bez omluvy nedostavil. Podmínky vydání rozsudku pro uznání jsou proto splněny a soud tento druh rozsudku vydá i v situaci, kdy se žalovaný bez včasné omluvy nedostaví například z důvodu dopravní nehody, ke které dojde při cestě na přípravné jednání. Ve spojení s tím, že odvolací důvody proti rozsudku pro uznání jsou značně omezeny, se nedostatek možnosti omluvit nezaviněné zmeškání přípravného jednání jeví jako nevhodný, neboť zmeškavšímu žalovanému je definitivně omezena možnost meritorního přezkumu rozhodnutí, aniž by měl jakoukoliv šanci fikci uznání nároku zabránit.¹⁰⁹

Analogicky jako u fikce uznání nároku v důsledku nereagování na kvalifikovanou výzvu můžeme usuzovat, že základem pro fikci uznání v důsledku nedostavení se k přípravnému jednání nejsou pouze podmínky stanovené v § 114c odst. 6 o.s.ř., nýbrž i předpoklady pro nařízení přípravného jednání. Zákonné předpoklady fikce uznání v důsledku nedostavení se na přípravné jednání jsou tudíž následující: (i) věc nelze meritorně rozhodnout bez nařízení jednání či ji připravit postupem dle § 114a o.s.ř. a přípravné jednání se jeví jako účelné, (ii) ve věci lze uzavřít a schválit smír, (iii) žalovanému byla řádně doručena žaloba, která neobsahuje vady a jasně vymezuje předmět řízení, (iv) žalovaný byl k jednání předvolán nejméně 20 dnů před konáním přípravného jednání s tím, že předvolání musí být doručeno do vlastních rukou s vyloučením

¹⁰⁸ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 805, 1051; též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2736/2015.

¹⁰⁹ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 6, s. 226–231.

možnosti náhradního doručení a musí obsahovat poučení o následcích nedostavení se k přípravnému jednání, (v) jsou splněny podmínky řízení ve smyslu § 104 o.s.ř., (vi) žalovaný ke dni zahájení sporu nebo ke dni vstupu do řízení není nesvéprávný nezletilý, a (vii) žalovaný se na přípravné jednání nedostaví a současně se včas a z důležitého důvodu neomluví. Dojde-li ke splnění těchto předpokladů, nastává ve věci fikce, že žalovaný žalobou uplatněný nárok uznal a soud má povinnost vydat kontumační rozsudek pro uznání. Stejně jako v případě fikce uznání nároku dle § 114b o.s.ř. zákon preferuje nemeritorní rozhodnutí a fikce uznání se neuplatní, jestliže jsou ve věci splněny předpoklady pro odmítnutí žaloby nebo zastavení řízení.¹¹⁰ Existuje-li mezi žalovanými samostatné společenství dle § 91 odst. 1 o.s.ř., nastane fikce uznání nároku jen vůči tomu, kdo se k přípravnému jednání nedostavil; v případě nerozlučného společenství účastníků dle § 91 odst. 2 o.s.ř. k fikci uznání dojde jen tehdy, nedostaví-li se ani jeden z žalovaných.¹¹¹

Občanský soudní řád neupravuje situaci, kdy se žalovaný k přípravnému jednání včas a bez řádné omluvy nedostaví, ale zároveň nejsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání. V takovém případě proto mohou nastoupit nanejvýš „obyčejné“ sankce jako je pořádková pokuta dle § 53 o.s.ř. či uložení povinnosti nahradit zaviněné náklady.¹¹²

1.1.3. Povaha fikce uznání

Právní fikce je uměle vytvořená právní konstrukce, respektive právně technický postup, pomocí něhož se považuje za existující situace, která je zjevně v rozporu s realitou.¹¹³ Jinými slovy, právní fikce umožňuje, aby se na určitou skutečnost hledělo, jako by existovala, ačkoliv je všeobecně známo, že neexistuje.¹¹⁴ Naproti tomu právní domněnka je právní konstrukce, která umožňuje bezpodmínečně nebo podmíněčně předpokládat existenci právní skutečnosti, o které není jisté, zda existuje. Právní domněnky však vycházejí z lidských zkušeností a poznatků, podle kterých domněnkou presumovaná skutečnost zpravidla existuje.¹¹⁵

Oba rozsudky pro uznání a pro zmeškání jsou založeny na právní konstrukci uznání, potažmo nespornosti skutkových žalobních tvrzení. Kontumační rozsudek pro uznání je obecně považován za rozhodnutí založené na základě fikce uznání žalovaného nároku. O uznání jako o fikci pojednává již důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. Mezi odbornou veřejností však na

¹¹⁰ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozitivních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10, s. 401-413.

¹¹¹ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 232.

¹¹² WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 6, s. 226–231.

¹¹³ Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2002, sp. zn. II. ÚS 92/01.

¹¹⁴ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

¹¹⁵ Ibid; srov. např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2536/2007.

tom, zda jde z právního pohledu skutečně o fikci, nepanuje shoda, a to zejména s ohledem na skutečnost, že zákonná formulace „*má se za to*“ použitá v obou ustanoveních § 114b odst. 5 a § 114c odst. 6 o.s.ř. je charakteristická pro právní domněnky, nikoli fikce.¹¹⁶

Hlavním kritériem pro odlišení právních domněnek a fikcí je míra zkušenosti, o kterou se jednotlivé konstrukce opírají. Někteří autoři proto dokonce považují právní fikci za druh právní domněnky, u které je míra zkušenosti taková, že se fakticky jedná o vědomý rozpor s realitou. Rozlišujeme-li však mezi domněnkami a fikcemi, na rozdíl od fikcí je u domněnek zkušenostní vztah mezi předpokladem domněnky a domněnkou presumovanou skutečností, zatímco fikce je smyšlená konstrukce, u které lze ze zkušenosti usuzovat na neexistenci předpokládané okolnosti, a které si zákonodárce má být vědom; to však nutně nevylučuje existenci skutečnosti, která je předmětem fikce. Ve světle uvedené teze uznání nároku skutečně spadá pod právní fikci, neboť běžné lidské zkušenosti příliš neodpovídá, že by pouhé nevyjádření se k výzvě či nedostavení se k přípravnému jednání automaticky znamenalo uznání žalovaného nároku. Zjednodušeně řečeno, občanský soudní řád v tomto duchu finguje uznání nároku, přestože se ví, že k uznání ve skutečnosti nedošlo.¹¹⁷

Na druhou stranu by se nabízelo spíše vycházet ze zkušenosti, že žalovaný, který má k dispozici žalobu, je řádně poučen, a přesto zůstává pasivní, pravděpodobně nemá na svou obranu co namítnout. Na této myšlence, tj. domněnce, je totiž postaven rozsudek pro zmeškání. Lze také argumentovat, že není možné fingovat něco, o čem nepanuje jistota, zda to skutečně existuje či neexistuje – v takovém případě se lze pouze domnívat. Dále je možné odkázat i na hmotněprávní poučku, dle které o tom, kdo mlčí, nelze předpokládat, že souhlasí. Stejně tak nelze presumovat, že účastník řízení ve věci učinil procesní právní úkon, když tomu tak objektivně být nemuselo a s nejvyšší pravděpodobností ani nebylo. Můžeme se tedy pouze domnívat, že žalovaný se žalobě bránit nechce či objektivně ani nemůže.¹¹⁸ Z povahy věci by se proto mělo v případě fikce uznání jednat spíše o nevyvratitelnou domněnku, která nastupuje při naplnění podmínek dotčených zákonných ustanovení.¹¹⁹ Z hlediska dopadů na žalovaného by však při stávající zákonné úpravě byly v tomto ohledu dopady užití stejné jak u právní domněnky, tak fikce. Výsledkem totiž v obou případech bude to, že soud je povinen postupovat v souladu s procesním úkonem, který žalovaný ve skutečnosti nikdy neučinil. Z hlediska praxe tak úvahy o skutečné povaze fikce uznání nároku v konečném důsledku nemají příliš podstatný význam.

¹¹⁶ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

¹¹⁷ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 124, 125.

¹¹⁸ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

¹¹⁹ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

Občanské soudní řízení je ovládáno zásadou dispoziční, která znázorňuje funkční vztah mezi civilním soukromým právem hmotným a právem procesním jakožto právem veřejným, kdy civilní proces slouží především k ochraně soukromých práv a zároveň reflektuje smluvní volnost charakteristickou pro soukromé právo tím, že účastníkům řízení ponechává dispoziční autonomii. Procesní práva proto jejich nositelé realizují prostřednictvím procesních právních úkonů, přičemž se mohou svobodně rozhodnout, zda a jakým způsobem svá práva uplatní. Jinak řečeno, účastníci řízení mohou na základě dispoziční zásady disponovat řízením volně dle svého vlastního uvážení. Ze samotné povahy dispozičních úkonů pak s přihlédnutím k uvedenému vyplývá, že nejsou způsobilé být obsahem právní fikce, jelikož záleží pouze na procesní straně, zda daný úkon učiní, či nikoliv.¹²⁰ Tak se v minulosti vyjádřil i Ústavní soud, když uvedl, že „procesní práva, která jsou odvozena ze zásady dispoziční, jsou vyhrazena výlučně nositelům těchto práv formou dispozičních procesních úkonů; z povahy těchto dispozitivních procesních úkonů vyplývá, že nemohou být obsahem právní fikce, tj. nemůže být stanoveno, že někdo vzal návrh zpět, ačkoliv tak neučinil.“¹²¹ Kromě zpětvzetí žaloby pak typicky nemůže být fingováno ani to, že byl podán návrh na zahájení řízení či uzavřen smír, ačkoliv se tak objektivně nestalo. Dokonce by se dalo uvažovat o tom, že pokud by soud takto nahrazoval projev vůle účastníka řízení, nemohl by se tento účastník domáhat ochrany svého práva u nezávislého soudu, neboť pak by soud fakticky z části výkon tohoto práva účastníka substituoval.¹²² I přesto se však s fikcí dispozičního úkonu setkáváme u uznání nároku, které taktéž představuje procesní právní úkon, kterým má žalovaný na základě vědomě projevené vůle disponovat řízením.¹²³ Přitom platí, že uznání nároku nemá nic společného se zjišťováním skutkového stavu věci, ale pouze s předmětem řízení vymezeným žalobou uplatněným nárokem.¹²⁴ Existuje proto mnoho názorů znějících z řad odborné veřejnosti, dle kterých je právní úprava rozsudku pro uznání na základě fikce zcela nekoncepční,¹²⁵ či dokonce protiústavní z důvodu, že porušuje dispoziční zásadu ovládající civilní proces.¹²⁶ Nadto lze také uvažovat tím směrem, že rozhoduje-li soud vědomě na základě skutkového stavu, který je v rozporu s hmotněprávními poměry, což je u fikce uznání pravidlem, může civilní proces těžko naplňovat

¹²⁰ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36.

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 42/08.

¹²² GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 126.

¹²³ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36.

¹²⁴ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozitivních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10, s. 401–413.

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36; SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

svůj účel, kterým je ochrana soukromých subjektivních práv. V tomto ohledu se pak fikce uznání nároku rovněž dostává do rozporu se zásadami spravedlivého procesu.¹²⁷

Otázkou ústavnosti fikce uznání nároku se zabýval Ústavní soud v plenárním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/15 ze dne 31. 5. 2016, kterým byl zamítnut návrh na zrušení § 114b odst. 5 o.s.ř. a slov „§ 114b odst. 5“ v ustanovení § 153a odst. 3 o.s.ř. Dotčená ustanovení občanského soudního řádu byla podrobena ústavnímu přezkumu, jelikož I. senát Ústavního soudu dospěl k názoru, že fikce uznání nároku pro nevyjádření se ke kvalifikované výzvě a též samotná forma rozsudku pro uznání jsou v rozporu s ústavním pořádkem z důvodu, že účastníkům řízení nezaručují svobodu vůle a spravedlivý proces. Právě s ohledem na dispoziční zásadu, v jejímž rámci má záviset zásadně na svobodné vůli žalovaného, zda nárok žalobce uzná, či nikoli, dle části Ústavního soudu fikce uznání odporuje ústavnímu principu autonomie vůle. Navrhovatel argumentoval také tím, že při podrobení fikce uznání testu proporcionality současná úprava sice ob stojí v tom smyslu, že je způsobilá urychlit řízení, a tedy dosáhnout jejího účelu, avšak již nedostojí požadavku nezbytnosti, neboť urychlení řízení může být dosaženo i rozsudkem pro zmeškání, který by projevy vůle žalovaného nijak nenahrazoval, a tím pádem ani nenarušoval jeho autonomii vůle. Plénum Ústavního soudu nakonec uzavřelo, že institut rozsudku pro uznání není v rozporu s ústavním pořádkem, protože zákonná úprava rozsudku pro uznání umožňuje ústavně konformní výklad, kdy předmětné ustanovení je spíše pouze nevhodně formulováno v části „*má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává*“, vytvářející stav, který není či nemusí být v souladu s objektivní realitou. Pro pasivního žalovaného však dle Ústavního soudu formulace zákonné dikce fakticky nemá žádný význam, jelikož jeho svobodná vůle není dotčenou zákonnou úpravou nijak omezena a soud by v případě jeho pasivity tak jako tak rozhodl ve prospěch žalobce. Požadavek vyličení rozhodujících skutečností a připojení listinných důkazů přitom nelze považovat za nadměru zatěžující, když v případě vážných důvodů prozatímně postačí, pokud žalovaný soudu sdělí, co mu ve vyjádření brání. Svobodná vůle a možnost se ve věci bránit a konat tak dle závěru Ústavního soudu žalovanému není nijak odepřena, a proto ani nebylo nutné dotčená ustanovení podrobit testu proporcionality. Jednoduše shrnuto, Ústavní soud má za to, že rozsudkem pro uznání na základě fikce dochází k urychlení řízení, podmínky jeho vydání jsou upraveny zákonem a tato zákonná pravidla se dají dodržet a rovněž ústavně konformním způsobem vyložit, a proto je kontumační rozsudek pro uznání v souladu s ústavním pořádkem.¹²⁸

¹²⁷ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s 127.

¹²⁸ *Ibid*, s 128.

K dotčenému nálezu můžeme závěrem poukázat na disentní stanoviska ústavních soudců, dle kterých měla být předmětná ustanovení občanského soudního řádu jako protiústavní zrušena. V zásadě lze argumenty zaznívající v disentech shrnout následovně: (i) dispoziční právní úkon nemůže být obsahem fikce, (ii) skutkový stav nemůže být vědomě v rozporu s objektivní realitou, (iii) fikce uznání zasahuje do autonomie vůle a dalších procesních práv účastníka řízení (řádné odůvodnění rozhodnutí, rovnost účastníků řízení apod.), (iv) urychlení řízení se dá dosáhnout i jinými prostředky (rozsudek pro zmeškání, koncentrace řízení), (v) prostředky nápravy fikce uznání jsou omezené, jelikož je v odvolacím řízení vyloučen meritorní přezkum, a (vi) fikce uznání by neobstála ve standardním testu proporcionality. Dle Kateřiny Šimáčkové a Jaroslava Fenyka pak „*zamítavé rozhodnutí pléna není možno brát jako přitakání stávající úpravě, ostatně i většina připouští, že se v tomto případě jedná o nevhodné označení určitého procesního institutu, a vytýká mu ‚legislativní neobratnost‘. Pouze použití fikce uznání závazku nevnímá jako protiústavní, na rozdíl od velmi relevantní menšiny Ústavního soudu, a to sedmi soudců, kteří hlasovali pro zrušení napadeného ustanovení.*“¹²⁹

Z výše popsaného je zjevné, že dotčeným nálezem dal Ústavní soud přednost urychlení řízení před spolehlivým zjištěním skutkového stavu. Není tedy překvapením, že tyto závěry Ústavního soudu se v jistém ohledu jeví jako kontroverzní, a to i s ohledem na to, že téměř polovina soudců Ústavního soudu měla o ústavnosti rozsudku pro uznání na základě fikce značné pochybnosti. Nutno uznat, že na předmětný náleze ze strany Ústavního soudu navazuje celá řada korigujících rozhodnutí, z nichž je zřejmé, že k rozsudku pro uznání na základě fikce je třeba přistupovat uvážlivě, tedy jako k nástroji výjimečnému, jehož použití je ospravedlněno jen v určitých případech a zároveň podmínky jeho vydání by měly být vykládány restriktivně, nikoli extenzivně.¹³⁰ Za vyjádření zabraňující vydání rozsudku pro uznání je dle Ústavního soudu *nutno považovat každou reakci žalovaného, v níž uvede alespoň nějaký věcný argument na svou obranu proti žalobou uplatněnému nároku a projeví o řízení zájem.*¹³¹ Fikci uznání by tak zpravidla nemělo být možné použít, pokud žalovaný k žalobě není lhostejný či obstrukčně pasivní, nechce nijak taktizovat a v důsledku jeho jednání nedošlo k průtahům ve věci.¹³² V praxi však navzdory uvedenému zmírňující judikatuře stále často dochází k tomu, že soudy k institutu fikce uznání přistupují strojově, striktně a bez jakéhokoliv ohledu na procesní aktivitu žalovaného rozhodují

¹²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15.

¹³⁰ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

¹³¹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. III. ÚS 3207/20.

¹³² Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 2693/16.

rozsudkem pro uznání při splnění pouhých formálních předpokladů jeho vydání.¹³³ Důvod je zjevný, a trefně jej pojmenovává například Pavel Rychetský v odlišném stanovisku ke shora diskutovanému nálezu, když uvádí, že zákonodárce zakotvením fikce uznání „především však zřejmě vytvořil výhodnou pozici pro soudce, umožňující mu ,nesoudit‘.“¹³⁴

Lze tudíž shrnout, že ať už se povahově jedná o fikci či o domněnku, dopady kontumačního rozsudku pro uznání jsou pro žalovaného tak jako tak závažné a zpravidla nevyvratitelné. Navzdory tomu, že Ústavní soud v minulosti fikci uznání posvětil, nelze opomenout fakt, že se tak stalo tou nejtěsnější většinou osmi soudců Ústavního soudu proti sedmi. Úprava rozsudku pro uznání na základě fikce se stále pohybuje na hraně ústavní konformity, za kterou ji teoreticky nepouští jen soudy díky svému výkladu a aplikaci předmětných ustanovení občanského soudního řádu. Prakticky má však stále podstatná většina z řad soudců k fikci uznání ryze formalistický přístup spíše v zájmu urychlení řízení než ochrany procesních práv žalovaného. Samotná fikce uznání je svou povahou navíc fakticky typická kontumace, což je patrné zejména u fikce uznání dle § 114c odst. 6 o.s.ř., která je důsledkem nedostavení se k přípravnému jednání.¹³⁵ Uvedené však platí pro obě fikce uznání dle § 114b odst. 5 o.s.ř. a § 114c odst. 6 o.s.ř., které si jsou obsahově velmi blízké; rozdíl je především v tom, v důsledku jaké skutečnosti daná fikce nastupuje, a dále v tom, že § 114c odst. 6 o.s.ř. nestanoví, jak se má žalovaný vyjádřit a neomezuje v tomto ohledu možnosti jeho obrany, nýbrž pouze vyžaduje, aby se dostavil k přípravnému jednání.¹³⁶

1.1.4. Možnosti obrany proti rozsudku pro uznání

Postup při vydání rozsudku pro uznání na rozdíl od klasického rozsudku podléhá v občanském soudním řádu částečně speciální úpravě, a jinak tomu není ani u opravných prostředků. Na rozdíl od rozsudku pro zmeškání však zákon připouští pouze dva prostředky obrany proti rozsudku pro uznání, a to odvolání a žalobu na obnovu řízení.

1.1.4.1. Odvolání proti rozsudku pro uznání

Rozsudek pro uznání má specifickou procesní povahu, neboť není založen na skutkovém stavu věci zjištěném na základě dokazování, ale na procesním úkonu uznání či jeho fikci při splnění zákonných předpokladů. Občanský soudní řád proto ve vztahu k rozsudku pro uznání a též

¹³³ Srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2020, sp. zn. III.ÚS 3530/19, kterým Ústavní soud odmítl ústavní stížnost v řízení, kde byl vydán a následně vyššími soudy potvrzen rozsudek pro uznání, ačkoliv žalovaný byl procesně aktivní a ve věci se vyjádřil rovnou třikrát.

¹³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15.

¹³⁵ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

¹³⁶ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozitivních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10, s. 401–413.

rozsudku pro zmeškání upravuje zvláštní odvolací důvody, v rámci nichž omezuje přezkum těchto rozhodnutí na dodržení procesních pravidel a předpokladů pro jejich vydání.¹³⁷

Odvolacím důvodem u rozsudku pro uznání mohou tedy dle § 205b o.s.ř. být taxativně jen (i) skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání a (ii) procesní vady dle § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř., tj. že ve věci nebyly splněny podmínky řízení, soud prvního stupně nebyl k řízení věcně příslušný, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce či přisedící anebo soud prvního stupně rozhodoval v nesprávném obsazení. Aby tak odvolání bylo opodstatněné, musí v řízení absentovat předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání či věc musí trpět nedostatkem podmínek řízení, při kterém meritorní rozhodnutí vůbec nemá být vydáno. Nepřichází proto v úvahu argumentace týkající se skutkového stavu věci, provedených důkazů či právního posouzení žalovaného nároku. K prokázání, že v řízení došlo k vadám uvedeným v § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř., přihlíží odvolací soud i k novým skutečnostem a důkazům, neboť tyto vady jsou natolik zásadní, že neplatí zákaz novot. Předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání se pak posuzují ke dni jeho vydání.¹³⁸

Odvolací důvod týkající se nedostatku předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání nevymezuje samostatný odvolací důvod, nýbrž pouze určuje, zda a v jaké podobě mohou být u rozsudku pro uznání použity odvolací důvody uvedené v § 205 odst. 2 písm. b) až g) o.s.ř. Z povahy věci pak vyplývá, že takové skutečnosti a důkazy lze uvést zejména v rámci odvolacích důvodů podle § 205 odst. 2 písm. c) a g) o.s.ř., a že odvolací důvod podle § 205 odst. 1 písm. e) o.s.ř. se uplatní ve vztahu ke skutkovým zjištěním ohledně naplnění předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání.¹³⁹

Obsahem odvolání rozsudku pro uznání může být především námitka, že nedošlo k uznání nároku (žalovaný uznávací úkon ve skutečnosti neučinil či nebyly splněny podmínky fikce uznání), ve věci nelze uzavřít a schválit smír anebo v případě částečného uznání nároku to, že vydání rozsudku pro uznání nebylo žalobcem navrženo.¹⁴⁰ Jestliže však účastník řízení v rámci odvolacích důvodů uvede jinou námitku než tu uvedenou v § 205b o.s.ř., jedná se i přesto

¹³⁷ ŠEBEK, Vít. Komentář k § 205b [Odvolací důvody u rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 883.

¹³⁸ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1646.

¹³⁹ Ibid, s. 1647.

¹⁴⁰ JAKŠIČ, Vít. Komentář k § 205b [Odvolací důvody u rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání]. In: ADAMOVÁ, Hana, BÍLKOVÁ, Jana, ČUHELOVÁ, Kateřina, DAVID, Radovan, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, HANÁKOVÁ, Věra, HRÁDEK, Jiří, HRDLIČKA, Miroslav, CHALUPA, Radim, JAKŠIČ, Vít, JURÁŠ, Marek, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016. ASPI_ID KO99_p11963CZ. ISSN 2336-517X.

o uplatnění odvolacího důvodu (ačkoliv ve světle § 205b o.s.ř. irelevantního) a odvolací soud rozsudek pro uznání přezkoumá ve vztahu ke kvalifikovaným odvolacím důvodům proti rozsudku pro uznání bez ohledu na důvody uvedené odvolatelem, neboť druhoinstanční soud není odvolacími důvody uplatněnými odvolatelem vázán.¹⁴¹ Jelikož přezkum rozsudku pro uznání probíhá v režimu úplné apelace, je soud v odvolacím řízení povinen zhodnotit, zda byly splněny všechny zákonem stanovené předpoklady pro jeho vydání.¹⁴²

Nutno uvést, že uvedené odvolací důvody, které se omezují jen na předpoklady vydání rozsudku pro uznání, fakticky rozšířila judikatura. Nejvyšší soud uzavřel, že pokud žalovaný zmešká lhůtu k vyjádření dle § 114b o.s.ř. z omluvitelného důvodu, nelze z fikce uznání nároku vycházet.¹⁴³ Tím došlo ke zmírnění dopadů rozsudku pro uznání ve prospěch žalovaného, který čistě na základě zákonné úpravy nemá možnost obrany proti rozsudku pro uznání v případě, kdy lhůtu zmeškal za závažného důvodu, jakým je například zdravotní indispozice.

Dospěje-li odvolací soud k tomu, že odvolání není opodstatněné, rozsudek pro uznání potvrdí. Jestliže řízení předcházející vydání rozsudku pro uznání netrpělo závažnou procesní vadou, ale nebyly splněny podmínky pro jeho vydání, změnil odvolací soud rozsudek pro uznání tak, že se nevydává. Nakonec odvolací soud rozsudek pro uznání zruší v případě nedostatku podmínek řízení.¹⁴⁴

1.1.4.2. Žaloba na obnovu řízení

Kromě odvolání je dále přípustné napadnout rozsudek pro uznání mimořádným opravným prostředkem, kterým je žaloba na obnovu řízení dle § 228 o.s.ř. Podmínkou je, že důvody obnovy řízení lze vztahovat na předpoklady, za nichž byl rozsudek pro uznání vydán.

Zjednodušeně řečeno, žaloba na obnovu slouží k uplatnění tvrzení a důkazů, které účastník řízení objektivně nemohl uplatnit před pravomocným rozhodnutím. Obecně přichází v úvahu žaloba na obnovu řízení dle § 228 o.s.ř. podat proti pravomocnému rozhodnutí (tj. doručené rozhodnutí, které již nelze napadnout odvoláním), jestliže (i) se objeví nové skutečnosti, rozhodnutí či důkazy, které účastník řízení nemohl bez své viny v původním řízení použít (typicky proto, že o nich nevěděl), a současně tyto mohou mít za následek příznivější rozhodnutí ve věci,

¹⁴¹ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha IV., § 201–205l občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 48.

¹⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. 28 Cdo 3437/2016.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4272/2007.

¹⁴⁴ ŠEBEK, Roman. Komentář k § 205b [Odvolací důvody u rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 885.

nebo (ii) mohou být provedeny nové důkazy, které nebylo možné v původním řízení provést, a zároveň mohou mít za následek rovněž příznivější rozhodnutí ve věci.

Z logiky věci, kdy předpokladem vydání rozsudků procesní povahy není provedení důkazů, u rozsudku pro uznání nelze užít jako důvod poukaz na nové důkazy dle § 228 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a dále důvod uvedený v § 228 odst. 1 písm. b) o.s.ř. týkající se dříve neprovedených důkazů. Jinými slovy, důvodem obnovy řízení u rozsudku pro uznání mohou být okolnosti uvedené v odst. 1 písm. a) dotčeného ustanovení, a to pouze: skutečnosti nebo rozhodnutí, které navrhovatel bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a o.s.ř. rovněž před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit příznivější rozhodnutí ve věci. Nové skutečnosti a rozhodnutí lze v tomto ohledu považovat za důvod obnovy tehdy, mohou-li vést k závěru, že rozsudek pro uznání nebylo možné vydat, neboť byl například v rozporu s kogentními normami či ve věci nenastala fikce uznání nároku.¹⁴⁵

1.2. Rozsudek pro zmeškání

Dalším ze zvláštních druhů rozsudků je rozsudek pro zmeškání nebo též rozsudek kontumační (z lat. *contumacia* = vzdorovitost, nepoddajnost), jehož úpravu obsahuje § 153b o.s.ř. Stejně jako v případě rozsudku pro uznání se jedná o rozhodnutí ve věci samé, kterým soud rozhoduje o celém předmětu řízení, jehož průběh je však určitým způsobem zjednodušen. Zjednodušení spočívá v tom, že se v řízení neprovádí dokazování a soud rozsudek vydá, aniž by sám zjišťoval skutkový stav věci, neboť základem pro rozhodnutí soudu jsou pouze žalobní tvrzení, která soud považuje za nesporná. Důvodem vydání kontumačního rozsudku je nečinnost žalovaného, kterou občanský soudní řád spojuje se zmeškáním soudního jednání.¹⁴⁶

V praxi je rozsudek pro zmeškání osvědčeným a účinným procesním institutem, který slouží k zefektivnění a zrychlení řízení především v případech, kdy žalovaný v řízení nevyvíjí procesní aktivitu, nezdržuje se v místě svého bydliště a nepřebírá poštu či neotevívá datovou schránku. Za takové situace sice řízení sice nemůže být ukončeno pravomocným platebním rozkazem, který musí být žalovanému doručen do vlastních rukou, nicméně předvolání k jednání, v návaznosti na něž lze vydat kontumační rozsudek, který již náhradním způsobem doručit možné je.

¹⁴⁵ DOLEŽÍLEK, Jirí. Komentář k § 228 [Důvody obnovy řízení]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1806.

¹⁴⁶ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

1.2.1. Předpoklady vydání rozsudku pro zmeškání

Samotné zmeškání jednání u soudu ze strany žalovaného pro rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání nestačí. Pro vydání kontumačního rozsudku je zákonem stanoveno několik dalších procesních podmínek, jejichž splnění musí soud při rozhodování posoudit.

V první řadě musí být žalovanému doručena žaloba a předvolání k jednání, a to do vlastních rukou a nejméně 10 kalendářních dnů přede dnem jednání. Předvolání musí obsahovat poučení žalovaného, že v případě zmeškání bude rozhodnuto rozsudkem pro zmeškání v jeho neprospěch. Musí jít o předvolání k projednání věci samé, nikoliv k jinému úkonu soudu (jako je například přípravné jednání dle § 114c o.s.ř.). Zároveň je třeba, aby se jednalo o první jednání, které se ve věci skutečně konalo. Nejde tedy o první jednání ve smyslu § 153b o.s.ř., jestliže jednání sice bylo nařízeno, ale následně bylo soudem ještě před jeho zahájením zrušeno či odročeno na jiný termín. V takovém případě je pak nutné žalovaného poučit i v předvolání k jednání v termínu, na který bylo původní jednání odročeno.¹⁴⁷

Primárním předpokladem vydání rozsudku pro zmeškání na straně žalovaného je pak skutečnost, že žalovaný se k prvnímu jednání ve věci nedostavil, a tím pádem zmeškal. Není nezbytné, aby se žalovaný dostavil k jednání osobně, postačí, pokud se jednání zúčastní jeho zástupce (může-li se při jednání prokázat plnou mocí dle § 32 o.s.ř.). Pokud byl žalovanému ustanoven opatrovník či nemá-li žalovaný procesní způsobilost, dojde ke zmeškání, jestliže se k jednání nedostaví jeho zákonný zástupce či opatrovník. Nakonec je třeba rozlišovat mezi zmeškáním a zpožděním, neboť pouhé zpoždění (v řádu minut) nezakládá důvod pro rozhodnutí rozsudkem pro zmeškání.¹⁴⁸

Občanský soudní řád zmeškání žalovaného dále podmiňuje tím, že žalovaný se k jednání nedostaví bez důvodné a včasné omluvy a zároveň přichází v úvahu věc projednat v nepřítomnosti žalovaného dle § 101 odst. 3 o.s.ř.¹⁴⁹ Omluva žalovaného je důvodná, jestliže žalovaný soudu oznámí, proč se nemůže jednání zúčastnit, jaké jiné konkrétní okolnosti mu brání v účasti, kdy se o nich dozvěděl, a že časovou kolizi nebylo možné vyřešit jinak.¹⁵⁰ Žalovaný tedy v omluvě musí uvést konkrétní důvod, který lze považovat za dostatečný v tom smyslu, že po žalovaném není

¹⁴⁷ HRNČIŘÍK, Vít. Komentář k § 153b [Rozsudek pro zmeškání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

¹⁴⁸ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1051.

¹⁴⁹ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 460.

¹⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2736/2015.

možné ani přes autoritativní nařízení termínu účast na jednání spravedlivě požadovat.¹⁵¹ Pro důvodnost omluvy stačí tvrdit skutečnosti způsobilé neúčast žalovaného na jednání omluvit, přičemž není třeba, aby žalovaný tvrzené důvody před jednáním i prokázal. Včasná je pak omluva, která soudu došla před zahájením jednání, jehož se týká. Svou neúčast může žalovaný omluvit jak kteroukoliv formou stanovenou občanským soudním řádem pro podání, tak například telefonicky, tj. i způsobem neuvedeným v § 42 odst. 1 o.s.ř.¹⁵²

Možnost soudu rozhodnout rozsudkem pro zmeškání je rovněž podmíněna předpoklady na straně žalobce. Rozsudek pro zmeškání nelze vydat, jestliže se k prvnímu jednání ve věci nedostaví ani žalobce, a to nehledě na důvody jeho nepřítomnosti. V takovém případě soud postupuje dle § 110 o.s.ř. a řízení pro absenci účastníků na jednání přerušuje. Pokud je žalobce na jednání přítomen, lze kontumační rozsudek vydat jen na základě jeho návrhu. Návrh na vydání rozsudku pro zmeškání může být obsažen již v žalobě, avšak při jednání jej žalobce musí zopakovat ústně.¹⁵³

Shodně jako u rozsudku pro uznání vydání rozsudku pro zmeškání brání vadná žaloba obsahující nedostatky, pro které má být odmítnuta, či je-li dán důvod zastavení řízení. Na rozdíl od rozsudku pro uznání však žaloba musí být pro účely vydání kontumačního rozsudku rovněž opodstatněná, tj. ze skutkových tvrzení žalobce musí vyplývat odůvodněnost uplatněného nároku po hmotněprávní stránce. Skutečnost, že se dle § 153b odst. 1 o.s.ř. skutková tvrzení žalobce považují za nesporná a soud s ohledem na to neprovádí vlastní zjišťování skutkového stavu, neznamená, že je soud zbaven povinnosti zjištěný skutkový stav právně posoudit. Rozsudkem pro uznání pak soud může rozhodnout pouze tehdy, je-li žalobní návrh s ohledem na skutkový stav věci po právu; jestliže tomu tak není, soud žalobu zamítne. Tato podmínka nevylučuje možnost žalobce případné nedostatky napravit či žalobu dále doplnit, nicméně žaloba v upraveném znění musí být vždy řádně a včas doručena žalovanému, aby měl možnost se s žalobními tvrzeními seznámit.¹⁵⁴ Jestliže by ke změně žaloby došlo až na jednání v nepřítomnosti žalovaného, je vydání rozsudku pro zmeškání vyloučeno, neboť soud musí v takovém případě žalobu nejprve doručit do vlastních rukou žalovaného.¹⁵⁵

¹⁵¹ HRNČIŘÍK, Vít. Komentář k § 153b [Rozsudek pro zmeškání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

¹⁵² DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1052.

¹⁵³ WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*, 1993, č. 10, s. 592.

¹⁵⁴ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1052, též např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5049/2016.

¹⁵⁵ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 460.

Dále nelze spor dle § 153b odst. 3 o.s.ř. rozhodnout rozsudkem pro zmeškání ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír, popřípadě pokud by kontumačním rozsudkem došlo ke vzniku, změně nebo zrušení právního vztahu mezi účastníky. Z toho plyne, že rozsudek pro zmeškání má vždy deklaratorní povahu, a jeho vydání je proto vyloučeno například v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví či o rozvodu manželství. Stejně jako v případě rozsudku pro fikci uznání je vydání rozsudku pro zmeškání vyloučeno, je-li žalovaným ke dni zahájení řízení nebo ke dni vstupu do řízení nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti. Nakonec rozsudek pro zmeškání nelze vydat při splnění podmínek pro vydání rozsudku pro uznání dle § 153a o.s.ř. Taková situace může nastat v případě, že je žalovaný nepřítomen na prvním soudním jednání, avšak ještě předtím zaslal soudu vyjádření, kterým žalobní nárok uznal. Na druhou stranu například u částečného uznání žalobních tvrzení přichází v úvahu i současné uplatnění rozsudku pro zmeškání a kontumačního rozsudku.¹⁵⁶

V případě, že je ve věci více žalovaných v postavení nerozlučných společníků ve smyslu § 91 odst. 2 o.s.ř., je třeba předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání splnit ve vztahu ke všem žalovaným. Všichni žalovaní proto musí být o možnosti vydání kontumačního rozsudku poučeni a obesláni zásilkou určenou do vlastních rukou, přičemž předvolání musí být každému z nich doručeno nejméně 10 dní před konáním prvního jednání ve věci. Za zmeškání se pak považuje situace, kdy se k jednání nedostaví ani jeden z žalovaných. Naproti tomu u samostatného společenství žalovaných dle § 91 odst. 1 o.s.ř. může soud rozhodnout částečným rozsudkem pro zmeškání jen vůči žalovanému, který se k jednání nedostaví.¹⁵⁷

V souladu s § 153b o.s.ř. lze proto předpoklady vydání kontumačního rozsudku shrnout následovně: (i) žalovaný zmeškal, aniž se z jednání včas a důvodně omluvil, (ii) žalovanému byla řádně doručena žaloba a předvolání k jednání věci samé, a to nejméně deset dnů přede dnem, kdy se jednání má konat, (iii) jedná se o první jednání ve věci, (iv) o následcích nedostavení byl žalovaný v předvolání poučen, (v) vydání rozsudku pro zmeškání navrhl žalobce, který se k jednání dostavil, (vi) žaloba je opodstatněná, (vii) rozsudek pro zmeškání je přípustný, (viii) žalovaný ke dni zahájení sporu nebo ke dni vstupu do řízení není nesvéprávný nezletilý, a (ix) nejsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání. Současně musí být také dány podmínky řízení ve smyslu § 104 o.s.ř. Splnění předpokladů soud posuzuje podle stavu, jaký tu

¹⁵⁶ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1053.

¹⁵⁷ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 463.

byl v době prvního jednání, které se ve věci konalo. K posléze nastalým okolnostem či okolnostem, o nichž se soud dozvěděl až později, se proto nepřihlíží.¹⁵⁸

1.2.2. Následky zmeškání

Jsou-li splněny předpoklady vydání rozsudku pro zmeškání, uplatní se presumpce nespornosti žalobcem uvedených tvrzení a soud dle § 153b odst. 1 o.s.ř. *může* rozhodnout rozsudkem pro zmeškání. Z toho plyne, že zákon v tomto ohledu dává soudu možnost uvážení, zda kontumační rozsudek vydat, či nikoliv. Cílem této diskrece je zabránit porušení zásady rovnosti, respektive zachování rovnosti zbraní stran sporu.¹⁵⁹ Prostor pro vlastní úvahu soudu v případě rozsudku pro zmeškání představuje podstatný rozdíl oproti rozsudku pro uznání, neboť u rozsudku pro uznání je soud v případě splnění podmínek povinen dle uznání žalovaného či fikce uznání rozhodnout, aniž by mohl zvážit vhodnost tohoto procesního postupu.

Rozsudek pro zmeškání tedy soud vydat může, ale nemusí. Z ustálené judikaturní praxe vyplývá, že je při rozhodování třeba brát v potaz povahu předmětu sporu, jakož i předchozí procesní aktivitu žalovaného, a ke kontumačnímu rozsudku stejně jako k rozsudku pro uznání přistupovat uvážlivě a nikoliv mechanicky. Důvodem je skutečnost, že tímto institutem dochází k omezení možnosti uplatnění procesních práv žalovaného a rovněž k určitému narušení vazby práva procesního na právo hmotné. Rozsudek pro zmeškání pak přichází v úvahu vydat zejména tehdy, kdy je nezájem na straně žalovaného zřejmý, žalovaný je ve věci skutečně nečinný (což vyplývá například z obsahu a frekvence již dříve učiněných procesních úkonů) a odmítá se na řízení aktivně podílet či jej úmyslně protahuje.¹⁶⁰ Zejména Ústavní soud v tomto ohledu k rozsudku pro zmeškání přistupuje obezřetně, když ve svých rozhodnutích opakovaně uvádí, že *v případech, kdy jinak aktivní účastník neúmyslně pro svůj omyl zmešká první jednání soudu, ale je zřetelný jeho zájem účastnit se soudního řízení a bránit se, není vydání rozsudku pro zmeškání namístě.*¹⁶¹ Prioritou by totiž mělo být zachování ochrany práv stran sporu, které na řízení chtějí aktivně participovat.

Lze však konstatovat, že rozhodovací soudní praxe i právní teorie jsou zajedno v názoru, že rozsudkem pro zmeškání je možné rozhodnout i tehdy, je-li žalovaný procesně aktivní v tom smyslu, že se před prvním jednáním ve věci písemně vyjádřil k žalobě, ve vyjádření navrhl

¹⁵⁸ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2021, sp. zn. 21 Cdo 976/2019, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2979/2013, či nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15.

¹⁶¹ Srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. IV. ÚS 2921/13 či nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. I. ÚS 2656/12.

zamítnutí žaloby a svá tvrzení podložil důkazy, případně dostavil-li se k přípravnému jednání.¹⁶² Je tomu tak proto, že už sama okolnost, že žalovaný bez důvodné a včasné omluvy zmeškal první jednání ve věci, má při splnění ostatních předpokladů vydání rozsudku pro zmeškání za následek, že se skutková tvrzení obsažená v žalobě považují za nesporná a soud na tomto základě rozhoduje kontumačním rozsudkem bez ohledu na to, zda žalobce předložil či označil důkazy k tvrzeným skutečnostem, jakož i na obsah těchto důkazů.¹⁶³ To však nic nemění na tom, že soud při posouzení věci nemá postupovat příliš formalisticky, ale naopak musí vždy uvážit individuální okolnosti konkrétního případu a v případě pochybností kontumační rozsudek raději nevydávat.¹⁶⁴

Soudní praxe tedy vymezila prostor pro zvážení soudu, zda institut rozsudku pro zmeškání využít, či nikoliv. Konečné posouzení však vždy musí mít základ v úvaze, zda dosavadní procesní aktivita žalovaného odůvodňuje rozhodnutí věci jen na základě skutkových tvrzení žalobce.¹⁶⁵ Přistoupí-li soud po shora uvedené úvaze k vydání rozsudku pro zmeškání, uvede v odůvodnění stejně jako u rozsudku pro uznání pouze předmět řízení a důvody, na jejichž základě tímto rozsudkem rozhodl. Součástí takto zkráceného odůvodnění však musí být právní kvalifikace otázky, zda z žalobních tvrzení vyplývá žalobcem uplatněný nárok.¹⁶⁶

1.2.3. Povaha zmeškání

S charakterem a funkcí rozsudku pro zmeškání rovněž úzce souvisí povaha samotného zmeškání, které je třeba odlišit od fikce uznání nároku. Základním předpokladem v případě kontumačního rozsudku je nespornost v žalobě uvedených skutkových tvrzení, presumovaná na základě nedostavení se žalovaného k prvnímu jednání ve věci.¹⁶⁷ Byť se lze setkat s názory, které v souvislosti s rozsudkem pro zmeškání hovoří též o fikci,¹⁶⁸ větší část teorie i soudní praxe se shoduje na tom, že se ve skutečnosti jedná o domněnku.¹⁶⁹ Tomu lze dle mého názoru přisvědčit, neboť rozsudek pro zmeškání vychází z toho, že žalovaný vzhledem k absenci na jednání nemá na svou obranu co uvést, což do jisté míry skutečně odpovídá lidské zkušenosti. Obsahem domněnky

¹⁶² Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2021, sp. zn. 21 Cdo 976/2019, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2018 sp. zn. 26 Cdo 2007/2018, či usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2006, sp. zn. IV. ÚS 130/06.

¹⁶³ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 33 Cdo 98/2012.

¹⁶⁴ Ibid; náleží Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15.

¹⁶⁵ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2022, sp. zn. 33 Cdo 2055/2022.

¹⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08.

¹⁶⁷ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 115.

¹⁶⁸ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1052.

¹⁶⁹ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 115, LAVICKÝ, Petr a STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 369–380; DVORÁK, Bohumil. Komentář k § 153b [Rozsudek pro zmeškání]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016; náleží Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08.

je přitom pravdivost žalobních tvrzení, nikoli procesní úkon účastníka řízení, a žalovaný tuto domněnku může vyvrátit tím, že soudu prokáže, že jednání zmeškal z omluvitelného důvodu. Naproti tomu fikci vyvrátit nelze, neboť na její nesoulad se skutečností se usuzuje od počátku, což reflektuje i zákonná úprava rozsudku pro uznání, když žalovanému fakticky neumožňuje se proti rozsudku pro uznání efektivně bránit navzdory tomu, že nejednal zaviněně.

Jak bylo uvedeno, pro vymezení domněnek a fikcí je stěžejní jejich (ne)soulad s obecnými zkušenostmi o běžném chodu věcí a dějů.¹⁷⁰ Zatímco domněnka presumuje určitou skutečnost či práva a povinnosti, jejichž existence je pravděpodobná, fikce je zcela uměle vytvořený konstrukt, který se na pravděpodobnosti nezakládá. Dle názoru Josefa Macury,¹⁷¹ jehož závěr vzal v tomto ohledu za svůj i Ústavní soud,¹⁷² rozsudek pro zmeškání „není založen na nějakých ‚fikcích‘ či na pouhém úsilí o ukončení jednání za každou cenu, ale opírá se o dlouhodobě osvědčenou skutkovou domněnku, podle níž je vysoce pravděpodobné, že strana, která žádným způsobem tvrzení druhé procesní strany nezpochybňuje, ač má k tomu všechny možnosti, neučiní žádná skutková tvrzení ani důkazní návrhy a k nařízenému prvnímu ústnímu soudnímu jednání se nedostaví, nemá ve skutečnosti žádné argumenty ani důkazy proti správnosti skutkových tvrzení druhé procesní strany. [...] Skutkový stav, z něhož soud ve svém rozhodnutí, a to i v rozsudku pro zmeškání, vychází, musí být podle vnitřního přesvědčení soudce vysoce pravděpodobný. Nemůže být založen na žádné fikci, která je v rozporu s objektivní skutečností.“

K zachování vysoké pravděpodobnosti souladu skutkových tvrzení obsažených v žalobě s realitou slouží zejména formální podmínky vydání rozsudku pro zmeškání a následná možnost jeho zrušení, jakož i povinnost soudu posoudit opodstatněnost žalovaného nároku. Ani naplněná domněnka nespornosti totiž nesmí v konečném důsledku odporovat skutečností a důkazům, které má soud při rozhodování k dispozici.¹⁷³

Závěrem lze v tomto ohledu shrnout, že funkcí rozsudku pro zmeškání není za každou cenu ukončit spor, ale urychlit řízení za pomoci uplatnění skutkové domněnky nepříznivé vůči tomu, proti němuž kontumační rozsudek směřuje. Soud tak může na základě volné úvahy rozhodnout, že rozsudek pro zmeškání nevydává, a to například z důvodu procesní aktivity žalovaného, která je způsobitelná domněnkou nespornosti vyloučit.¹⁷⁴ Přesto však rozsudek pro zmeškání představuje

¹⁷⁰ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 115.

¹⁷¹ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b OSŘ. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36.

¹⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08.

¹⁷³ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 116.

¹⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08 či nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10.

určité riziko v tom smyslu, že takové rozhodnutí může být ve skutečnosti v rozporu s hmotněprávním stavem věci.¹⁷⁵

1.2.4. Možnosti obrany proti rozsudku pro zmeškání

Občanský soudní řád obsahuje, stejně jako v případě rozsudku pro uznání, částečně speciální úpravu prostředků nápravy rozsudku pro zmeškání. Důvodem je, jak již bylo zmíněno, jejich zvláštní charakter spočívající v tom, že se oba rozsudky opírají o jiný právní základ, než je zjištění a posouzení skutkového stavu věci.¹⁷⁶ Proti rozsudku pro zmeškání lze podat odvolání, návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání a žalobu na obnovu řízení.

Rozsudkem pro uznání, jakož i kontumačním rozsudkem je žalobci vždy vyhověno. Vydá-li soud zamítavé rozhodnutí, jde o řádný kontradiktorní rozsudek, na který se vztahuje „klasická“ úprava odvolání a dalších opravných prostředků.¹⁷⁷

1.2.4.1. Odvolání proti rozsudku pro zmeškání

Odvolání proti rozsudku pro zmeškání je přípustné, ale zákon stejně jako u rozsudku pro uznání výrazně omezuje důvody, pro které je možné odvolání podat. V souladu s § 205b o.s.ř. jsou odvolacím důvodem proti rozsudku pro zmeškání taxativně jen vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř. (tj. námitky týkající se podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, obsazení soudu a vyloučení soudců či přísedících) a dále skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání. K prokázání nesplnění předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání lze uvádět i novoty. Předpoklady vydání rozsudku pro zmeškání však soud posuzuje na základě stavu, jaký tu byl v době prvního jednání, které se ve věci konalo.¹⁷⁸

Jelikož soud vydává rozsudek pro zmeškání na základě tvrzení žalobce, která považuje za nesporná, nelze v odvolání úspěšně uvádět skutečnosti týkající se skutkového základu věci, ani důkazy, kterými by měla být tvrzení žalobce vyvrácena.¹⁷⁹

Ve zbytku lze dále co se týče odvolání proti kontumačnímu rozsudku odkázat na shora popsaný rozsudek pro uznání, neboť zákonná úprava týkající se omezení způsobilých odvolacích důvodů nerozlišuje mezi rozsudkem pro uznání a kontumačním rozsudkem.

¹⁷⁵ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

¹⁷⁶ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní*. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 592.

¹⁷⁷ WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*, 1993, č. 10, s. 592.

¹⁷⁸ HRNČIŘÍK, Vít. Komentář k § 153b [Rozsudek pro zmeškání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

¹⁷⁹ *Ibid.*

1.2.4.2. Návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání

V zájmu zachování vysoké míry pravděpodobnosti presumovaných skutkových okolností občanský soudní řád v § 153b odst. 4 umožňuje žalovanému podat návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání. Podmínkou je, že žalovaný zmešká první jednání ve věci, při němž byl vynesena rozsudek pro zmeškání, a to z omluvitelných důvodů. Tento zvláštní prostředek nápravy lze podat nejpozději do dne právní moci rozsudku zmeškání, tj. nejpozději patnáctý den od jeho doručení.

Vyvstává tedy otázka, co má zákon na mysli *omluvitelnými* důvody. Je zřejmé, že posouzení žalovaným uváděného důvodu závisí především na okolnostech konkrétního případu. Rozhodovací soudní praxe však za takový důvod vymezila jak překážku, která žalovanému objektivně, tj. nezávisle na jeho vůli, zabránila dostavit se včas k soudnímu jednání (zdravotní indispozice, zpoždění veřejného dopravního prostředku či technická závada na osobním automobilu při cestě na soud), tak i okolnost žalovaným zaviněná, lze-li ji s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a k poměrům žalovaného považovat za omluvitelnou.¹⁸⁰ Naopak omluvitelným důvodem není okolnost představující objektivní překážku, jestliže tato okolnost byla žalovanému známa předem a žádné objektivní okolnosti nebránily tomu, aby svou neúčast na jednání včas omluvil.¹⁸¹

V tomto ohledu je třeba rozlišovat důvodnou omluvu ve smyslu § 153b odst. 1 o.s.ř. a omluvitelný důvod ve smyslu § 153b odst. 4 o.s.ř. Rozdílně od úpravy zmeškání z omluvitelného důvodu je omluva považována za důvodnou, jestliže žalovaný soudu oznámí konkrétní důvody bránící mu v účasti na jednání a kdy se o nich dozvěděl, případně proč časovou kolizi není možné vyřešit jinak. Typickým příkladem důvodné omluvy tak bude kolize soudních jednání, kdy právní zástupce žalovaného má na daný čas již nařízeno jednání v jiné věci. Na druhou stranu omluvitelný důvod zahrnuje situace, které žalovanému nebyly známy předem a kvůli kterým se žalovaný na jednání objektivně nemohl stihnout včas dostavit a ani se včas omluvit.

Jestliže žalovaný v řízení o návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání prokáže, že zmeškal z omluvitelného důvodu, soud prvního stupně svůj rozsudek pro zmeškání zruší a po právní moci usnesení o zrušení dále pokračuje v řízení, tj. nařídí jednání (pokud se žalovaný nedostaví ani k takto nařízenému jednání, rozsudek pro zmeškání již vydat nelze). Naopak neprokáže-li žalovaný omluvitelný důvod, soud jeho návrh zamítne. Proti rozhodnutí o návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání je odvolání přípustné.¹⁸²

¹⁸⁰ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2016, sp. zn. 26 Cdo 355/2016.

¹⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2736/2015.

¹⁸² Ibid.

Odvolání proti rozsudku pro zmeškání a návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání jsou relativně nezávislé instituty, prostřednictvím kterých se žalovaný může domoci odklizení rozsudku pro zmeškání vydaného v jeho neprospěch. Jejich souvislost však spočívá v tom, že posouzení omluvitelnosti důvodu zmeškání nepředstavuje odvolací důvod, zatímco předmětem řízení o návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání je otázka, zda důvody zmeškání byly omluvitelné, a soud tedy není oprávněn zkoumat splnění předpokladů vydání rozsudku pro zmeškání.¹⁸³ Návrh na zrušení kontumačního rozsudku tak nepřísluší žalovanému, který svou neúčast při prvním jednání včas omluvil, avšak soud jeho omluvu neuznal za důvodnou. Pro takového žalovaného pak přichází v úvahu pouze obrana prostřednictvím odvolání, ve kterém bude tvrdit, že jeho omluva byla důvodná, a proto nebyly splněny podmínky vydání rozsudku pro zmeškání.¹⁸⁴

Návrh na zrušení kontumačního rozsudku a odvolání lze podat rovněž současně. V takovém případě soud předně rozhodne o návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání a je-li proti rozhodnutí ohledně tohoto návrhu podáno odvolání, předloží soud prvního stupně spis odvolacímu soudu nejprve k rozhodnutí o odvolání proti usnesení o návrhu na zrušení. V případě potvrzení zamítavého rozhodnutí odvolacím soudem pak soud prvního stupně dále pokračuje v úkonech předcházejícím předložení spisu odvolacímu soudu k rozhodnutí o odvolání proti rozsudku pro zmeškání. Odvolací soud tedy o odvolání proti rozsudku pro zmeškání nerozhodne dříve, než bylo vydáno rozhodnutí o návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání. Dle § 153b odst. 5 o.s.ř. podal-li žalovaný kromě návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání též odvolání a návrhu na zrušení rozsudku bylo pravomocným usnesením vyhověno, k odvolání se nepřihlíží. Toto ustanovení má praktický význam především v tom, že není vůbec zahájeno odvolací řízení. Odvolatel tak nemusí hradit soudní poplatek za odvolání, nevznikají náklady odvolacího řízení a odpadá povinnost soudu prvního stupně činit úkony předcházející předložení věci odvolacímu soudu.¹⁸⁵

1.2.4.3. Žaloba na obnovu řízení

Třetí a poslední možností obrany proti rozsudku pro zmeškání je již zmíněná žaloba na obnovu řízení. Dle § 228 o.s.ř. platí, že žalobou na obnovu řízení lze napadnout jak pravomocný rozsudek pro uznání, tak pro zmeškání. Zákon přitom ve vztahu k obnově řízení mezi zvláštními

¹⁸³ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 463

¹⁸⁴ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1054.

¹⁸⁵ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 463.

rozsudky nečiní rozdíly, a proto výše uvedený výklad obnovy řízení u rozsudku pro uznání platí shodně i pro kontumační rozsudek.

Stručně shrnuto, domáhat se obnovy řízení skončeného pravomocným rozsudkem pro zmeškání může žalovaný tehdy, objeví-li se nové skutečnosti či rozhodnutí, které bez svého zavinění nemohl použít, a současně tyto jsou způsobilé pro něho přivodit příznivější rozhodnutí ve věci. Ve vztahu ke zvláštním rozsudkům je další podmínkou rovněž to, že důvody obnovy řízení se vztahují na předpoklady, za kterých byl rozsudek vydán. Novosti tedy mohou být důvodem obnovy řízení, lze-li na jejich základě uzavřít, že navzdory fikci nespornosti žalobních tvrzení nebylo možné kontumační rozsudek vydat.¹⁸⁶

1.3. Vzájemný poměr rozsudků pro uznání a pro zmeškání

Z analýzy rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání jako jednotlivých institutů civilního procesu jednoznačně plyne, že mají společné kořeny. Jejich cílem je zejména urychlení soudního řízení, což se projevuje v tom, že soudy samy nezkoumají skutkový stav věci, a tím pádem ani neprovádějí dokazování. Namísto soudem zjištěného skutkového stavu tak zvláštní rozsudky vychází z chování žalovaného, který žalovaný nárok buď uzná, anebo naopak v řízení nevyvíjí dostatečnou procesní aktivitu. Na druhou stranu lze v úpravě rozsudků pro uznání a pro zmeškání spatřovat také mnohé odlišnosti, a to zejména co se týče některých předpokladů jejich vydání či možností obrany proti nim.

1.3.1. Předpoklady vydání rozsudků pro uznání a pro zmeškání

Co do předpokladů vydání je úprava rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání v občanském soudním řádu shodná zejména v tom, že žalovanému musí být řádně doručena obsahově vyhovující žaloba, řízení netrpí nedostatkem podmínek ve smyslu § 104 o.s.ř. a současně se jedná o věc, ve které lze uzavřít a schválit smír. V tomto ohledu však musíme rozlišovat mezi rozsudkem pro výslovné uznání a rozsudkem pro fikci uznání nároku. Rozsudek pro výslovné uznání je totiž především projevem zásady dispoziční, kdy soud rozhodne dle uznávacího úkonu žalovaného, aniž by vhodnost takového postupu musel či dokonce mohl zkoumat. Naproti tomu s rozsudkem pro fikci uznání je už spojena určitá procesní aktivita soudu, který má povinnost uvážít, zda je na místě vydat kvalifikovanou výzvu či nařídit přípravné jednání, a s tím související nutnost žalovaného o procesních následcích takového postupu dostatečně poučit. Výčet předpokladů vydání rozsudku pro výslovné uznání žalovaného je tak ve srovnání se zbytkem

¹⁸⁶ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 463.

zvláštních rozsudků poměrně omezen. Jinými slovy, jde o instituty v tomto směru natolik odlišné, že fakticky není co srovnávat. Jinak je tomu ale ve vztahu k rozsudku pro uznání na základě fikce. Pro přehlednost jsem si dovolila vytvořit následující tabulku, která stran zákonných předpokladů vydání oba instituty založené na určité právní konstrukci porovnává.

Rozsudek pro fikci uznání	Rozsudek pro zmeškání
<ul style="list-style-type: none"> - žalovanému byla řádně doručena žaloba - žalovanému byla řádně doručena obsahově vyhovující výzva dle § 114b o.s.ř. či předvolání k přípravnému jednání nejméně 20 dnů přede dnem jeho konáním 	<ul style="list-style-type: none"> - žalovanému byla řádně doručena žaloba - žalovanému bylo řádně doručeno předvolání k prvnímu jednání ve věci nejméně 10 dnů přede dnem jeho konáním
<ul style="list-style-type: none"> - žaloba není vadná 	<ul style="list-style-type: none"> - žaloba není vadná - žaloba je opodstatněná
<ul style="list-style-type: none"> - ve věci jsou splněny podmínky řízení ve smyslu § 104 o.s.ř. 	<ul style="list-style-type: none"> - ve věci jsou splněny podmínky řízení ve smyslu § 104 o.s.ř.
<ul style="list-style-type: none"> - ve věci lze uzavřít a schválit smír - žalovaný ke dni zahájení či vstupu do řízení není nesvéprávný nezletilý 	<ul style="list-style-type: none"> - ve věci lze uzavřít a schválit smír - žalovaný ke dni zahájení či vstupu do řízení není nesvéprávný nezletilý - rozhodnutím nedojde ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky - nejsou splněny podmínky vydání rozsudku pro uznání
<ul style="list-style-type: none"> - o následcích vydání kvalifikované výzvy či nedostavení se k přípravnému jednání byl žalovaný řádně poučen 	<ul style="list-style-type: none"> - o následcích nedostavení se k jednání byl žalovaný řádně poučen
<ul style="list-style-type: none"> - žalovaný se včas a řádně se nevyjádří k žalobě či se nedostaví na přípravné jednání, aniž se včas a z důležitého důvodu omluvil - vydání rozsudku vyžaduje návrh žalobce jen za předpokladu, že došlo k částečnému uznání nároku - soud je při splnění podmínek fikce uznání povinen rozsudkem pro uznání rozhodnout bez ohledu na vhodnost a okolnosti daného případu 	<ul style="list-style-type: none"> - žalovaný se nedostaví na první jednání ve věci, aniž se včas a důvodně omluvil - žalobce vydání rozsudku musí navrhnout - soud rozsudek pro zmeškání vydat může, považuje-li to za vhodné

Ze shora provedeného srovnání plyne několik z podstatných rozdílů mezi oběma rozsudky. Pokud jde o rozsudek pro fikci uznání, soud má povinnost tímto rozsudkem rozhodnout, jakmile jsou splněny všechny zákonné podmínky, zatímco při rozhodování kontumačním rozsudkem zákon soudu ponechává určitou míru diskrece, zda rozsudek vydat či nikoliv. K tomu se u rozsudku pro zmeškání přidává nutnost návrhu vydání tohoto rozsudku ze strany žalobce a zároveň povinnost soudu žalobu posoudit z hlediska souladu s hmotným právem. Rozsudek pro

zmeškání tedy soud na rozdíl od rozsudku pro uznání nevydává automaticky poté, co jsou pro jeho vydání splněny podmínky, nýbrž posuzuje opodstatněnost žaloby a vhodnost způsobu takového rozhodnutí s ohledem na individuální okolnosti konkrétního případu. Na druhou stranu již bylo uvedeno, že kvalifikovanou výzvu dle § 114b o.s.ř. nelze použít tehdy, je-li žaloba zjevně bezdůvodná, tj. žalobě by nebylo možné vyhovět ani v případě prokázání všech žalobních tvrzení. Z ustálené rozhodovací praxe totiž plyne, že *základem pro vydání rozsudku pro uznání mohou být jen taková žalobní tvrzení, která vedou k závěru, že podle nich lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá.*¹⁸⁷ Tím se rozsudek pro uznání přibližuje rozsudku pro zmeškání.¹⁸⁸

Pokud jde o předpoklady vydání rozsudků pro uznání a pro zmeškání, je na místě si také položit otázku, jakým procesním způsobem má soud reagovat ve chvíli, kdy žalobce vydání jednoho z rozsudků navrhne, ačkoliv k tomu dle soudu nejsou splněny podmínky. Jak bylo uvedeno, vydání rozsudku pro uznání pro soud představuje povinnost, jakmile jsou k tomu dány podmínky. Zejména co se týče rozsudku pro uznání dle § 114b o.s.ř. však může být otázka naplnění předpokladů jeho vydání problematická, neboť žalovaný se na kvalifikovanou výzvu musí vyjádřit dostatečně v tom smyslu, že je z jeho tvrzení zřejmé, že s žalobou nesouhlasí a hodlá se jí bránit. Na druhou stranu nestačí pouhé tvrzení, že žalovaný nárok odmítá, ale je nutné uvést dostatečné skutečnosti, jejichž prokázání by mohlo vést k úspěchu žalovaného ve sporu. Je však otázka, jak postupovat, když žalovaný argumentuje například pouze odkazem na tvrzení použitá v jiném řízení, byť s totožným skutkovým stavem? Posouzení dostatečnosti vyjádření žalovaného je do určité míry subjektivní, a proto se soudy na určení hranice kvalifikovanosti s účastníky řízení často neshodnou. Je tedy běžné, že žalobce vydání rozsudku pro uznání navrhne, ačkoliv k tomu není povinen a zákon takový návrh pro účely vydání rozsudku pro uznání nevyžaduje. Jestliže soud stejně jako žalobce sezná, že byly splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání, musí podle fikce uznání rozhodnout. Úpravu opačného postupu ale v občanském soudním řádu nenalezneme. V praxi se lze v tomto ohledu ze strany soudů setkat s různými přístupy. Tím prvním je, že soud návrh žalobce nechá bez povšimnutí a dále pokračuje v řízení. Takový postup je dle mého názoru rozporný s obecnou povinností soudu o každém návrhu účastníka řízení rozhodnout a nadto nezajišťuje, že soud rozhodne spor v souladu s uznáním žalovaného či jeho fikcí.¹⁸⁹ Jako správná se proto jeví druhá možnost, kdy soud návrh žalobce na vydání rozsudku pro uznání usnesením

¹⁸⁷ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1737/2017.

¹⁸⁸ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozitivních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10, s. 401–413.

¹⁸⁹ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1054.

zamítne. Tento názor ostatně potvrdil i Nejvyšší soud, když uvedl, že „*požaduje-li žalobce, aby soud prvního stupně rozhodl rozsudkem pro uznání, ačkoliv pro takové rozhodnutí nejsou splněny zákonem stanovené předpoklady, soud prvního stupně takový návrh zamítne usnesením, proti němuž je odvolání přípustné.*“¹⁹⁰ Zároveň je přípustné, aby soud v odvolacím řízení změnil zamítavé rozhodnutí o nevyhovění návrhu na vydání rozsudku pro uznání tak, že se návrhu vyhovuje, což v konečném důsledku představuje vydání samotného rozsudku pro uznání.¹⁹¹ Nicméně je k diskuzi, nakolik je žádoucí situace, kdy odvolací soud rozhodne tak, že zamítavé usnesení změní na rozsudek pro uznání. Takový postup bezpochyby představuje podstatný zásah do práv žalovaného, neboť věc je následně pravomocně skončena a žalovaný už nemá vůbec možnost se proti rozsudku pro uznání odvolat. Ačkoliv tento postup posvětil i Ústavní soud,¹⁹² je z mého pohledu při stavu současné právní úpravy otázkou, zda odvolací soudy nemají případné excesy soudů prvního stupně při vydávání kontumačních rozsudků pro uznání korigovat spíše tak, že je zruší.

Obrátíme-li v tomto směru pozornost k rozsudku pro zmeškání, dospějeme k docela odlišnému závěru. Občanský soudní řád s návrhem žalobce na vydání kontumačního rozsudku totiž počítá, a bez iniciativy žalobce tímto rozsudkem rozhodnout ani nelze. Přesto takový návrh nezakládá právní nárok žalobce na vydání rozsudku pro zmeškání, neboť zákon ponechává zcela na volné úvaze soudu, zda je rozsudkem pro zmeškání vhodné rozhodnout, či nikoliv. Na rozdíl od rozsudku pro uznání soud tudíž v případě, že se rozhodne kontumační rozsudek k návrhu žalobce nevydávat, může jednoduše dále postupovat v řízení, aniž by o tom vydával zvláštní rozhodnutí.¹⁹³ Tento postup je logický a vyplývá z textace ustanovení § 153b o.s.ř., že na základě nesporných skutkových okolností soud o žalobě *může* rozhodnout rozsudkem pro zmeškání (nehledě na návrh žalobce). Tentokrát však naopak vyvstává otázka, zda taková praxe dostatečně chrání žalobce, jelikož posouzení vhodnosti vydání rozsudku pro zmeškání často podléhá libovůli, která se i v přezkumném řízení skryje pod výraz „*může*“.

Dále lze poukázat i na to, že zatímco rozsudek pro zmeškání nelze vydat v řízení, kde se rozhoduje o vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky, u rozsudku pro uznání občanský soudní řád takovou podmínku nestanoví. Z povahy věci by se přitom nabízelo, že rozsudek pro uznání bude, stejně jako kontumační rozsudek, vyloučen v řízení, kde soud rozhoduje

¹⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2019, sp. zn. 29 ICdo 108/2017-II.

¹⁹¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2020, sp. zn. III. ÚS 3530/19.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2979/2013.

konstitutivně.¹⁹⁴ Přesto však byla Nejvyšším soudem dovozena možnost rozhodovat rozsudkem pro uznání, který má konstitutivní charakter. Důvodem je, že uzavření smíru není bez dalšího vyloučeno ani tehdy, domáhá-li se žalobce vydání konstitutivního rozhodnutí. Příkladem může být řízení o žalobě na nahrazení projevu vůle spočívajícího v souhlasu státu s převodem náhradních pozemků podle zákona o půdě a jiném zemědělském majetku.¹⁹⁵

V případě konkurence má rozsudek pro uznání před rozsudkem pro zmeškání přednost. To znamená, že pokud žalovaný uzná žalobní nárok (ať už skutečně či fiktivně) a současně jsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání, soud vydá vždy rozsudek pro uznání, nikoliv pro zmeškání.

1.3.2. Podstata rozsudků pro uznání a pro zmeškání

Rozsudky pro uznání a pro zmeškání mají společné to, že jsou oproti klasickému kontradiktornímu rozsudku založeny na odlišné bázi, která je pro ně zároveň charakteristická. Základem zvláštních rozsudků je buď (i) výslovné uznání nároku ze strany žalovaného, (ii) fikce takového uznání, nebo (iii) domněnka nespornosti žalobních tvrzení.

Předně je opět nutné odlišit vztah mezi rozsudkem pro zmeškání a rozsudkem pro uznání oproti rozsudku pro fikci uznání nároku. U rozsudku pro uznání na základě výslovného uznání nároku žalovaným soud jako v jediném případě rozhoduje v návaznosti na svobodný a vědomě učiněný projev vůle žalovaného. Jinými slovy, „klasický“ rozsudek pro uznání nutně předpokládá aktivitu žalovaného, zatímco podmínkou vydání rozsudku pro zmeškání, jakož i rozsudku pro uznání na základě fikce, je naopak nečinnost a pasivita žalovaného. Mezi rozsudkem pro výslovné uznání nároku a rozsudkem pro zmeškání je proto zásadní rozdíl už v samotném základu těchto rozhodnutí, neboť rozsudek pro uznání v pravém slova smyslu není postaven na zmeškání ani na žádné fikci či domněnce, jako je tomu u ostatních druhů zvláštních rozsudků. Skutková a právní báze těchto rozsudků, jakož i jejich ideová podstata, jsou tedy zcela odlišné. Zároveň rozsudek pro výslovné uznání nepředstavuje pro žalovaného žádným způsobem procesní postih, a ani tak činit nemá, neboť soud pouze odpovídajícím způsobem reaguje na žalovaným projevenou vůli, kterou dal žalobci za pravdu. Odpadá tak veškerá problematika spojená s fikcí dispozičního úkonu či domněnkou určitého skutkového stavu a s tím související zvýšené riziko rozporu rozhodnutí s objektivní realitou.

¹⁹⁴ WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*, 1993, č. 10, s. 592.

¹⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5721/2017.

Vyjma rozsudku vydaného na základě výslovného uznávacího projevu žalovaného je tedy s rozsudky pro uznání a pro zmeškání spojen rovněž jistý předpoklad, že se tyto rozsudky nebudou shodovat se skutečností.¹⁹⁶ Ačkoliv soud může být o pravdivosti skutkových tvrzení obsažených v žalobě z různých důvodů subjektivně přesvědčen, toto přesvědčení není možné potvrdit a objektivizovat, dokud ve věci nebude provedeno procesní dokazování. Jak bylo uvedeno, dokazování se v řízení, které předchází vydání zvláštních rozsudků, neprovádí. Pokud tedy soud nabyt přesvědčení bez procesního dokazování, stalo se tak na základě nečinnosti žalovaného a obecných zkušenostních poznatků, že žalovaný neměl na svou obranu co uvést, či fikce dispozičního úkonu žalovaného. Jinými slovy, soud získává názor o skutkovém stavu věci nikoli s ohledem na poznatky vnějšího světa, ale na základě právní normy, která takovému názoru soudu dodává potřebné ospravedlnění. Pak lze rozhodnout ve věci samé na základě skutkového stavu, který soud nezjistil dokazováním a ani není opřen o výslovné doznání žalovaného.¹⁹⁷

Rozsudky pro uznání a pro zmeškání proto bývají označovány za jeden ze znaků principu formální pravdy v civilním procesu,¹⁹⁸ dle které soud nemusí zjišťovat přesně a úplně skutkový stav, ale vystačí si se skutkovým stavem zjištěným na základě dokazování či shodného tvrzení stran (případně s fikcí uznávacího úkonu nebo domněnkou nespornosti žalobních tvrzení). Například Viktor Gazda formální pravdu definuje jako „*takové užívání formálních procesních pravidel, které při absenci dokazování nejenže vždy nevede ke zjištění skutečného stavu věci, ale jehož cílem dosažení pravdivého poznání skutkových okolností ani nutně být nemusí.*“¹⁹⁹ Riziko rozporu zvláštních rozsudků se skutečnými hmotněprávními poměry představuje určitou daň za rychlost a hospodárnost řízení, kterou zákonná úprava v tomto ohledu sleduje.

Jak již bylo vysvětleno, rozsudek pro uznání je založen na fikci uznání žalovaného nároku, zatímco rozsudek pro zmeškání závisí na domněnce nespornosti v žalobě uvedených skutkových okolností. Konstrukce rozsudků pro uznání a pro zmeškání bývá předmětem kritiky, přičemž zejména fikce uznání činí z hlediska její ospravedlnitelnosti potíže. Je tomu tak proto, že podstata fikce uznání nároku spočívá v simulaci právního jednání v důsledku právní skutečnosti, kterou rozumíme uplynutí času. Přitom není fingováno odsouhlasení skutkového stavu, který tvrdí žalobce ve své žalobě, ale odsouhlasení petitu žaloby. Obsahem fikce je tedy dispoziční procesní úkon, který fakticky omezuje možnosti žalovaného nakládat s řízením. Pokud soudem stanovená lhůta k vyjádření marně uplyne či žalovaný zmešká přípravné jednání, automaticky to pro něj

¹⁹⁶ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

¹⁹⁷ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 119.

¹⁹⁸ *Ibid.*, s. 112.

¹⁹⁹ *Ibid.*, s. 130.

znamená prohru, a to bez ohledu na smysluplnost žaloby. Kromě toho se finguje uznání nároku, ačkoliv povahově se jedná o typickou kontumaci (žalovaný se nevyjádří na výzvu soudu či se nedostaví k přípravnému jednání).²⁰⁰ Soud pak rozhoduje na základě procesního úkonu žalovaného, který však žalovaný ve skutečnosti nikdy neučinil. Naproti tomu rozsudek pro zmeškání se, jak uvádí Josef Macur, opírá o „*vysoce pravděpodobný závěr, hraničící s jistotou, že rozhodná skutková tvrzení procesní strany, jimž druhá strana neodporovala, jsou pravdivá. Nejde o uplatnění fikce, ale o použití skutkové domněnky, o níž lze předpokládat, že odpovídá skutkovému stavu, který před procesem a nezávisle na něm objektivně nastal. První závěr rozsudku musí být na něm založen. Nejedná se o rozsudek pro uznání, ale o rozsudek, vydaný na základě skutkového stavu, který je v souladu s vnitřním přesvědčením soudce, neboť jej vyvozuje z obecně se uplatňující skutkové domněnky (zkušennostní věty)*“.²⁰¹

Jinak řečeno, problém spojený s fikcí uznání žalovaného nároku souvisí s tím, že nečinnost žalovaného zakládá stav, který je vyhrazen dispozičnímu právnímu úkonu. Samotná podmínka nastoupení domněnky či fikce je ale vždy skutková, tj. tvořena skutečnostmi vnějšího světa. Fikce uznání nároku v důsledku nevyjádření se na kvalifikovanou výzvu je pak založena na poměrně složité skutkové bázi, která nezahrnuje pouze okolnosti výslovně uvedené v § 114b odst. 5 o. s. ř., ale také naplnění samotných předpokladů pro použití kvalifikované výzvy.²⁰² Naproti tomu skutkový základ rozsudku pro zmeškání je omezen toliko na vysokou pravděpodobnost pravdivosti skutkových okolností plynoucí z domněnky nespornosti žalobních tvrzení. I skutková báze fikce uznání je však, stejně u rozsudku pro zmeškání, založena na předpokladu, že žalovaný nemá proti nároku žalobce námitky, neboť v případě nezaslání vyjádření nelze soudě dle obecné lidské zkušenosti dospět k závěru, že žalovaný nárok uznává. Jde tedy o fikci procesního úkonu, za kterou v pozadí stojí zákonná skutková domněnka. Můžeme proto hovořit o „zmeškáci“ povaze fikce, neboť skutková podstata obou rozsudků je v tomto ohledu *de facto* shodná, ale liší se důsledek, který je z ní vyvozen. U rozsudku pro uznání je důsledkem dispoziční právní úkon, u rozsudku pro zmeškání se jedná o pravdivost skutkových tvrzení žalobce. Jinými slovy, ze skutkové podstaty rozsudku pro uznání zákon ze zmeškání vyvozuje právní důsledek, zatímco v případě rozsudku pro zmeškání jde o důsledek skutkový a právní posouzení je ponecháno soudu.²⁰³

²⁰⁰ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

²⁰¹ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36.

²⁰² LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozičních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10, s. 401–413. In: GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 131.

²⁰³ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 129, 131.

Opět tak vyvstává již položená otázka, zda může meritorní rozhodnutí záviset na vysoce nepravděpodobném skutkovém stavu, tedy fikci, a zároveň zda lze kromě skutečnosti fingovat i dispoziční procesní úkon. Odpovědí dle většiny autorů z řad odborné veřejnosti, jakož i nemalé části soudců Ústavního soudu je, že nikoliv.²⁰⁴ S tímto názorem se plně ztotožňuji. Přestože je z hlediska lidského poznání nemožné žádat od soudu zjištění absolutní pravdy, soudce by měl mít o pravdivosti skutkového stavu přesvědčení hraničící s jistotou. Z toho plyne, že soudní rozhodnutí by měla být v rámci možností maximálně v souladu se skutečnými hmotněprávními poměry účastníků řízení.²⁰⁵ Společenský cíl civilního procesu by totiž nemohl být náležitě plněn, jak uvádí Josef Macur, pokud by *ochrana nemohla být poskytována v souladu se skutečnými hmotněprávními poměry, což předpokládá pravdivé zjištění skutečností, které leží v základech hmotněprávních vztahů a subjektivních práv.*²⁰⁶ Náš zákonodárce však prostřednictvím rozsudku pro uznání chrání spíše práva fiktivní. Kromě toho by mělo záležet pouze na žalovaném, jakou procesní strategii v řízení zvolí a zda se rozhodne takový úkon učinit a nárok žalobce uznat. Uznání nároku nijak nesouvisí se zjišťováním skutkového stavu, s nímž jsou jinak urychlovací instituty spojeny, neboť uznávací projev se nevztahuje na skutkový stav věci, ale na nárok obsažený v žalobě.²⁰⁷ Právní konstrukce fikce uznání proto bývá označována za rozpornou s účelem civilního procesu, kterým je ochrana soukromých subjektivních práv účastníků, jakož i se zásadami civilního procesu, především pak zásadou dispoziční a zásadou ochrany soukromých práv účastníků řízení.²⁰⁸

Současně občanský soudní řád neomezuje vydání rozsudku pro uznání tím, že by muselo být navrženo žalobcem, jak je tomu v případě rozsudku pro zmeškání. K tomu se přidává to, že v porovnání s rozsudkem pro zmeškání zákon soudu při rozhodování rozsudkem pro uznání nedává soudu prostor pro právní posouzení věci ani možnost diskrece, zda tímto způsobem například s ohledem na opodstatněnost žalobních tvrzení rozhodnout. I proto je fikce uznání považována za zcela nekoncepční a na hraně ústavních mezí. Slovy Viktora Gazdy tak může

²⁰⁴ Viz např. GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 129, 131; MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36; dále náleží Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 42/08, či odlišné stanovisko soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Jaroslava Fenyka k nálezu Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15.

²⁰⁵ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

²⁰⁶ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36.

²⁰⁷ LAVICKÝ, Petr a STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 369–380.

²⁰⁸ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36; LAVICKÝ, Petr a STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 369–380; SVOBODA, Karel. K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření. *Obchodněprávní revue* 10/2018, s. 278–282.

ospravedlnění rozsudku pro uznání vzhledem k povaze fikce uznání spočívat pouze v jeho co největším faktickém přiblížení rozsudku pro zmeškání, spočívajícím v odstranění všech možných vlivů snižujících pravděpodobnost žalobních tvrzení. Jinak řečeno, měl by být co nejvíce reflektován domněnkový skutkový základ rozsudku pro uznání tak, že soud rozsudek pro uznání vydá, protože se důvodně domnívá, že žalovaný nemá na svou obranu co uvést, protože jinak by se na výzvu vyjádřil či se k jednání dostavil (jako je tomu u rozsudku pro zmeškání). Tuto funkci částečně plní judikatura,²⁰⁹ která zmírňuje zákonnou konstrukci fikce uznání a její dopady zejména tím, že v zásadě požaduje uvážlivý přístup soudů k rozsudku pro uznání jako k nástroji výjimečnému, který by měl být vydán jen tehdy, je-li lhostejnost a pasivita žalovaného zcela zjevná a dochází tím k průtahům řízení.²¹⁰

Shrneme-li právě uvedené, skutková podstata zmeškání je pro oba rozsudky fakticky totožná, avšak v případě rozsudku pro uznání byla zákonem povýšena na samotné uznání žalovaného nároku. Svou povahou ale rozsudek pro fikci uznání odpovídá spíše kontumačnímu rozsudku, neboť oba rozsudky vychází ze stejného skutkového základu, jímž je právě zmeškání.²¹¹ Vůči nečinnému žalovanému, který se nevyjádřil na kvalifikovanou výzvu či se nedostavil k přípravnému jednání, se proto jeví jako vhodnější prostředek rozsudek pro zmeškání, který by byl ve vztahu k pasivnímu žalovanému účelnější, protože dává soudu možnost věc právně posoudit a vzít žalobcem tvrzené skutečnosti za prokázané.²¹²

1.3.3. Náležitosti rozsudků pro uznání a pro zmeškání

Jako každý rozsudek, i zvláštní rozsudky musí shodně splňovat požadavky, které na ně v § 157 klade občanský soudní řád. To zahrnuje náležitosti související s vyhotovením rozsudku jako procesního úkonu soudu, který musí obsahovat záhlaví, znění výroku, odůvodnění, poučení, která je soud povinen účastníkům poskytnout, den a místo vyhlášení rozsudku a podpis předsedy senátu, případně samosoudce. Rozsudek pro uznání ani rozsudek pro zmeškání však nejsou běžnými kontradiktorními rozsudky, a proto jako takové musí být označeny. Stejně jako je určitým způsobem zkrácené a zjednodušené řízení předcházející vydání obou rozsudků, je i jejich odůvodnění kratší a jednodušší. V odůvodnění tedy soud v souladu s § 157 odst. 4 o.s.ř. uvede údaje o předmětu řízení, které formuluje tak, aby bylo zřejmé, jaké věci se rozsudek týká, a aby bylo možné na základě těchto údajů kdykoliv později posoudit, vůči jakým věcem rozsudek tvoří

²⁰⁹ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 132.

²¹⁰ Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17 či usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 7. 2021, sp. zn. III. ÚS 1657/21.

²¹¹ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 131.

²¹² SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

překážku *rei iudicate*. Nakonec soud vyloží důvody, pro které tímto typem rozsudku rozhodl, přičemž je třeba stručně uvést, z čeho dovozuje splnění předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání či rozsudku pro zmeškání. Protože soud u žádného z rozsudků neprovádí vlastní dokazování ani posuzování skutkového stavu, postačí, pokud bez jakéhokoliv bližšího výkladu uvede, jaký skutkový stav věci zjistil.²¹³

Čím se však zvláštní rozsudky stran jejich obsahových náležitostí vzájemně liší, je nutnost uvádět v odůvodnění posouzení opodstatněnosti žalovaného nároku. V případě rozsudku pro uznání totiž soud kromě skutkového stavu věci nijak neposuzuje ani nárok uplatněný žalobou a má povinnost rozhodnout v souladu s uznáním, jakmile nastala fikce uznání či žalovaný nárok uznal. Skutkové ani právní závěry soudu nejsou pro vydání rozsudku pro uznání podstatné, a nemusí být proto ani součástí odůvodnění. Jak uvedl Nejvyšší soud: *„skutkové okolnosti vyličené v žalobě musí být podřaditelné pod příslušná ustanovení právních norem (je totiž nutné zvažovat, zda nejde o věc, v níž nelze uzavřít smír), není však třeba tvrzené skutkové okolnosti v rozsudku pro uznání podřazovat pod příslušnou první normu, neboť soud není povolán posuzovat důvodnost či oprávněnost žalobního návrhu.“*²¹⁴

Naproti tomu kontumačním rozsudkem může soud žalobě vyhovět pouze tehdy, pokud ze skutečností tvrzených žalobcem vyplývá uplatněný nárok. Občanský soudní řád nejen, že právní posouzení skutkového stavu, respektive tvrzení žalobce, nevyklučuje, ale naopak jej předpokládá. Dle Ústavního soudu pak v tomto ohledu *„právní posouzení otázky, zda z žalobních tvrzení vyplývá uplatněný nárok, bezpochyby patří mezi ‚důvody, pro které soud rozhodl ... rozsudkem pro zmeškání‘ ve smyslu § 157 odst. 3 o. s. ř.; právní kvalifikace v tomto smyslu proto musí být součástí zkráceného odůvodnění rozsudku pro zmeškání.“* Odůvodnění rozsudku pro zmeškání tedy na rozdíl od rozsudku pro uznání musí obsahovat právní posouzení otázky, zda z žalobních tvrzení uplatněný nárok vyplývá.

1.3.4. Otázka sankční povahy rozsudků pro uznání a pro zmeškání

Rozsudky pro uznání a pro zmeškání beze sporu představují rozhodnutí vydaná v neprospěch žalovaného, přičemž především v případě rozsudku pro uznání je pro žalovaného úprava následků fikce uznání velmi přísná. Z negativní povahy obou rozsudků by se tak nabízelo

²¹³ DRÁPAL, L. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1082.

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3498/2012.

automaticky usuzovat rovněž na jejich sankční charakter. Odpověď na otázku povahy zvláštních rozsudků však v tomto směru není tak jednoduchá.

Procesní sankce je stejně jako každá jiná sankce pojata jako nepříznivý právní následek, který zákon stanoví za porušení povinnosti. Nepříznivý právní následek by měl v oblasti civilního práva procesního být spojen se zhoršením procesního postavení strany, která porušila subjektivní procesní povinnost.²¹⁵

V případě rozsudku pro uznání si troufám tvrdit, že ohledně jeho sankční povahy nevládne taková nejistota, jako je tomu u rozsudku pro zmeškání. Byť se lze setkat s názorem, že rozsudek pro uznání není pojímán jako sankce, jelikož jeho účelem je prosté řešení případu, kdy se žalovaný nevyjádří k žalobě,²¹⁶ mám za to, že v odborné veřejnosti převládá posouzení charakteru rozsudku pro uznání jako sankčního.²¹⁷ Stejný postoj též konstantně zastává také judikatura.²¹⁸ S tímto závěrem se plně ztotožňuji, neboť rozsudek pro uznání zjevně sankcionuje liknavého žalovaného, který měl možnost se v návaznosti na kvalifikovanou výzvu vyjádřit k žalobě či se na přípravné jednání dostavit, avšak neučinil tak. Následky fikce uznání jsou pro žalovaného závažné a mnohdy definitivní, neboť zákon mu nedává možnost podat návrh na zrušení rozsudku pro uznání, jak tomu je v případě rozsudku pro zmeškání. Fakticky tak rozsudek pro uznání svými dopady představuje trest za nečinnost žalovaného, který navzdory hrozbě fikce uznání zůstal v řízení nečinný.

Obecně ale rozsudek pro uznání nemá být chápán jako sankce, neboť uznání je dispoziční úkon žalovaného, kterým žalovaný projevuje vůli žalobní nárok uznat. Výsledek sporu v podobě rozsudku pro uznání pak zcela odpovídá takto projevené vůli žalovaného, a tedy nepřichází v úvahu hovořit o sankci. Z hlediska současné právní úpravy uvedené platí v případě rozsudku na základě výslovného uznání žalovaného. Rozsudku pro uznání na základě fikce však zákonodárce

²¹⁵ LAVICKÝ, Petr a STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 369–380.

²¹⁶ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36. In: SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.; či SVOBODA, Karel. Komentář k § 114b [Kvalifikovaná výzva k vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jirí, DOLEŽÍLEK, Jirí a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

²¹⁷ SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18; SEDLÁČEK, Miroslav. Nedostatky právní úpravy přípravy jednání aneb k § 114b a §114c o.s.ř. *Soukromé právo*, 2022, č. 7–8; LAVICKÝ, Petr a STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 369–380; BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31; BUREŠ, Jaroslav. Komentář k § 114b [Usnesení o výzvě k vyjádření]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 790; GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 119.

²¹⁸ Srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 240/18 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2803/2021.

přířkl sankční charakter, neboť procesní pasivitu žalovaného pomocí fikce uznání fakticky sankcionuje.

Co se týče rozsudku pro zmeškání, jde o následek nedostavení se k soudu, který rovněž negativně dopadá na žalovaného. Soud rozhoduje v nepřítomnosti nedostavší se strany a vychází ze skutkových tvrzení té strany, která si v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* „střežila“ svá práva, a jednání se zúčastnila.²¹⁹ V tomto ohledu stojí za povšimnutí, že (v rozporu s uvedeným) občanský soudní řád nespojuje žádné obdobné následky se zmeškáním žalobce.²²⁰

V odborné veřejnosti však nepanuje shoda v názoru, zda lze kontumační rozsudek chápat jako trest za zmeškání či nikoliv. Například Petr Lavický uvádí, že sankční pojetí neodpovídá celkovému charakteru kontradiktorního řízení, které usiluje o minimalizaci přímých sankcí a zároveň v co největší míře motivuje účastníky sporu k tomu, aby byli procesně aktivní. Hrozba v podobě vydání rozsudku pro zmeškání má tak působit především jako motivace k procesnímu postupu.²²¹ V zásadě obdobně se vyjadřuje Bohumil Dvořák s tím, že civilní řízení *není od toho, aby sankcionovalo účastníky, nýbrž aby jeho prostřednictvím byla poskytována ochrana subjektivním právům a oprávněným zájmům účastníků*.²²² Miroslav Sedláček pak uvádí, že kontumační rozsudek nepředstavuje druh sankce v civilním procesu, byť postihuje nečinného žalovaného, a to především s ohledem na možnost žalovaného se vyvinit, jestliže prokáže, že jednání zmeškal z omluvitelných důvodů.²²³

Na druhou stranu Petr Lavický rozsudku pro zmeškání přisuzuje sankční charakter, když mezi výčet procesních sankcí řadí domněnky či fikce určitého procesního stavu, a tedy i rozsudek pro uznání a pro zmeškání.²²⁴ Rovněž Alena Winterová konstatuje, že rozsudek pro zmeškání má sankční povahu.²²⁵ Ivana Sedláčková pak penální povahu kontumačního rozsudku dovozuje s odkazem na samotný význam latinského *contumax* – neposlušný či vzdorný žalovaný jako trest za svou nečinnost zásadně ztrácí spor.²²⁶

²¹⁹ WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*, 1993, č. 10, s. 592.

²²⁰ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

²²¹ LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 140.

²²² DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k § 153b [Rozsudek pro zmeškání]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016.

²²³ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

²²⁴ LAVICKÝ, Petr a STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 369–380.

²²⁵ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní*. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 354.

²²⁶ SEDLÁČKOVÁ, Ivana. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř.“. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 6–7, s. 74–75.

Ačkoliv nelze popřít, že účelem zavedení institutu zmeškání bylo zefektivnění a zrychlení soudního řízení tím, že účastníci budou nuceni před soudem aktivně jednat, při pohledu na judikaturu je nutné dojít k závěru, že soudy přisuzují současné úpravě rozsudku pro zmeškání rovněž sankční charakter. Ve své rozhodovací praxi tak například opakovaně činí Ústavní soud, když rozsudek pro zmeškání označuje jako sankci za nedostavení se k soudu a rovněž jako *procesně-sankční nástroj chránící "pocitivého" žalobce před "nepocitivým" žalovaným, který nemá zájem o aktivní účast na řízení.*²²⁷

Jsem si vědoma Ottova vysvětlení, ze kterého plyne nemožnost chápání rozsudku pro zmeškání jako trestu, a z něhož mnozí autoři v této souvislosti vycházejí.²²⁸ Vezmeme-li však v potaz základní vymezení pojmu procesní sankce ve spojení s judikaturní činností soudů, mám za to, že jistý sankční charakter kontumačnímu rozsudku nelze odepřít, byť jeho primárním účelem určitě není žalovaného penalizovat. Domnívám se však, že negativní výsledek sporu v podobě kontumačního rozsudku pro žalovaného *de facto* svým způsobem vždy znamená sankci, neboť žalovaný měl možnost se k jednání dostavit, ale neučinil tak, ačkoliv o hrozbě vydání rozsudku pro zmeškání věděl či vědět mohl. Následkem takového (ne)jednání ze strany žalovaného je rozhodnutí ve prospěch aktivního žalobce, které postihuje pasivního žalovaného. Na druhou stranu je zřejmé, že následky rozsudku pro zmeškání nejsou pro žalovaného tak fatální jako u rozsudku pro uznání, neboť zákon žalovanému ponechává možnost domáhat se zrušení kontumačního rozsudku. Současné ve vztahu k rozsudku pro zmeškání nelze hovořit čistě o sankční povaze rovněž z toho důvodu, že soud skutková tvrzení v žalobě při rozhodování musí podrobit právnímu posouzení a s ohledem na konkrétní okolnosti individuálního případu rozsudek pro zmeškání není povinen vydat, a to navzdory tomu, že pro jeho vydání byly splněny předpoklady.²²⁹ Sankční (negativní) povaha tak dle mého názoru tvoří určitý doplněk k motivačnímu charakteru rozsudku pro zmeškání a neprojevuje se tak silně jako u rozsudku pro uznání. Nejedná se přitom o přímou sankci, nýbrž o sankci postihující prodlévající stranu na jejích procesních zájmech.²³⁰ Z teoretického pohledu pak jde o subjektivní odpovědnost žalovaného s presumovaným zaviněním.²³¹

²²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. IV.ÚS 3143/15, či nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04.

²²⁸ OTT, Emil. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. II. díl. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa I. Pro vědy, slovesnost a umění, 1898 [reprint Wolters Kluwers, 2012], s. 229. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 140.

²²⁹ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II.: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 461.

²³⁰ LAVICKÝ, Petr a STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 369–380.

²³¹ Ibid.

Jak je patrné ze shora uvedeného, rozsudky pro uznání a pro zmeškání si jsou blízké svou povahou i v tom smyslu, že postihují nečinného žalovaného (s výjimkou rozsudku vydaného na základě výslovného uznávacího projevu žalovaného). Oba rozsudky tak do jisté míry z mého pohledu představují specifický druh sankce v civilním procesu, což vyplývá z jejich negativních následků pro žalovaného, který byl v řízení nečinný. Je však třeba mít na paměti, že jejich charakter není čistě sankční, a to zejména co se týče rozsudku pro zmeškání. Existence zvláštních rozsudků má sloužit především jako motivace, aby žalovaný v řízení pod hrozbou negativního rozhodnutí aktivně postupoval a v řízení se postupovalo. Faktické dopady rozsudku pro uznání a pro zmeškání však označit za sankční lze, byť se míra jejich závažnosti liší.

1.3.5. Možnosti obrany proti rozsudkům pro uznání a pro zmeškání

Odlišnosti mezi rozsudkem pro uznání a kontumačním rozsudkem nakonec můžeme nalézt i v možnostech jejich odklizení. Různé prostředky obrany proti zvláštním rozsudkům zároveň představují další problematický aspekt stran rozsudku pro uznání.

Proti obou druhům rozsudků je přípustné odvolání a žaloba na obnovu řízení za prakticky stejných podmínek. Zatímco však při zmeškání prvního jednání ve věci z omluvitelného důvodu má žalovaný zákonem danou možnost domáhat se zrušení rozsudku pro zmeškání, u rozsudku pro uznání občanský soudní řád tuto možnost nestanoví. Vezmeme-li v potaz, že jediným odvolacím důvodem proti rozsudku pro uznání a pro zmeškání je nesplnění předpokladů jejich vydání, jsou možnosti žalovaného bránit se proti rozsudku pro uznání ve srovnání v rozsudkem pro zmeškání výrazně omezeny. Odvolací důvody proti zvláštním rozsudkům totiž vylučují možnost skutkového přezkumu rozhodnutí prvoinstančního soudu. Soudě pak čistě dle textace zákonné úpravy rozsudku pro uznání, žalovaný svou předchozí pasivitu nemůže nijak zvrátit, a to navzdory tomu, že nemusela být zaviněná ani předvídatelná. Skutkové předpoklady vydání je tak možné zkoumat jen u rozsudku pro zmeškání poté, co žalovaný podá návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání. V případě rozsudku pro uznání tak žalovaný nemá prostor uvést, jaká skutečnost mu bránila ve včasném vyjádření se na kvalifikovanou výzvu či dostavení se na přípravné jednání, neboť předpoklady vydání *stricto sensu* i v případě omluvitelného zmeškání splněny byly. Ačkoliv je skutkový základ rozsudku pro uznání zmeškací, žalovaný za předpokladu fikce uznání nároku nemá v porovnání s rozsudkem pro zmeškání proti čemu by brojil, neboť se buď ke kvalifikované výzvě vyjádřil, či nikoliv, případně přípravné jednání buď zmeškal, anebo se k němu včas dostavil. Zákonodárce tedy v souladu fikcí uznání žalovaného nároku důsledně upravil i odvolací důvody proti rozsudku pro uznání. Důsledky takové konstrukce pak pro žalovaného mohou být osudné,

neboť žalovaný nemá zákonné možnosti obrany proti rozsudku pro uznání ani v případě objektivní nemožnosti být ve sporu aktivní.²³²

Výše však již bylo uvedeno, že rozhodovací soudní praxe vůči žalovanému není vždy tak striktní. Pomocí extenzivního výkladu § 205b o.s.ř. byla soudy mezi odvolací důvody u rozsudku pro uznání zařazena i objektivní nemožnost aktivity ze strany žalovaného, jež v řízení před soudem prvního stupně měla za následek fikci uznání žalovaného nároku. Žalovaný proto proti rozsudku pro uznání může podat odvolání i v případě, že lhůtu k vyjádření či přípravné jednání zmeškal z omluvitelného důvodu. Vstřícnější výklad, který žalovanému dává možnost uplatnit své námitky proti skutkovým předpokladům vydání rozsudku pro uznání, je třeba považovat za jediný správný, neboť v opačném případě by se zákonná úprava dostávala do rozporu s obecnými pravidly spravedlivého procesu. Zároveň soudy tímto výkladem rozšířily počet případů, které přibližují rozsudek pro uznání na základě fikce rozsudku pro zmeškání.²³³

Závěrem je třeba zmínit rozdíl mezi rozsudky pro uznání a pro zmeškání v oblasti výkonu rozhodnutí, spočívající v možnosti zastavit exekuci, jestliže k zániku práva přiznaného rozhodnutím došlo už před jeho vydáním. Dle § 268 odst. 1 písm. g) o.s.ř. lze takto zohlednit zánik práva pouze tehdy, bylo-li právo přiznáno rozsudkem pro zmeškání. Z hlediska konstrukce fikce uznání nároku je taková úprava opět důsledná, neboť fikce je založena na stavu, u kterého se dle obecných zkušeností předpokládá rozpor se skutečností. Z toho plyne, že zkoumání toho, zda nárok skutečně zanikl či nikoliv, není u rozsudku pro uznání na místě. Nutno podotknout, že tímto přístupem zákon, stejně jako v případě vyloučení přezkumu skutkových předpokladů vydání rozsudku pro uznání, posiluje ochranu fiktivních (tj. mnohdy neexistujících) práv a odvádí civilní proces od jeho účelu,²³⁴ kterým je ochrana soukromých subjektivních práv poskytovaná v souladu se skutečnými hmotněprávními poměry.²³⁵

²³² GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 130.

²³³ Ibid.

²³⁴ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozitivních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10, s. 401–413.

²³⁵ MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36.

2. Zahraniční právní úprava rozsudků pro uznání a pro zmeškání

Pro účely objektivního posouzení české právní úpravy zvláštních rozsudků a jejich vzájemného vztahu je nutné též nastínit způsob, jakým se s touto problematikou vypořádaly jiné země. S ohledem na historický vývoj a vzájemnou blízkost právních řádů kontinentálního právního systému se proto nabízí komparace s německou, rakouskou a slovenskou právní úpravou. Pozornost bude soustředěna především na úpravu kontumačního rozsudku, který v právní úpravě našich sousedních států zahrnuje i případy zmeškání žalovaného v podobě nevyjádření se k žalobě, ve kterých český zákonodárce zmeškání spojuje s fikcí uznání nároku.

2.1. Spolková republika Německo

Civilní soudní řízení je v Německé spolkové republice upraveno zákonem z roku 1877 s názvem Zivilprozessordnung. Shodně jako občanský soudní řád, i německý ZPO zná jak rozsudek pro uznání, tak rozsudek pro zmeškání. Obsahově se však německá úprava zvláštních rozsudků v porovnání s tou naší v mnohém liší.

2.1.1. Rozsudek pro uznání

Úprava rozsudku pro uznání je obsažena v § 307 německého ZPO.²³⁶ Lze konstatovat, že německý rozsudek pro uznání se shoduje s českým rozsudkem na základě výslovného uznání žalovaného. Jestliže strana uzná nárok, který je proti ní uplatňován, a to zcela nebo zčásti, soud rozhodne v souladu s tímto uznáním a ústní jednání se nenařizuje. Rozdílem je pouze to, že dle občanského soudního řádu musí v případě pouhého částečného uznání vydání rozsudku pro uznání navrhnout žalobce, zatímco v Německu soud částečný rozsudek pro uznání vydá i bez návrhu.

Německý ZPO nezná uznání nároku konstruované fikcí a omezuje rozsudek pro uznání pouze na případy, kdy žalovaný nárok uplatňovaný žalobou skutečně uzná. Úprava rozsudku pro uznání je tak v německém ZPO jednodušší a odpadájí diskuze ohledně nekoncepčnosti rozsudku pro uznání na základě fikce.

2.1.2. Rozsudek pro zmeškání

Naopak úprava kontumačního rozsudku je v německém ZPO mnohem obsáhlejší, než jak je tomu v české právní úpravě. Podstatou tohoto rozsudku je, že sama *pohrůžka negativního (kontumačního) výsledku řízení nutí jeho účastníky k procesní aktivitě*.²³⁷ Rozsudek pro zmeškání

²³⁶ *Erkennt eine Partei den gegen sie geltend gemachten Anspruch ganz oder zum Teil an, so ist sie dem Anerkenntnis gemäß zu verurteilen. Einer mündlichen Verhandlung bedarf es insoweit nicht.*

²³⁷ JAUERNIG, Othmar a HESS, Burkhard. *Zivilprozessrecht*. 30. Auflage. München: C. H. Beck, 2011, s. 264. In: SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

je upraven v § 330 a násl. německého ZPO. Stejně jako u nás je předpokladem jeho vydání splnění obecných podmínek řízení před soudem.²³⁸

Dle německého ZPO lze rozsudek pro zmeškání vydat jak proti žalovanému, tak proti žalobci. Existují přitom dvě možnosti, kdy je kontumační rozsudek přípustný, a to (i) zmešká-li účastník řízení ústní jednání, a (ii) neoznámí-li žalovaný soudu včas svůj úmysl bránit se žalobě.²³⁹

Ústní jednání z hlediska německého rozsudku pro zmeškání zahrnuje nejen první, ale také každé následující jednání ve věci.²⁴⁰ To představuje podstatný rozdíl oproti české právní úpravě, dle které lze kontumační rozsudek vydat jen v případě zmeškání prvního jednání. Účastník řízení je pak na rozdíl od úpravy v občanském soudním řádu považován za nepřítomného nejen v případě nedostavení se k ústnímu jednání, ale také tehdy, nevyjádří-li se (neobhájí se), ačkoliv je ve skutečnosti fyzicky přítomen.²⁴¹ Totéž platí, pokud se jedna ze stran sice dostaví, ale není zastoupena advokátem, ačkoliv se jedná o řízení, na které se vztahuje povinnost být zastoupen.²⁴²

Prvním případem, kdy německý soud vydá rozsudek pro zmeškání, je zmeškání ústního jednání ze strany žalobce. Nárok uplatněný žalobcem je pak na základě návrhu žalovaného kontumačním rozsudkem dle § 330 německého ZPO bez věcného přezkumu zamítnut. Soud tedy neposuzuje opodstatněnost nároku uplatněného žalobcem, ani vyjádření žalovaného. Postup soudu je v tomto ohledu obligatorní a žalobce vydáním kontumačního rozsudku definitivně ztrácí možnost nárok v budoucnu uplatnit, neboť rozsudek zakládá překážku *rei iudicate*.²⁴³

Dále je rozsudek pro zmeškání možné vydat v situaci, kdy se na ústní jednání nedostaví žalovaný, ačkoliv mu byla řádně doručena žaloba a předvolání, a žalobce současně vydání rozsudku pro zmeškání navrhne. Skutková tvrzení žalobce přednesená na ústním jednání se pak ze strany žalovaného považují za doznaná.²⁴⁴ To znamená, že k prokázání těchto tvrzení soud neprovádí důkazy a považuje je za pravdivá, aniž by bral ohled na vyjádření žalovaného. Soudu je však ponechán prostor pro právní posouzení věci v rámci tzv. *Schlüssigkeitsprüfung*, kdy soud

²³⁸ LÜKE, Gerhard a WAX, Peter. *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen*. 2. Auflage. München: C. H. Beck, 2011, s. 2281.

²³⁹ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

²⁴⁰ § 332 německého ZPO.

²⁴¹ § 333 německého ZPO.

²⁴² § 78 německého ZPO.

²⁴³ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

²⁴⁴ § 331 odst. 1 německého ZPO.

subsumuje skutková tvrzení žalobce uvedená na jednání pod příslušnou právní normu.²⁴⁵ Shledá-li pak soud nárok žalobce jako oprávněný, rozhodne rozsudkem pro zmeškání ve prospěch žalobce. Naopak v případě, kdy soud posoudí nárok žalobce jako neopodstatněný, vydá řádný rozsudek, kterým žalobu zamítne.²⁴⁶ Rozsudek pro zmeškání však vydat nelze, jestliže účastník řízení svou nepřítomnost na jednání nezavinil.²⁴⁷ Stejně jako u rozsudku pro zmeškání dle občanského soudního řádu se tedy v případě rozsudku pro zmeškání dle německého ZPO jedná o domněnku správnosti skutkových tvrzení žalobce, která nevylučuje právní posouzení věci. Základním předpokladem vydání rozsudku pro zmeškání přitom je, že jedna ze stran byla na jednání přítomna a procesně jednala, zatímco druhá na jednání přítomna nebyla a procesně nejednala. Současně je podmínkou řádné stanovení ústního jednání a rovněž skutečnost, že zmeškavší účastník byl k jednání řádně a včas předvolán.²⁴⁸

Německý ZPO v rámci zákonné úpravy rozsudku pro zmeškání obsahuje i období naší kvalifikované výzvy. Pokud se žalovaný k žalobě nevyjádří ve dvoutýdenní lhůtě stanovené soudem dle § 276 německého ZPO, může soud vydat rozsudek pro zmeškání bez nařízení ústního jednání. Takový postup však není možný, jestliže je vyjádření žalovaného soudu doručeno předtím, než se podepsaný rozsudek odešle soudní kanceláři. Důvod zmeškání lhůty v tomto ohledu nehraje roli.²⁴⁹ Podstatou vyjádření žalovaného přitom je, že dá soudu najevo svůj úmysl se žalobě bránit. Žalobce vydání kontumačního rozsudku musí i v tomto případě navrhnout, přičemž tak může učinit již v žalobním návrhu.²⁵⁰ Na rozdíl od české právní úpravy však nejde o fikci uznání nároku, ale soud rozhoduje rozsudkem pro zmeškání na základě skutkových tvrzení žalobce, která jsou žalovaným doznána tím, že ve lhůtě nepodá písemné vyjádření k žalobě. Nedodržení lhůty vede k tomu, že se skutková tvrzení v žalobě považují za pravdivá a soud stejně jako u zmeškání jednání hodnotí pouze opodstatněnost žaloby, aniž by prováděl dokazování. Rozsudek pro zmeškání v důsledku nevyjádření se ze strany žalovaného pak soud může opět vydat jen na návrh žalobce, který musí být z povahy věci písemný.²⁵¹

²⁴⁵ LÜKE, Gerhard a WAX, Peter. *Münchener Kommentar zur Zivilprozeßordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen*. 2. Auflage. München: C. H. Beck, 2000, s. 2282.

²⁴⁶ § 331 odst. 2 německého ZPO.

²⁴⁷ § 337 německého ZPO.

²⁴⁸ § 335 německého ZPO; SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

²⁴⁹ LÜKE, Gerhard a WAX, Peter. *Münchener Kommentar zur Zivilprozeßordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen*. 2. Auflage. München: C. H. Beck, 2000, s. 2289.

²⁵⁰ § 331 odst. 3 německého ZPO.

²⁵¹ THOMAS, Heinz a PUTZO, Hans. *Zivilprozessordnung: FamFG Verfahren in Familiensachen, EGZPO, GVG, EGGVG, EU-Zivilverfahrensrecht. Kommentar*. 40. Auflage. München: C. H. Beck, 2019, s. 723.

Účastník řízení, proti kterému byl kontumační rozsudek vydán, má proti rozsudku pro zmeškání dle německého ZPO k dispozici zvláštní opravný prostředek v podobě námitek (*Einspruch*).²⁵² Podání námitek nemá devolutivní účinek, neboť nevede k přezkumu rozhodnutí, nýbrž ke znovuprojednání věci.²⁵³ Aby byly námitky přípustné, musí obsahovat označení rozsudku pro zmeškání, proti kterému směřují, a současně prohlášení, že je proti tomuto rozsudku podáván opravný prostředek.²⁵⁴ Dále musí být učiněny v písemné formě s odůvodněním.²⁵⁵ Podáním námitek v přípustné formě a včas, tj. do 2 týdnů od doručení rozsudku pro zmeškání,²⁵⁶ neztrácí zmeškavší strana šanci na projednání sporu a řízení proběhne jako by k vydání rozsudku pro zmeškání nedošlo.²⁵⁷ Soud poté ve věci rozhodne znovu s tím, že rozsudek pro zmeškání buď potvrdí, nebo vydá nový rozsudek, kterým kontumační rozsudek zruší.²⁵⁸ Naopak nebudou-li splněny formální náležitosti námitek či nedodrží-li účastník řízení zákonnou lhůtu k jejich podání, budou námitky soudem jako nepřípustné zamítnuty.²⁵⁹

Z výše uvedeného plyne, že německá úprava rozsudku pro zmeškání je oproti té české podstatně širší. Lze vyzdvihnout možnost vydat rozsudek pro zmeškání vůči žalobci, což odstraňuje nerovnosti a vyrovnává pozici obou stran sporu. Návrh na vydání rozsudku pro zmeškání může být dle německého ZPO již součástí žaloby. Českému žalobci v podání návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání v žalobním návrhu sice zákonná úprava nijak nebrání, nicméně na jednání před soudem je třeba v případě nepřítomnosti žalovaného takový návrh zopakovat, jinak kontumačním rozsudkem nelze rozhodnout. Dále německý soud může rozhodnout rozsudkem pro zmeškání rozhodnout při zmeškání v pořadí jakéhokoliv jednání ve věci, což činí kontumační rozsudek institutem použitelným v průběhu celého soudního řízení. Rozsudek pro zmeškání je tak účinnější vůči případným průtahům řízení, a to ve vztahu k obou stranám sporu, neboť nebezpečí jeho vydání hrozí během celého soudního procesu, a to nejen straně žalované, ale i straně žalující.²⁶⁰ Za podstatný rozdíl pak můžeme považovat rovněž to, že při nevyjádření se k žalobě nenastupuje fikce uznání žalovaného nároku vedoucí k vydání rozsudku pro uznání, nýbrž právo žalobce podat návrh na vydání kontumačního rozsudku a s tím spojená domněnka pravdivosti skutkových žalobních tvrzení. Byť se následky zmeškání v tomto ohledu mohou zdát obdobné,

²⁵² § 338 německého ZPO.

²⁵³ THOMAS, Heinz a PUTZO, Hans. *Zivilprozessordnung: FamFG Verfahren in Familiensachen, EGZPO, GVG, EGGVG, EU-Zivilverfahrensrecht. Kommentar*. 40. Auflage. München: C. H. Beck, 2019, s. 729.

²⁵⁴ § 340 odst. 2 německého ZPO.

²⁵⁵ § 340 německého ZPO.

²⁵⁶ § 339 německého ZPO.

²⁵⁷ § 342 německého ZPO.

²⁵⁸ § 343 německého ZPO.

²⁵⁹ § 339 německého ZPO.

²⁶⁰ BEZOUŠKA, Petr. Zmeškání a uznání v civilním řízení. *Právní rádce*, 2004, roč. 12, č. 3, s. 31.

není tomu tak. Dle německé úpravy soud rozsudek pro zmeškání totiž nevydává automaticky, nýbrž na návrh žalobce a za současného posouzení opodstatněnosti žaloby. Nadto rozsudkem pro zmeškání dle německého ZPO nelze rozhodnout, pokud žalovaný sdělil svůj úmysl bránit se žalobě sice opožděně, ale před tím, než vyhotovený rozsudek opustí dispoziční sféru soudce, který o věci rozhodoval. To představuje podstatně rozdílnou a ve vztahu k žalovanému mírnější úpravu, než jakou obsahuje občanský soudní řád v rámci úpravy rozsudku pro uznání na základě fikce. Rovněž možnosti obrany proti rozsudku pro zmeškání jsou v německé úpravě oproti rozsudku pro uznání na základě fikce širší, neboť žalovaný, který se včas nevyjádřil k žalobě, má k dispozici námitky. Omezuje se tak pravděpodobnost, že rozsudek pro zmeškání nebude v souladu se skutečným hmotněprávním stavem a naopak nedochází k omezení svobodné vůle žalovaného prostřednictvím fikce dispozičních úkonů.

Na druhou stranu shodné prvky lze nalézt zejména ve vztahu k rozsudku pro zmeškání dle o.s.ř. a rozsudku pro zmeškání dle německého ZPO, kdy v případech obou rozhodnutí se žalobní tvrzení o skutkových okolnostech považují sice za pravdivá, ale zároveň musí odůvodňovat závěr, že žaloba je opodstatněná. Dále rozsudkem pro zmeškání v obou zemích nelze rozhodnout bez návrhu žalobce a shodně se také zkoumá dodržení podmínek pro přípustnost vydání zvláštních rozsudků (včasné doručení žaloby a předvolání, poučení stran sporu o následcích zmeškání apod.).²⁶¹

2.2. Rakouská republika

V Rakousku upravuje řízení před soudem v občanských věcech civilní soudní řád z roku 1895, který shodně s německou úpravou nese název Zivilprozessordnung. S úpravou rozsudku pro uznání a pro zmeškání se pak setkáme i v rakouském ZPO, nicméně stejně jako v Německu platí, že v porovnání s českou úpravou mezi jednotlivými rozsudky najdeme mnohé rozdíly.

2.2.1. Rozsudek pro uznání

Rakouský ZPO na rozdíl od občanského soudního řádu nezná fikci uznání nároku a shodně s německým ZPO upravuje v rámci rozsudku pro uznání pouze rozsudek vydaný na základě výslovného uznávacího projevu žalovaného. Dle § 395 rakouského ZPO lze rozsudek pro uznání vydat jen tehdy, dojde-li k uznání nároku na ústním jednání a navrhne-li vydání rozsudku pro uznání žalobce.²⁶² Oproti českému rozsudku pro uznání je tak třeba návrhu žalobce i v případě, že

²⁶¹ BEZOUŠKA, Petr. Zmeškání a uznání v civilním řízení. *Právní rádce*, 2004, roč. 12, č. 3, s. 31.

²⁶² *Wenn der Beklagte den gegen ihn erhobenen Anspruch bei der mündlichen Streitverhandlung ganz oder zum Theile anerkennt, so ist auf Antrag des Klägers dem Anerkenntnis gemäß durch Urtheil zu entscheiden.*

žalovaný nárok uzná v plném rozsahu. Další rozdíl ve srovnání s českou (a rovněž německou) úpravou spočívá v tom, žalovaný může nárok žalobce uznat pouze na ústním jednání, zatímco dle občanského soudního řádu i německého ZPO má uznání učiněné písemně ve vyjádření k žalobě stejné účinky jako uznání nároku na jednání před soudem.

2.2.2. Rozsudek pro zmeškání

Obdobně jako německý ZPO, i rakouský ZPO počítá kromě zmeškání žalovaného rovněž se zmeškáním žalobce. Rozsudek pro zmeškání dle rakouského ZPO lze v zásadě vydat pouze na základě návrhu jedné ze stran sporu; jedinou výjimkou jsou tzv. evropská řízení o drobných nárocích (*Bagatellverfahren*), ve kterých může být rozsudek pro zmeškání vydán z moci úřední.²⁶³ Vydání rozsudku pro zmeškání pak strany sporu mohou navrhnout ve dvou případech, a to (i) zmešká-li žalobce nebo žalovaný ústní jednání, a (ii) nevyjádří-li se žalovaný k žalobě.²⁶⁴ Pokud účastník řízení návrh na vydání rozsudku pro zmeškání navzdory zmeškání protistrany nepodá a neučiní ani nová skutková tvrzení, použijí se přiměřeně ustanovení o přerušení řízení.²⁶⁵ Rozsudek pro zmeškání vydat nelze, nejsou-li splněny obecné podmínky řízení či v případě, že existuje důvod pro zamítnutí návrhu na jeho vydání dle § 402 rakouského ZPO, tj. především pokud nedostavší účastník řízení nebyl řádně a včas předvolán k jednání nebo jednání zmeškal v důsledku přírodních jevů či jiných nevyhnutelných okolností. Je-li žádost o vydání rozsudku pro zmeškání zamítnuta, datum ústního jednání se odloží a účastník řízení se znovu předvolá.²⁶⁶

Zprvė rakouský soud rozhodne rozsudkem pro zmeškání v případě, že se jedna ze stran nedostaví na ústní jednání v řízení před soudem.²⁶⁷ Účastník řízení, který je na jednání přítomen, musí vydání rozsudku pro zmeškání navrhnout. Skutková tvrzení dostavivší se strany se pak pokládají za pravdivá, dokud nejsou vyvrácena předloženými důkazy.²⁶⁸ Pokud však zmeškavší účastník řízení již přednesl ústní argumenty k meritu věci, nebrání jeho nepřítomnost dalšímu pokračování řízení a druhá strana již není oprávněna vydání rozsudku pro zmeškání požadovat.²⁶⁹ Ačkoliv tedy není vyloučeno vydání kontumačního rozsudku kdykoliv v průběhu řízení, zpravidla se tak hrozba ukončení sporu rozsudkem pro zmeškání bude vztahovat pouze na první jednání ve věci.

²⁶³ § 548 odst. 4 ve spojení s § 396 rakouského ZPO.

²⁶⁴ § 396, 442 a 557 odst. 6 rakouského ZPO.

²⁶⁵ § 398 odst. 2 rakouského ZPO.

²⁶⁶ FASCHING, Hans a KONEČNÝ, Andreas. *Zivilprozessgesetze, 3. Band/2. Teilband: §§ 390 – 460 ZPO*. 3. Auflage. Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2018, s. 90.

²⁶⁷ § 396 odst. 2 rakouského ZPO.

²⁶⁸ § 396 odst. 1 a 2 rakouského ZPO.

²⁶⁹ § 399 rakouského ZPO.

Dále lze rozsudek pro zmeškání vydat na návrh žalobce, jestliže se žalovaný ve stanovené lhůtě nevyjádří k žalobě. I rakouská právní úprava tak obsahuje institut zmeškání v důsledku nevyjádření se ve lhůtě k žalobnímu návrhu, ale stejně jako v Německu z této procesní nečinnosti žalovaného plynou jiné právní důsledky než u nás. V důsledku zmeškání žalovaného se skutková tvrzení v žalobě pokládají za pravdivá, ledaže by byla zjevně nepravdivá nebo by důkazy předložené soudu prokázaly opak. Žaloba však musí být opodstatněná, tj. nárok musí ze skutkových tvrzení vyplývat a být srozumitelný (*schlüssig*).²⁷⁰ Soud pak rozhoduje na základě veškerých podkladů obsažených ve spise, a má prostor pro právní posouzení žalobního nároku a rovněž zhodnocení předložených důkazů, neboť dle § 401 rakouského ZPO zmeškání účastníka nebrání dalšímu provádění důkazů. Tento postup tedy opět není založen na žádné fikci, ale naopak odpovídá domněnce, že žalovaný již nemá, co by soudu na svou obranu sdělil.²⁷¹

Pokud žalobce navrhne vydání kontumačního rozsudku z důvodu, že se žalovaný nevyjádřil k žalobě, musí soud za předpokladu splnění všech ostatních podmínek rozsudkem pro zmeškání rozhodnout do 8 dnů ode dne podání žádosti o jeho vydání.²⁷² Ve všech ostatních případech musí být rozsudek pro zmeškání vydán bezprostředně poté, co o jeho vydání účastník řízení při ústním jednání požádá.

Proti rozsudku pro zmeškání pak existují tři různé právní obranné mechanismy, a to (i) *restitutio in integrum* (*Wiedereinsetzung in den vorigen Stand*) podle § 146 a násl. rakouského ZPO, (ii) návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání (*Widerspruch*) podle § 397a a 442a rakouského ZPO, a (iii) odvolání (*Berufung*) podle § 461 a násl. rakouského ZPO.²⁷³

Restitutio in integrum (navrácení do původního stavu) lze uplatnit pouze v případě, že zmeškání bylo způsobeno nepředvídatelnou nebo nevyhnutelnou událostí, tj. že strana nemohla určitou událost rozumně předpokládat či jí rozumně zabránit. Vlastní mírná nedbalost účastníka řízení však *restitutio in integrum* nevyklučuje.²⁷⁴ Nutno poznamenat, že se nejedná o opravný prostředek upravený speciálně pro účely obrany proti rozsudku pro zmeškání. Žádost o *restitutio in integrum* je třeba podat do 14 dnů po skončení události, která způsobila zmeškání u soudu, u něhož měl být zmeškaný úkon proveden.²⁷⁵ Spolu s žádostí musí účastník soudu dodat

²⁷⁰ ROTH, Marianne. *Zivilprozessrecht*. 2. Auflage. Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2015, s. 22, 57.

²⁷¹ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

²⁷² § 397 odst. 2 rakouského ZPO.

²⁷³ FASCHING, Hans a KONEČNÝ, Andreas. *Zivilprozessgesetze, 3. Band/2. Teilband: §§ 390 – 460 ZPO*. 3. Auflage. Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2018, s. 89.

²⁷⁴ § 146 odst. 1 rakouského ZPO.

²⁷⁵ § 148 odst. 1 a odst. 2 rakouského ZPO.

i zmeškaný úkon, tj. vyjádřit se k žalobě nebo v případě zmeškání ústního jednání učinit to, co měl zmeškavší účastník učinit již na jednání.²⁷⁶ Je-li *restitutio in integrum* řádně uplatněno, pokračuje soud v řízení, jako by k vydání rozsudku pro zmeškání nedošlo. Jakékoliv rozhodnutí vydané na základě kontumačního rozsudku se proto navrácením řízení do původního stavu ruší.²⁷⁷

Dalším prostředkem obrany proti kontumačnímu rozsudku je návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání. Návrh musí obsahovat rovněž obhajobu, tj. vyjádření k meritu věci. Není však třeba nijak prokazovat důvod zmeškání jako je tomu v případě *restitutio in integrum*.²⁷⁸ Návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání se tedy svými náležitostmi podobá námitkám ve smyslu § 338 německého ZPO. Návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání je přípustný proti (i) rozsudku pro zmeškání z důvodu nevyjádření se k žalobě dle § 396 odst. 1 rakouského ZPO, a (ii) rozsudku pro zmeškání z důvodu nedostavení se na ústní jednání v řízení probíhajícím u soudu prvního stupně podle § 442 rakouského ZPO, ale pouze v případě, že žalovaný ještě v řízení návrh nepodal (např. z důvodu zmeškání lhůty k vyjádření se k žalobě).²⁷⁹ Návrh na zrušení rozsudku pro uznání musí zmeškavší strana podat do čtrnácti dnů od jeho doručení, jinak jej soud zamítne. V opačném případě proběhne přípravné ústní jednání, na kterém soud rozsudek pro zmeškání zruší.²⁸⁰

Nakonec rakouský ZPO proti rozsudku pro zmeškání umožňuje podat odvolání. Proti kontumačnímu rozsudku se lze dle § 471 odst. 4 rakouského ZPO odvolat z důvodu, že pro vydání rozsudku pro zmeškání nebyly splněny podmínky (např. s ohledem na nedostatečné právní zastoupení či skutečnost, že nebylo řádně doručováno).²⁸¹

Co se týče vztahu mezi prostředky obrany proti rozsudku pro zmeškání, zmeškavší strana si může podle svého vlastního uvážení vybrat, který prostředek obrany zvolí, přičemž jednotlivé opravné prostředky lze uplatnit i kumulativně. Rakouský ZPO tak poskytuje stranám sporu daleko širší a jednodušší možnosti obrany proti případnému zmeškání, nežli je tomu v České republice, a to zejména ve srovnání s rozsudkem pro uznání na základě fikce.

Rakouská úprava rozsudku pro zmeškání je tak na první pohled stejně jako německá úprava mnohem obsáhlejší než úprava kontumačního rozsudku obsažená v občanském soudním řádu. V zásadě pak platí to samé, co bylo uvedeno u rozsudku pro zmeškání ve smyslu německého ZPO. Hrozba vydání rozsudku pro zmeškání netíží jen žalovaného, nýbrž i žalobce. Rozsudek pro

²⁷⁶ § 149 odst. 1 rakouského ZPO.

²⁷⁷ § 150 odst. 1 rakouského ZPO.

²⁷⁸ § 397a odst. 1 rakouského ZPO.

²⁷⁹ § 397a odst. 3 a § 442a rakouského ZPO.

²⁸⁰ § 397a odst. 2 rakouského ZPO.

²⁸¹ § 477 odst. 1 rakouského ZPO.

zmeškání lze vydat zásadně jen na návrh té strany sporu, která byla v řízení a aktivní a nezmeškala. V případě nevyjádření se k žalobě nastupuje domněnka pravdivosti skutkových tvrzení žalobce, nikoliv fikce uznání nároku. Rakouská úprava rozsudku pro zmeškání se české úpravě na rozdíl od té německé blíží v tom, že rozsudek pro zmeškání dle rakouského ZPO sice není vyloučeno vydat kdykoliv v průběhu řízení, prakticky se však téměř vždy uplatní na začátku procesu, neboť u každého dalšího jednání lze předpokládat, že se účastník řízení ve věci samé již ústně vyjádřil (a ústní vyjádření k meritu věci vydání rozsudku pro zmeškání brání). Nakonec při posuzování oprávněnosti žalobního nároku soud nevychází čistě ze samotných tvrzení žalobce, nýbrž z celého soudního spisu, což ještě více eliminuje případný rozpor rozsudku pro uznání s objektivní skutečností.

2.3. Slovenská republika

Konečně třetím státem, kterému se tato práce bude v rámci porovnání zahraničních právních úprav věnovat, je Slovensko. Důvodem je, že slovenská právní úprava zvláštních rozsudků prošla zásadní změnou s účinností civilního sporového poriadku v roce 2016. Není překvapením, že i CSP zná oba rozsudky pro uznání a pro zmeškání.

2.3.1. Rozsudek pro uznání

Uzná-li žalovaný nárok uplatněný žalobcem nebo jeho část, rozhodne soud dle § 282 CSP na návrh žalobce rozsudkem pro uznání. Jestliže k uznání došlo písemným projevem žalovaného, není třeba nařizovat jednání.²⁸² Zatímco podle české právní úpravy se pro aplikaci rozsudku pro uznání s výjimkou částečného uznání nepředpokládá procesní úkon žalobce, dle CSP není možné rozsudek pro uznání bez návrhu žalobce vydat, i kdyby žalovaný nárok uznal. Uznání nároku je možné učinit v kterékoliv formě zákonem předepsané pro procesní podání stran.²⁸³ Slovenská úprava rozsudku pro uznání tak kombinuje prvky německé a rakouské úpravy, kdy shodně s německým ZPO přiznává písemnému uznání nároku stejné účinky jako ústnímu projevu a zároveň stejně jako rakouský ZPO vyžaduje, aby vydání rozsudku pro uznání předcházelo návrhu žalobce. Současně bychom v CSP stejně jako v rakouském a německém ZPO marně hledali uznání nároku založené fikcí.

²⁸² § 284 CSP.

²⁸³ SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

2.3.2. Rozsudek pro zmeškání

Rozsudek pro zmeškání je upraven v § 278 a násl. CSP, přičemž CSP rozeznává dva druhy kontumačního rozsudku, a to (i) rozsudek pro zmeškání žalovaného, a (ii) rozsudek pro zmeškání žalobce. Dále lze kontumační rozsudky ve smyslu CSP dělit i v závislosti na tom, zda soud rozsudkem pro zmeškání rozhoduje, aniž by nařídil ústní jednání (obdoba kvalifikované výzvy dle § 114b o.s.ř.), či zda soud rozsudek pro zmeškání vydá na jednání v návaznosti na nedostavení se jedné ze stran sporu. Nakonec CSP rozlišuje rozsudek pro zmeškání vydaný na návrh strany sporu či bez návrhu.²⁸⁴ Kontumačním rozsudkem může slovenský soud rozhodnout pouze ve sporném řízení a pouze o žalobě na plnění.²⁸⁵

Rozsudek pro zmeškání ve prospěch žalobce může soud dle § 273 odst. 1 CSP vydat bez nařízení jednání, jestliže se žalovaný ve lhůtě stanovené usnesením písemně nevyjádřil k žalobě. Ve vyjádření je žalovaný povinen na svou obranu uvést rozhodující skutečnosti, připojit listiny, jichž se dovolává, a označit na prokázání svých tvrzení důkazy. Textace § 273 odst. 1 CSP je tak co do obsahových náležitostí vyjádření žalovaného téměř totožná s § 114b odst. 1 o.s.ř. Rozsudek pro zmeškání žalovaného lze vydat jen za předpokladu, že výzva k vyjádření byla žalovanému doručena do vlastních rukou a obsahovala poučení žalovaného o následcích nesplnění povinnosti vyjádřit se k žalobě. Vydání rozsudku pro zmeškání z důvodu nevyjádření se žalovaného k žalobě není vázáno na návrh žalobce, a soud proto nemá povinnost kontumačním rozsudkem rozhodnout a může navzdory zmeškání žalovaného dále pokračovat v řízení. Základem rozsudku pro zmeškání vydaném bez nařízení jednání je žalobcem tvrzený skutkový stav. Na rozdíl od rozsudku pro uznání je však slovenský soud povinen zkoumat, zda jsou skutečnosti v žalobě opravdu nesporné, a to nehledě na to, zda byly pro vydání rozsudku pro zmeškání splněny podmínky.²⁸⁶ Soud má tak možnost věc právně posoudit a v případě pochybností rozsudek pro zmeškání nevydat.²⁸⁷

Dále kontumačním rozsudkem v neprospěch žalovaného a na návrh žalobce soud rozhodne, jestliže se žalovaný nedostaví k jednání, ačkoliv byl řádně a včas předvolán a v předvolání byl o následcích nedostavení se k jednání poučen, a současně svou nepřítomnost

²⁸⁴ ŠTEVČEK, Marek. Komentář k § 273 [Charakter rozsudku pre zmeškanie a podmienky na jeho vydanie]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek. *Civilný sporový poriadok*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1002.

²⁸⁵ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

²⁸⁶ ŠTEVČEK, Marek. Komentář k § 273 [Charakter rozsudku pre zmeškanie a podmienky na jeho vydanie]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek. *Civilný sporový poriadok*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1002.

²⁸⁷ SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

včas a vážnými okolnostmi neomluví.²⁸⁸ Na rozdíl od rozsudku pro zmeškání žalovaného bez ústního projednání věci je sice vydání kontumačního rozsudku na jednání obligatorní („...*súd rozhodne...*“), ale zároveň je vázáno na návrh žalobce. Tak jako v případě českého rozsudku pro zmeškání je pouze na žalobci, aby byl ostražitý a rozsudek pro zmeškání navrhl.²⁸⁹

Protože kontradiktorní řízení vyžaduje procesní aktivitu obou stran sporu, zavedl nově i slovenský zákonodárce možnost zmeškání žalobce. Dle § 278 CSP lze proto stejně jako v případě zmeškání žalovaného vydat rozsudek pro zmeškání, jestliže se žalobce nedostaví k jednání, ačkoliv byl řádně a včas předvolán a předvolání obsahovalo poučení o následcích nedostavení se k jednání, a současně svou nepřítomnost neomluví včas a vážnými okolnostmi. Rozsudkem pro zmeškání žalobce může soud z povahy věci rozhodnout pouze na nařízeném jednání soudu a pouze k návrhu žalovaného. Vydání kontumačního rozsudku pak pro soud opět představuje povinnost, nikoliv možnost.²⁹⁰ Nakonec pro oba případy kontumačního rozsudku v důsledku zmeškání jednání platí, že se nemusí jednat pouze o první jednání ve věci, ale soud může kontumačním rozsudkem rozhodnout na v pořadí jakémkoliv jednání.²⁹¹

Odvolání proti rozsudku pro zmeškání shodně jako v českém právním řádu v zásadě není přípustné. Výjimkou jsou případy, kdy pro jeho vydání nebyly splněny podmínky. Jako obranu proti kontumačnímu rozsudku pak CSP připouští návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání. Pokud jeden z účastníků řízení zmešká jednání ve věci z omluvitelného důvodu, může se zrušení rozsudku pro zmeškání domáhat návrhem na zrušení do 15 dnů ode dne, kdy se o vydání kontumačního rozsudku dozvěděl. Stejný procesní postup se uplatní, jestliže žalovaný z omluvitelných důvodů zmeškal lhůtu pro podání vyjádření k žalobě s tím, že v takovém případě musí žalovaný k návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání navíc připojit i vyjádření ve věci samé. Vyhoví-li soud návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání, soud kontumační rozsudek zruší a nařídí ve věci nové jednání. Za omluvitelný důvod lze považovat okolnosti takové intenzity a závažnosti, že účastníkům řízení objektivně brání být ve sporu procesně aktivní, respektive znemožňují účast na jednání či vyjádření se žalovaného k žalobě (nemoc, úraz apod.).²⁹²

²⁸⁸ § 274 CSP.

²⁸⁹ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

²⁹⁰ *Ibid.*

²⁹¹ ŠTEVČEK, Marek. Komentář k § 274 [Vydání kontumačního rozsudku na pojednávání]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek. *Civilný sporový poriadok*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1003.

²⁹² SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

Z uvedeného je patrné, že slovenská úprava rozsudku pro zmeškání je v porovnání s úpravou obsaženou v občanském soudním řádu taktéž propracovanější. V některých ohledech CPS následoval německou či rakouskou právní úpravu rozsudku pro zmeškání. Na rozdíl od českého civilního procesu právní řády všech uvedených zemí znají kromě zmeškání žalovaného i zmeškání žalobce. Klíčový rozdíl pak představuje rovněž skutečnost, že v těchto státech se rozsudek pro zmeškání vztahuje na situace v České republice upravené rozsudkem na základě fikce uznání žalobního nároku.²⁹³ S tím pak nelze než souhlasit, neboť u nás se zcela nekonceptně finguje dispoziční úkon uznání nároku, ačkoliv se jedná o případy typické kontumace. I slovenskou úpravu zvláštních rozsudků lze proto hodnotit jako zdařilejší, neboť neomezuje žalovaného při uplatňování jeho procesních práv v takové míře, v jaké to činí občanský soudní řád.²⁹⁴ S tím souvisí i možnosti obrany proti kontumačnímu rozsudku, které stranám sporu umožňuje CSP. Na první pohled se slovenské opravné prostředky proti rozsudku pro zmeškání zdají totožné s těmi českými, jelikož občanský soudní řád shodně s CSP proti rozsudku pro zmeškání připouští podat odvolání či návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání, přičemž první se týká právních předpokladů vydání kontumačního rozsudku a druhé předpokladů skutkových. Rozdíl pak tkví právě v tom, že dle CSP žalovaný má možnost podat návrh na zrušení rozsudku pro uznání i v případech, kdy se nevyjádřil k žalobě. Obdobné pak platí i pro Německo a Rakousko, neboť všechny zmíněné státy umožňují žalovanému proti rozsudku pro zmeškání vydanému v důsledku nevyjádření se k žalobě podat opravný prostředek *sui generis*. Lze tak shrnout, že česká právní úprava je vůči žalovanému v porovnání se zahraničními civilními kodexy nebývale přísná.

²⁹³ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 132.

²⁹⁴ SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

3. De lege ferenda

Občanský soudní řád od počátku své existence v 60. letech 20. století prošel mnohými změnami, které se promítly do nepřehledného množství dílčích novelizací. Navzdory tomu je však současná legislativní úprava českého civilního procesu terčem kritiky zejména kvůli své chaotičnosti a mnohdy obtížnému výkladu jednotlivých norem, jakož i skutečnosti, že obsahuje instituty civilnímu procesu cizí, které omezují zásadu dispoziční a projednací.²⁹⁵ Náš zákonodárce se totiž v průběhu posledních let nesoustředil pouze na odstraňování mezer a nejzávažnějších deformací civilního práva procesního, ale pojal občanský soudní řád spíše technicky jako předpis, který lze prostřednictvím nesčetných novelizací dále doplňovat a vylepšovat. To vedlo k tomu, že základy tradičních institutů mohou být v našem civilněprocesním právu skryty za formalistickými „zlepšováky“, které však právní úpravu mnohdy spíše jen dále deformují. Především pak zavádění fikcí dispozičních úkonů účastníků řízení vede k tomu, že náš civilní proces často neposkytuje ochranu skutečným subjektivním právům a zájmům, nýbrž takovým, které nevycházejí z objektivní reality, a dokonce ani z projevené vůle stran řízení.²⁹⁶ Za jeden z takových případů pak bezesporu lze považovat i způsob, jakým český zákonodárce konstruuje fikci uznání nároku.

3.1. Obecné náměty

Přestože u nás i ve 20. století v podstatě zůstala zachována základní koncepce civilního procesu obsažená v rakouské právní úpravě, kterou jsme převzali, a český právní řád je jí do značné míry inspirován, v průběhu let v naší právní úpravě vzniklo mnoho mezer a deformací. Proto je stále na místě při úvahách o legislativních změnách hledat inspiraci v rakouském i německém civilním procesu, který je, jak vidno z předchozí kapitoly, v mnohém propracovanější. Stejně tak se lze v dnešní době poučit už i z právní úpravy sousedního Slovenska.

3.1.1. Rozsudek pro uznání

Ústavní soud v nálezu Pl. ÚS 13/15 uvádí, že zákonná úprava rozsudku pro uznání „byla tradiční i v právním řádu předkomunistického Československa“ a „je i z komparativního pohledu obvyklá v právních systémech Evropy a Ameriky.“ Nutno však dodat, že uvedené se týká rozsudku pro výslovné uznání nároku, nikoliv fikce uznání.²⁹⁷ Koncepci rozsudku, který soud vydá v návaznosti výslovný svobodný projev vůle žalovaného nárok uznat pak dle mého názoru

²⁹⁵ MACUR, Josef. Základní teoretické otázky legislativní koncepce civilního procesu. *Bulletin advokacie*, 1998, č. 9, s. 6–17.

²⁹⁶ LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil. Pro futuro. *Právní rozhledy*, 2015, č. 5, s. 153–159.

²⁹⁷ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 127.

v zásadě nelze nic vytknout. Takovým rozhodnutím se nijak nefinguje nepravda, ale naopak lze usuzovat na to, že bude s nejvyšší pravděpodobností v souladu s objektivní realitou. Stejně tak se nejedná o sankci, neboť soud v tomto ohledu v podstatě následuje přání žalovaného. Je třeba mít na paměti, že výslovné uznání nároku před soudem není jediné řešení v případě, že žalovaný chce nárok žalobce uspokojit. Většina případů je ukončena spíše tím způsobem, že žalovaný žalobní nárok zaplatí, žalobce vezme žalobu zpět a řízení před soudem se bez meritorního vyřešení věci zastaví.

Co se týče možných úprav rozsudku na základě uznávacího projevu žalovaného, lze do budoucna uvažovat nad tím, že by jeho vydání bylo vázáno na návrh žalobce i v případě, že žalovaný nárok uzná v plném rozsahu, jako je tomu dnes v Rakousku a na Slovensku. Jestliže si totiž žalobce v rámci dispozice předmětem řízení chce pravdivost svých tvrzení a opodstatněnost nároku prokázat, neměl by mu v tom zákonodárce svým úmyslem urychlit řízení za každou cenu bránit. Pokud by tedy žalobce navzdory uznávacímu projevu žalovaného vydání rozsudku pro uznání nenavrhl, soud by rozhodl běžným kontradiktorním rozsudkem, kterému by předcházelo dokazování. Takový postup by navíc odpovídal zásadě *vigilantibus iura scripta sunt*. Tuto možnost žalobci přitom ponechává zákonná úprava rozsudku pro zmeškání, což opět svědčí o jeho důmyslnější propracovanosti.²⁹⁸

Naproti tomu fikce uznání nároku je českou raritou, která v právních systémech ostatních států nemá obdoby. Náš zákonodárce se rozhodl v rámci zdánlivě procesní fikce konstruovat hmotněprávní stav, který v drtivé většině případů s jistotou není v souladu se skutečností. Nesoulad s realitou je zjevný na příkladu (elektronických) platebních rozkazů, kdy fikce uznání nastupuje sice v návaznosti na procesní nečinnost žalovaného, ale zároveň poté, co již žalovaný ve věci podal odpor, tj. vyjádřil s nárokem žalobce nesouhlas. Nelze se proto dle mého názoru než ztotožnit s odlišnými stanovisky k již mnohokrát zmíněnému nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 13/15, dle kterých fingováním projevu vůle dochází k omezení svobodného jednání žalovaného, a tím pádem k zásahu do jeho autonomie vůle, neboť žalovaný ve skutečnosti žádný dispoziční úkon neučinil a s žalovaným nárokem nesouhlasí. Soud rozsudkem pro fikci uznání rozhoduje vědomě na základě stavu, který neodpovídá realitě. To vše, aniž by existovala možnost opodstatněnost žalovaného nároku jakkoliv posoudit a prostor pro uvážení, zda je vhodné spor tímto způsobem ukončit, neboť soud má povinnost v souladu s fikcí uznání rozhodnout. Nehledě na to, že takový zásah do hmotněprávního postavení má pro žalovaného definitivní (nevyvratitelné) účinky, neboť ho zbavuje možnosti důkazu opaku bez jakýchkoliv limitujících

²⁹⁸ GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 142.

omezení a redukuje možnost uplatnění jeho procesních práv, tj. zejména právo rozporovat žalobou uplatněný nárok.²⁹⁹ V rámci odvolání proti rozsudku pro uznání lze totiž namítat pouze nesplnění procesních předpokladů pro jeho vydání, protože je vyloučen meritorní přezkum skutkového stavu věci, a jinou možnost nápravy zákonná úprava žalovanému neposkytuje. Důsledky fikce uznání nároku jsou tak pro žalovaného zpravidla fatální.

Důvody pro zrušení napadených ustanovení § 114b odst. 5 a § 153a odst. 3 o.s.ř., které zazněly před Ústavním soudem v řízení sp. zn. ÚS 13/15, lze shrnout takto: (i) případné excesy soudů prvního stupně jsou napravitelné v odvolacím řízení, (ii) do vydání nálezu musel Ústavní soud zasáhnout pouze ve čtyřech případech, kdy obecné soudy porušily ústavně zaručená práva žalovaných v souvislosti s vydáním rozsudku pro uznání, (iii) právní úprava rozsudku pro uznání sleduje legitimní cíl, kterým je projednání věci bez zbytečných průtahů, a (iv) smyslem právní úpravy rozsudku pro uznání je odstranění disproporcí v postavení žalobce a žalovaného. Ani jeden z uvedených důvodů se však dle mého názoru neukázal být argumentem pro zachování stávající právní úpravy. Jak bylo vysvětleno, zákonné možnosti nápravy rozsudku pro uznání jsou omezené, neboť se týkají pouze předpokladů jeho vydání. V době vydání citovaného nálezu Ústavního soudu pak skutečně existovaly pouze čtyři jeho nálezy, které řešily excesivní přístup obecných soudů, a to za dobu v posledních přibližně patnácti letech. Od té doby se však situace výrazně změnila. Od vydání citovaného nálezu byl vydán nález: I. ÚS 1024/15 ze dne 1. 8. 2016, I. ÚS 2693/16 ze dne 14. 2. 2017, IV. ÚS 842/16 ze dne 19. 7. 2016, I. ÚS 1261/15 ze dne 13. 10. 2016, IV. ÚS 1252/16 ze dne 6. září 2016, I. ÚS 3263/13 ze dne 12. 9. 2016, II. ÚS 1298/17 ze dne 18. 8. 2017, III. ÚS 3964/17 ze dne 20. 3. 2018 a III. ÚS 3207/20 ze dne 12. 1. 2021. Ústavní soud tedy za posledních šest let věcně rozhodoval v devíti případech, tj. více než dvojnásobku případů než za období nálezu předcházející, které bylo více než dvakrát delší. Tento nárůst excesivních případů indikuje, že uvedený argument pro rozhodnutí o nezrušení příslušných ustanovení zjevně nebyl na místě. Ačkoliv nelze popřít, že legitimním cílem právní úpravy rozsudku pro uznání je zrychlení soudního rozhodování, v praxi se zdá, že tento institut je spíše prostředkem pro zjednodušení soudního řízení a zúžení na formální otázky ohledně vydání rozsudku pro uznání, nikoliv jeho zrychlení. Ve skutečnosti je totiž rozsudek pro uznání často využíván jako prostředek pro vydání rozhodnutí bez ohledu na právo na spravedlivý proces dotčených účastníků. Nakonec případné disproporce v postavení žalobce a žalovaného, spočívající v tom, že žalobce musí pod hrozbou odmítnutí žaloby splnit spoustu povinností (zaplatit soudní poplatek, vylicít rozhodující

²⁹⁹ SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

skutečnosti, označit důkazy apod.), zatímco žalovanému by jinak stačilo prosté vyjádření nesouhlasu s žalobou, nelze z mého pohledu vyvážit tím, že právní řád garantuje žalobci úspěch ve věci po uplynutí lhůty dle kvalifikované výzvy. Uvedené argumenty navíc nijak nevysvětlují, proč je nutné fingovat dispoziční úkon namísto zakotvení domněnky nespornosti žalobních tvrzení. Nerovné postavení účastníků řízení je pak v tomto ohledu diskutabilní i z důvodu, že je to právě žalobce, kdo má obzvlášť jako *dominus litis* z povahy věci odpovědnost za výsledek sporu a oproti žalovanému jako jediný může nakládat s předmětem řízení. Ostatně komplexní pohled na problematiku rozhodnutí opírajících se o fikci dispozičního procesního úkonu ukazuje, že případná disproporce jde spíše k tíži žalovaného. Občanský soudní řád totiž obsahuje velmi úzce pojatou úpravu kontumačního rozsudku, která dopadá jen na případy zmeškání prvního jednání žalovaným. Zmešká-li první jednání žalobce, žádný negativní následek mu nehrozí. Jiné případy zmeškání sankcionuje zákon pomocí fikce – zmešká-li přípravné jednání žalovaný nebo nevyjádří-li se ke kvalifikované výzvě, soud rozhodne rozsudkem pro uznání, zatímco zmešká-li přípravné jednání žalobce, soud řízení zastaví. Neúčast žalobce u přípravného jednání má tedy za následek pouhé zastavení řízení, jež je procesním rozhodnutím a nebrání opakovanému podání žaloby, zatímco vůči žalovanému je řízení meritorně skončeno rozsudkem pro uznání. Nadto žalovaný v takových případech musí žalobci zaplatit náklady řízení, neboť žalobě je v plném rozsahu vyhověno, zatímco žalobci při zastavení řízení soud ještě vrátí soudní poplatek. To neukazuje na vyvážené pojetí postavení obou stran. Zmíněné důvody pro zachování stávající úpravy rozsudku pro uznání na základě fikce se proto z mého pohledu zdají být překonány či je lze označit za nepřiléhavé. Zároveň je třeba akcentovat, že shora uvedené platí i pro rozsudek pro uznání vydaný v důsledku nedostavení se na přípravné jednání dle § 114c o.s.ř., kde zákonodárce konstruuje další fikci uznání, ačkoliv jde o typické zmeškání. Výrazným nedostatkem je i to, že při zmeškání přípravného jednání ze strany žalobce se nepatřičně finguje zpětvzetí žaloby, přestože se jedná opět o kontumaci.

Z právě uvedeného vyplývá důvod, pro který by mnoho autorů z řad odborné veřejnosti raději vidělo fikci uznání začleněnou do úpravy rozsudku pro zmeškání ve formě nespornosti žalobních tvrzení a z toho plynoucí *možnosti* soudu vydat rozsudek pro zmeškání.³⁰⁰ Jak bylo

³⁰⁰ Viz např. MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36; GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 132; SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18; LAVICKÝ, Petr a STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 369–380; BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31 či SVOBODA, Karel. K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření. *Obchodněprávní revue*, 2018, č. 10, s. 278–282.

vysvětleno, skutkový základ zvláštních rozsudků je shodný, neboť jde v obou případech fakticky o zmeškání. Mezi rozsudkem pro zmeškání a rozsudkem opírajícím se o fikci uznání nároku je však zcela zásadní ideový rozdíl. Kontumační rozsudek není založen na fingování hmotněprávního stavu, ale jde o prostředek, který využívá kontradiktorního charakteru procesu a zkušenostních poznatků, že žalovaný nemá, co by na svou obranu uvedl. Následek, který je s tím spojen, dopadá pouze do oblasti projednací zásady, tedy skutkový stav tvrzený žalobcem se coby nepopřený pokládá za nesporný, a soud z něj při následném právním posouzení vychází. To vše za předpokladu, že žalobní tvrzení nejsou vyvrácena předloženými listinami. Naproti tomu rozsudek pro uznání na základě fikce je čirým trestem pro žalovaného, nadto mnohdy uplatňovaným za splnění ryze formálních podmínek. Fikce uznání nároku nemíří do oblasti projednací zásady, ale do oblasti zásady dispoziční. Důsledkem pak je, že je vyloučeno právní posouzení „uznaného“ nároku. Tím se rozsudek pro fikci uznání ocitá v rozporu s funkcí civilního práva procesního, která by měla směřovat, jak zdůrazňuje sám Ústavní soud, k ochraně skutečných, a nikoliv jenom fiktivních subjektivních práv.³⁰¹ Skutečnost, že rozhodovací soudní praxe se místy dopady fikce uznání snaží zmírnit, nemůže být omluvou a důvodem pro ponechání nekoncepční, a především s největší pravděpodobností protiústavní zákonné úpravy.

Výtkám stávající právní úpravy lze tudíž zabránit tak, že se institut fikce uznání nároku zcela zruší a případy v současné době spadající pod fikci uznání se začlení do úpravy rozsudku pro zmeškání. Rozsudek pro uznání by tak byl ponechán pouze případům výslovnému uznání ze strany žalovaného, jako je tomu v zahraničních právních úpravách. V režimu kontumačního rozsudku by odpadl nejpalčivější problém rozsudku pro uznání, který spočívá ve fingování dispozičního právního úkonu a z toho plynoucího omezení autonomie vůle žalovaného. Zároveň by však byl v podobě rozsudku pro zmeškání zachován urychlující prvek, který postihuje procesní nečinnost účastníka řízení. Vydání rozhodnutí by bylo vázáno na návrh žalobce a současně by soudu byla dána možnost diskrece, aby mohl žalobu posoudit z hlediska opodstatněnosti a případně se rozhodnout, že kontumační rozsudek nevydá. Nadto by požadavek formálního projednání žaloby mohl žalobce teoreticky i více motivovat k tomu, aby žalobu pečlivě zpracoval. Dále by se žalovaný mohl i v případě nevyjádření se na kvalifikovanou výzvu či zmeškání přípravného jednání účinně bránit prostřednictvím návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání. Možnost podat zvláštní opravný prostředek, v jehož důsledku se v řízení pokračuje, jako by rozsudek pro uznání (zmeškání) vůbec nebyl vydán, je z hlediska ochrany práv zmeškané strany

³⁰¹ Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08 či náleží Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15.

zcela zásadní. Vezmeme-li v potaz například právní úpravu sousedního Rakouska, lze náš institut návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání v tomto ohledu považovat spíše za určitý minimální standard, u kterého by bylo vhodné s legislativními změnami začít. Realitou však je, že v současnosti česká právní úprava nezajišťuje ani uvedené minimum, když proti rozsudku pro fikci uznání připouští pouze některé odvolací důvody, které možnosti obrany významně omezují a v některých případech přímo vylučují.

Jinak je tomu v Německu, v Rakousku i na Slovensku, kdy tyto státy znají obdobu českého rozsudku pro uznání, avšak jejich úprava je oproti té naší nesrovnatelně mírnější. Důvodem pro takový přístup je především nalezení rovnováhy mezi urychlením řízení a zásadními zásahy do práva účastníků projednat věc před soudem. Tato rovnováha je u nás zatím nakloněna ve prospěch urychlení řízení, a proto by bylo vhodné jurisdikce sousedních států do budoucna v rámci legislativních úprav zvláštních rozsudků následovat.

3.1.2. Rozsudek pro zmeškání

Ačkoliv rozsudek pro zmeškání nevzbuzuje mezi odbornou veřejností rozpaky v takové míře jako je tomu u rozsudku pro uznání na základě fikce, nejedná se o úpravu natolik povedenou, že by k ní nebylo možné mít výtky. Existují totiž instituty, které náš občanský soudní řád nezná a po vzoru našich sousedů by bylo vhodné je do stávající právní úpravy rozsudku pro zmeškání zařadit.

Aktuální právní úprava je příznačná tím, že rozsudek pro zmeškání pojímá velmi úzce. Jak bylo navrženo, režim kontumace by měl zahrnovat rovněž případy, které v současné době občanský soudní řád upravuje pomocí fikce uznání. Kromě zmeškání prvního jednání ve věci by se tak užití rozsudku pro zmeškání rozšířilo i na případy, kdy žalovaný včas nereaguje na žalobu či zmešká přípravné jednání. V případě zmeškání přípravného jednání by se přitom vycházelo z toho, že k zahájení sporu je třeba nejen písemný procesní úkon účastníka, nýbrž i účast u soudu. Proto by rozsudku pro zmeškání neměla bránit skutečnost, že zmeškavší strana předtím podala žalobu, respektive se k žalobě včas vyjádřila.³⁰² Dále v sousedních státech rozsudek pro zmeškání není výslovně omezen pouze na zmeškání prvního jednání ve věci, nýbrž se týká i jiných jednání, což z něj činí institut použitelný kdykoliv během řízení. Určitou výjimku do jisté míry představuje Rakousko, kde kontumační rozsudek nelze vydat poté, co již strana ve věci samé přednesla ústní argumenty. Z mého pohledu se jako vhodnější v tomto směru jeví úprava rakouská, neboť pokud

³⁰² SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

by nebyl brán ohled na dosavadní řízení, nelze z hlediska procesní ekonomie sporu považovat za příliš vhodné, aby byl kontumační rozsudek například vydán poté, co ve věci již proběhlo rozsáhlejší dokazování apod. Musela by tak být vyřešena otázka, podle čeho má soud v případě zmeškání rozhodovat, zda podle doposud provedeného řízení, či pouze na základě tvrzení procesně aktivní strany. Postup, kdy soud při rozhodování čerpá z celého obsahu spisu pak více odpovídá povaze rozsudku pro zmeškání založeného na právní domněnce nespornosti žalobních tvrzení, a zmenšuje riziko rozporu kontumačního rozsudku s hmotněprávní skutečností. Lze se setkat i s názorem, že výslovná úprava zmeškání jiného než prvního jednání ve věci je nadbytečná, neboť je ve své podstatě již obsažena v § 101 odst. 3 o.s.ř., dle kterého „*nedostaví-li se řádně předvolaný účastník k jednání a včas nepožádal z důležitého důvodu o odročení, může soud věc projednat a rozhodnout v nepřítomnosti takového účastníka; vychází přitom z obsahu spisu a z provedených důkazů.*“³⁰³ S tímto tvrzením souhlasím, neboť za předpokladu, že by soud v případě zmeškání dalšího jednání věci rozhodoval na základě již provedených důkazů, spočíval by hlavní rozdíl mezi kontumačním rozsudkem a kontradiktorním rozsudkem vydaným v návaznosti na užití § 101 odst. 3 o.s.ř. v možnostech obrany proti uvedeným rozsudkům. V takovém případě by bylo vhodnější ponechat pouze mírnější možnost, tj. klasický rozsudek, proti kterému lze užít veškeré odvolací důvody.

Restriktivní pojetí rozsudku pro zmeškání se u nás však netýká pouze procesních úkonů, ale rovněž subjektů, na které se vztahuje. Kontumační rozsudek je přitom prostředek zajištění součinnosti procesních stran v řízení, který má působit především motivačně. Z toho plyne, že rozsudek pro zmeškání by neměl být vyhrazen pouze pro případy zmeškání žalovaného, ale musí se vztahovat i na žalobce. Pokud jedna ze stran nechce ve sporu aktivně vystupovat, stíhá ji právem předvídaný následek v podobě rozsudku ve prospěch strany, která byla procesně aktivní.³⁰⁴ To platí i pro případy zmeškání přípravného jednání žalobcem mající v současné době za následek fikci zpětvzetí žaloby a zastavení řízení, které však na rozdíl od fikce uznání nepředstavuje meritorní rozhodnutí, na základě kterého může být vedena exekuce.³⁰⁵ Účastníci řízení by však měli v řízení být ve stejném procesním postavení. Je to zejména žalobce, kdo nese odpovědnost za výsledek sporu a rovněž by měl k soudu alespoň zpočátku přicházet v lepší pozici, neboť lze předpokládat, že podání žaloby předcházely nějaké rozumové úvahy včetně zvažování důsledků

³⁰³ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

³⁰⁴ SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363, či LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 146.

³⁰⁵ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozitivních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10, s. 401–413.

zahájení řízení před soudem. Není proto důvod, proč by měl kontumační rozsudek stíhat jen žalovaného. Důvodová zpráva k zákonu č. 171/1993 Sb., kterým byl zaveden institut rozsudku pro zmeškání, namítá, že připuštění rozsudku pro zmeškání žalobce by vytvářelo nerovné postavení účastníků, neboť by zmeškala *strana, která stanovisko žalovaného předem nezná a neměla možnost reagovat na tvrzení, které žalovaný teprve při jednání přednese*. Odhlédneme-li od toho, že koncentrace řízení nastává zásadně nejdříve s koncem prvního jednání ve věci, a proto není dobře možné vyloučit možnost, že jedna ze stran na prvním jednání ve věci přednese druhé straně dosud neznámou argumentaci a důkazy, přichází v úvahu tento institut spojit s výzvou k vyjádření a zavést povinné doručení vyjádření žalobci. Rozsudku pro zmeškání, kterým by byla zamítnuta žaloba, by tak nic nebránilo.³⁰⁶ Přesto však lze o tvrzené nerovnosti pochybovat, neboť pokud by tomu tak skutečně bylo, dostával by se rozsudek pro zmeškání žalobce do rozporu s principem rovnosti zbraní dle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a nemohl by tím pádem být zakotven ani v právních řádech ostatních států.³⁰⁷ I v tomto ohledu je proto z mého pohledu na místě inspirace německou, rakouskou či slovenskou úpravou, kterým je zmeškání žalobce vlastní.

3.2. Civilní řád soudní

V posledních letech byly odbornou veřejností diskutovány teze nového kodexu pro občanské soudní řízení s názvem civilní řád soudní.³⁰⁸ První variantu věcného záměru ČŘS Ministerstvo spravedlnosti připravilo v roce 2017, druhou variantu pak v roce 2020. Dosavadní výsledky prací však v mnohých ohledech čelily kritice a v roce 2021 byla vytvořena nová legislativní komise, která se má přípravami věcného záměru ČŘS v následujícím období zabývat. Dokončení návrhu ČŘS je i jedním z cílů aktuálního Programového prohlášení vlády z ledna 2022.³⁰⁹ Avšak z průběhu diskuzí, které však ve veřejném prostoru již fakticky neprobíhají, a rovněž ze skutečnosti, že ani v roce 2022 nebyla ze strany současné legislativní komise představena nová úprava návrhu ČŘS, se přijetí nového civilního kodexu jeví jako čím dál tím méně pravděpodobné. Přestože je tedy finalizace věcného záměru ČŘS nejistá, a pokud by se tak stalo, lze s ohledem na uvedené očekávat, že současná verze bude podrobena dalším změnám, je na místě některé relevantní části věcného záměru ČŘS představit.

³⁰⁶ BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

³⁰⁷ LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozitivních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10, s. 401–413.

³⁰⁸ Finální znění 2. verze věcného záměru ČŘS. Dostupné na: https://justice.cz/documents/ČŘS_finální_verze_druhého_znění.

³⁰⁹ Programové prohlášení vlády z ledna 2022. Dostupné na: <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf>.

Za nejpodstatnější změnu v oblasti problematiky rozsudků pro uznání a zmeškání můžeme pokládat to, že současná verze věcného záměru ČŘS nepočítá s rozhodnutím založeném na fikci uznání nároku. Jak správně uvádí jeho tvůrci, uznání nároku je dispoziční procesní úkon, který ze své povahy nemůže být obsahem právní fikce. Rozsudek pro uznání by proto dle ČŘS měl být vyhrazen pouze pro případy výslovného projevu vůle žalovaného nárok uznat. Současně by vydání rozsudku pro uznání bylo vázáno na návrh žalobce vždy, a nejen v případech částečného uznání, jak je tomu dnes na základě občanského soudního řádu. Lze souhlasit s autory věcného záměru ČŘS, že právní úprava žalobci nesmí upírat právo na úplné projednání věci, a proto by mělo být výlučně na žalobci, zda bude vydání rozsudku pro uznání požadovat, či nikoliv.³¹⁰

Situace doposud spadající pod fikci uznání věcný záměr ČŘS včlenil do úpravy rozsudku pro zmeškání, který je v ČŘS rovněž spojen se skutkovou domněnkou, že protistrana nemá k dispozici žádné skutečnosti, které by mohla uvést na svou obranu. Nová úprava kontumačního rozsudku by se vztahovala nejen na situace, kdy se žalovaný nevyjádří k žalobě (bez rozlišení obyčejné a kvalifikované výzvy k vyjádření), ale i na zmeškání tzv. přípravného roku či prvního jednání ve věci jednou ze stran sporu. Rozsudek pro zmeškání dle ČŘS tedy v souladu se zásadou rovnosti míří rovněž na zmeškání žalobce, a to jak stran prvního jednání ve věci, tak přípravného roku, kde dnes zákonodárce v případě zmeškání žalobce finguje zpětvzetí žaloby. Zmeškání roku ČŘS vymezuje tak, že se strana na jednání bez omluvy nedostaví, nebo se dostaví, avšak nejedná, nebo se během roku vzdálí.³¹¹ To platí i pro případy, kdy se strana dostaví bez advokáta, ačkoliv se v dané věci právní zastoupení vyžaduje. Byť situace, kdy se účastník řízení na jednání dostaví, ale je při něm zcela nečinný, bude z hlediska četnosti výskytu spíše naprostou výjimkou, lze přisvědčit, že je v tomto ohledu legislativní úprava v podobě rozsudku pro zmeškání na místě. Na druhou stranu souhlasím s Petrem Bezouškou, že kontumační rozsudek při vykázání z jednání je řešení příliš přísné a odpovídá spíše sankci nežli domněnce, že strana nemá na svou obranu co uvést.³¹² Vydání rozsudku pro zmeškání je pak dle ČŘS vázáno výlučně na návrh druhé strany a soud věc na rozdíl od dosavadního rozsudku pro uznání na základě fikce právně posuzuje.

Zároveň ČŘS sjednocuje občanským soudním řádem výslovně neupravenou situaci, kdy se o návrhu na vydání rozsudku pro uznání v případě, že jej soud nevydá, rozhoduje zamítavým usnesením, zatímco ohledně rozsudku pro zmeškání soud nerozhoduje vůbec. Bod 326 ČŘS tak explicitně stanoví, že o návrhu na vydání rozsudku pro uznání, jakož i rozsudku pro zmeškání, se

³¹⁰ Bod 302 věcného záměru ČŘS. Dostupné na: https://justice.cz/documents/ČŘS_finální_verze_druhého_znění.

³¹¹ LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 1–2, s. 11–21.

³¹² BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

rozhoduje usnesením, proti kterému není přípustný opravný prostředek. Tento postup autoři ČŘS odůvodňují jednak tím, že současná právní úprava neposkytuje dostatečnou ochranu žalobci (soud o návrhu žalobce na vydání rozsudku pro zmeškání nijak nerozhoduje), a současně tím, že přípustnost řádného opravného prostředku proti zamítnutí návrhu by znamenala jen prodloužení řízení. S uvedenou argumentací si však dovolím nesouhlasit. Současná právní praxe proti usnesení o zamítnutí návrhu na vydání rozsudku pro uznání připouští odvolání s tím, že odvolací soud může rovnou rozhodnout rozsudkem pro uznání. V tom lze dle mého názoru vzhledem k nepovedenosti úpravy rozsudku pro fikci uznání spatřovat naopak nedostatečnou ochranu žalovaného, který se následně nemůže bránit. Nemožnost opravných prostředků proti zamítavému usnesení se mi v tomto ohledu zdá logická spíše za stávající právní úpravy, nikoliv za situace, kdy by měla zmeškováná strana možnost zvláštní rozsudek odstranit, jako je tomu v režimu ČŘS. Jak bylo řečeno, pokud by druhoinstanční soud seznal, že je na místě vydání rozsudku pro uznání, respektive v tomto případě i pro zmeškání, mohl by tímto rozsudkem sám rozhodnout. Pokud by strana sporu nezmeškala zaviněně a byly by dány omluvitelné důvody, řízení by pokračovalo, jako by k vydání rozsudku nedošlo. To se z mého pohledu zdá dostatečně vyrovnané z hlediska ochrany účastníků řízení, jakož i rychlosti řízení. Na druhou stranu je třeba považovat za správné zakotvení povinnosti soudu procesně rozhodnout i o návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání. Byť současná praxe, kdy soudy návrh žalobce překlenou a v řízení bez jakékoliv reakce dále pokračují, vyplývá a je v souladu s textací § 153b o.s.ř., jeví se navrhovaná úprava z pohledu ochrany zájmů aktivní strany jako vhodná.

Zmeškováná straně ČŘS umožňuje bránit se proti kontumačnímu rozsudku podáním odvolání či návrhem na navrácení v předešlý stav (*restitutio in integrum*). V porovnání s dosavadním prominutím zmeškání v důsledku návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání je institut navrácení v předešlý stav obecný a týká se i zmeškání lhůty k vyjádření či zmeškání přípravného roku, tedy situací doposud vyloučených ze skutkového přezkumu, což je jistě žádoucí. Předpokladem úspěšného návrhu na uplatnění *restitutio in integrum* je kromě omluvitelných důvodů a dodržení 15denní lhůty také posouzení, zda zmeškováná strana nemohla včas navrhnout prodloužení lhůty nebo odročení, ale neučinila tak, či zda neopakuje důvody již dříve neúspěšně uplatněné.³¹³ Ze všeho uvedeného je patrná inspirace zahraničními právními úpravami, zejména tou rakouskou.

³¹³ LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 1–2, s. 11–21.

Věcný záměr ČŘS tak rozšiřuje nejen okruh procesních situací, ale též subjektů, na které se vztahuje rozsudek pro zmeškání. Naopak rozsudek pro uznání ČŘS omezuje toliko na případy výslovného uznání nároku ze strany žalovaného. Z pohledu doposud platné právní úpravy, která civilní řízení zatěžuje nepatřičnými fikcemi a rozsudek pro zmeškání upravuje pouze úzce, je nutné uvedené základní body věcného záměru ČŘS považovat v zásadě za krok správným směrem. Avšak vzhledem k tomu, že návrh ČŘS se dodnes nestal součástí legislativního procesu, nelze v tomto ohledu jakoukoliv změnu očekávat v nejbližších době. Zůstává tak prozatím na soudech, aby dopady fikce uznání usměřňovaly svým výkladem příslušných ustanovení občanského soudního řádu.

Závěr

Diplomová práce měla za cíl najít pomocí analýzy jednotlivých institutů rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání odpověď na otázku, jaký je mezi rozsudky vzájemný vztah. Dále bylo úkolem této práce nastínit zákonné vymezení předmětných rozsudků v sousedním Německu, Rakousku a Slovensku a zároveň zahraniční právní úpravu v základních aspektech porovnat s tou naší. V neposlední řadě pak bylo cílem diplomové práce nabídnout úvahy *de lege ferenda*, které by mohly současné legislativní nedostatky rozsudků pro uznání a pro zmeškání v České republice napravit.

Začátek první části diplomové práce byl věnován rozsudku pro uznání. Občanský soudní řád obsahuje velmi netypickou úpravu rozsudku pro uznání, kdy tento institut lze rozdělit na dva druhy. Prvním je rozsudek vydaný v reakci na dispoziční procesní úkon žalovaného, kterým žalovaný vědomě projevil vůli žalobní nárok či jeho část uznat. Druhým je rozsudek pro uznání na základě fikce, kterým soud rozhodne v případě, že se žalovaný buď včas nevyjádří na tzv. kvalifikovanou výzvu, anebo se bez omluvy nedostaví na přípravné jednání před soudem. V důsledku nečinnosti žalovaného nastává fikce, že žalovaný nárok žalobce uzal a soud musí rozhodnout rozsudkem v jeho neprospěch, aniž by žalobu jakkoliv právně posuzoval. V praxi tato konstrukce činí aplikační problémy a legitimita fikce uznání je stále diskutovanou otázkou. Důvodem je především skutečnost, že fikce nahrazuje projev vůle účastníka řízení a omezuje tím jeho svobodu disponovat s řízením. Zaváděním fikcí se navíc zvyšuje pravděpodobnost, že rozhodnutí ve věci nebude odpovídat skutečným hmotněprávním poměrům, což jistě není účelem soudního řízení. Přesto byl zákonodárce při úpravě institutu fikce uznání tak důsledný, že žalovaného omezením odvolacích důvodů téměř zbavil možnosti obrany proti rozsudku pro uznání. Následky fikce uznání jsou proto pro žalovaného závažné a zpravidla nevyvratitelné.

Dále byl v diplomové práci vysvětlen institut rozsudku pro zmeškání. Rozsudek pro zmeškání nebo též kontumační rozsudek je taktéž následkem nečinnosti žalovaného. Oproti rozsudku pro fikci uznání však nečinnost spočívá v nedostavení se na první jednání ve věci samé včas a z omluvitelných důvodů. V důsledku zmeškání jednání nastupuje zákonná domněnka, že se skutková tvrzení obsažená v žalobě považují za nesporná. Z právní stránky je ovšem třeba žalobní tvrzení posoudit, což představuje podstatný rozdíl ve srovnání s rozsudkem pro uznání. Další rozdíl tkví v tom, že kontumační rozsudek je vázán na návrh žalobce a pokud soud uzná za vhodné, nemá povinnost jej vydat. O skutečnosti, že rozsudek pro zmeškání je pečlivěji propracovaný, svědčí také to, že zákon proti kontumačnímu rozsudku připouští jako speciální prostředek obrany

návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání. Na rozdíl od rozsudku pro uznání má tak žalovaný možnost svou předchozí pasivitu napravit.

V závěru první části této práce jsem se zabývala samotným vztahem rozsudků pro uznání a pro zmeškání, a to z hlediska předpokladů jejich vydání, samotného základu, na kterém jsou postaveny, formálních náležitostí, povahy obou rozsudků a též možností obrany proti nim. Co se týče rozsudku pro skutečné uznání žalovaného, jde ve srovnání s rozsudkem pro zmeškání o docela jiné instituty, neboť rozsudek pro uznání vychází z vědomého a svobodného projevu vůle žalovaný nárok uzнат, zatímco rozsudek pro zmeškání stojí na domněnce určitého skutkového stavu. Po srovnání rozsudku pro zmeškání s rozsudkem vydaným soudem v návaznosti na fikci uznání však dospějeme k docela jinému závěru. Je třeba podtrhnout především to, že oba rozsudky mají společný skutkový základ, kterým je zmeškání. Zmeškání záleží v tom, že se účastník řízení buď včas nevyjádří k žalobě anebo se nedostaví na přípravné či první jednání ve věci. Ze skutkově shodné podstaty však zákon vyvozuje odlišné důsledky. Jednou je to fikce uznání jako důsledek právní, podruhé se jedná o skutkový důsledek v podobě domněnky nespornosti žalobních tvrzení. Zjednodušeně řečeno můžeme shrnout, že rozsudek pro fikci uznání a pro zmeškání jsou oba založeny na zmeškání, avšak u jednoho bylo zmeškání prostřednictvím fikce povýšeno na uznání. Oba rozsudky dále také vychází ze skutkového stavu, který s určitou pravděpodobností není v souladu s hmotněprávní skutečností. Přestože je tedy cílem institutu uznání a zmeškání především rychlost a efektivita řízení, dochází jejich použitím současně k přílišné formalizaci celého procesu, který se odvíjí od právem založených konstrukcí. S tím souvisí také otázka, zda se jedná o instituty, které mají žalovaného potrestat. Dospěla jsem k názoru, že z důvodu nutně negativních dopadů obou rozsudků lze do jisté míry dovodit též sankční charakter, ačkoliv je třeba mít na zřeteli, že jejich účelem je především přimět žalovaného k procesní aktivitě. Kromě rozsudku pro výslovné uznání nároku však fakticky oba rozsudky představují i formu postihu žalovaného, který je v řízení nečinný.

Druhá část diplomové práce byla zaměřena na rozsudky pro uznání a pro zmeškání v Německu, Rakousku a na Slovensku. Z výkladu zahraniční právní úpravy především vyplynulo, že všechny uvedené země reflektují shodný skutkový základ zvláštních rozsudků, a upravují situace u nás řešené fikcí uznání pomocí kontumačního rozsudku. Pokud žalovaný včas neposkytne vyjádření k žalobě či se v přípravné fázi řízení nedostaví na jednání, nefinguje se uznání nároku, ale zahraniční soud na návrh žalobce vydá rozsudek pro zmeškání. Ve všech zemích zároveň existuje možnost podat proti kontumačnímu rozsudku opravný prostředek, v jehož důsledku se v řízení pokračuje, jako kdyby kontumační rozsudek vůbec nebyl vydán. Za zásadní

pak lze považovat i to, že právní řády sousedních zemí k součinnosti nenutí pouze žalovaného, ale vztahují hrozbu vydání rozsudku pro zmeškání i na žalobce. Ve srovnání s českým pojetím rozsudků pro uznání a pro zmeškání se proto popsaná zahraniční právní úprava jeví jako koncepčnější a šetrnější, neboť nijak nefinguje projevy vůle žalovaného a současně proti kontumačním rozsudkům ve srovnání s naší právní úpravou umožňuje snadnější obranu. Tím se vytváří potřebná rovnováha mezi urychlením řízení a zásahy do práv jeho účastníků.

Ve třetí části této práce jsem se nejprve pokusila identifikovat zásadní nedostatky naší právní úpravy, které by měly být vyřešeny legislativními změnami. Za takové je dle mého názoru s ohledem na aplikační problémy rozsudku pro fikci uznání nutné považovat zejména samotnou konstrukci fikce uznání a s tím související skutečnost, že tuzemská úprava rozsudku pro zmeškání je velmi úzká. V rámci úvah *de lege ferenda* bylo proto především navrženo, aby se po vzoru právních úprav sousedních států fikce uznání včlenila do úpravy rozsudku pro zmeškání, který by současně přicházelo v úvahu vydat i proti žalobci. Nakonec byl představen věcný návrh nového kodexu civilního procesu, který se snaží deficity současného zákonného vymezení zvláštních rozsudků reflektovat. Závěrem lze tedy s ohledem na právě uvedené konstatovat, že ačkoliv lze možná do budoucna doufat v legislativní změny, nezbývá prozatím než zmíněné nedostatky rozsudků pro uznání a pro zmeškání korigovat pomocí judikатурní činnosti soudů.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ADAMOVÁ, Hana, BÍLKOVÁ, Jana, ČUHELOVÁ, Kateřina, DÁVID, Radovan, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, HANÁKOVÁ, Věra, HRÁDEK, Jiří, HRDLIČKA, Miroslav, CHALUPA, Radim, JAKŠIČ, Vít, JURÁŠ, Marek, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

BAJURA, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520)*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9.

FASCHING, Hans a KONEČNÝ, Andreas. *Zivilprozessgesetze, 3. Band/2. Teilband: §§ 390–460 ZPO. 3. Auflage*. Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2018. ISBN 978-3-214-15766-1.

GAZDA, Viktor. *Hledání pravdy v civilním procesu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-670-2.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha II., § 79–180 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-034-0.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: kniha IV., § 201–2051 občanského soudního řádu: podle stavu k 1. 2. 2016*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-271-9.

JIRSA, Jaromír. *Občanský soudní řád, 2. část: Soudcovský komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-369-5.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-986-1.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Moderní civilní proces*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7601-3.

LÜKE, Gerhard a WAX, Peter. *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen*. 2. Auflage. München: C. H. Beck, 2000. ISBN 340644718X.

MACUR, Josef. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2824-6.

ROTH, Marianne. *Zivilprozessrecht*. 2. Auflage. Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2015. ISBN 978-3-214-08464-6.

SARIA, Gerhard. *Der gerichtliche Vergleich im österreichischen Recht*. Wien: Verlag Österreich, 2018. ISBN 978-3-7046-7921-5.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3.

SVOBODA, Karel. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-733-0.

ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek. *Civilný sporový poriadok*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2016. 978-80-7400-629-6.

THOMAS, Heinz a PUTZO, Hans. *Zivilprozessordnung: FamFG Verfahren in Familiensachen, EGZPO, GVG, EGGVG, EU-Zivilverfahrensrecht. Kommentar*. 40. Auflage. München: C. H. Beck, 2019. ISBN 9783406735998.

WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní*. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1.

2. Seznam použitých článků

BEZOUŠKA, Petr. Krátké zamyšlení nad rozsudky pro uznání a pro zmeškání. *Právní rozhledy*, 2004, č. 1, s. 31.

BEZOUŠKA, Petr. Zmeškání a uznání v civilním řízení. *Právní rádce*, 2004, č. 3, s. 31.

LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil. Pro futuro. *Právní rozhledy*, 2015, č. 5, s. 153-159.

LAVICKÝ, Petr a STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 369–380.

LAVICKÝ, Petr, WINTEROVÁ, Alena, DOBROVOLNÁ, Eva, DVOŘÁK, Bohumil, PULKRÁBEK, Zdeněk. Věcný záměr civilního řádu soudního z pohledu advokacie. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 1-2, s. 11-21.

LAVICKÝ, Petr. Zmeškání účastníka a fikce dispozitivních procesních úkonů. *Právní fórum*, 2009, č. 10, s. 401–413.

MACUR, Josef. K problematice urychlování civilního soudního řízení. *Právní rozhledy*, 2002, č. 3, s. 126.

MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o.s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36.

SEDLÁČEK, Miroslav. Kontumační rozsudek – analýza, komparace a náměty ke koncepci budoucí úpravy. *Právní rozhledy*, 2020, č. 10, s. 357–363.

SEDLÁČEK, Miroslav. Nedostatky právní úpravy přípravy jednání aneb k § 114b a § 114c o.s.ř. *Soukromé právo*, 2022, č. 7–8.

SEDLÁČEK, Miroslav. Rozsudek pro uznání ve světle judikatury. *Soudce*, 2019, č. 7–8, s. 13–18.

SEDLÁČEK, Miroslav. Uznání nároku žalovaným v českém a slovenském právním řádu. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 3, s. 385–391.

SEDLÁČKOVÁ, Ivana. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř.“. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 6–7, s. 74–75.

SVOBODA, Karel. *K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření*. *Obchodněprávní revue*, 2018, č. 10, s. 278–282.

WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2009, č. 6, s. 226–231.

WINTEROVÁ, Alena. Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání. *Právní praxe*, 1993, č. 10, s. 592.

3. Seznam použitých právních předpisů

Úmluva o ochraně lidských práv a svobod.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních.

Zákon č. 160/2015 Z.z., civilný sporový poriadok.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech Evropské unie.

Německý civilní řád soudní z roku 1877.

Rakouský civilní řád soudní z roku 1895.

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2002, sp. zn. II. ÚS 92/01.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 29 Odo 522/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 968/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 428/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 454/04.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2006, sp. zn. IV. ÚS 130/06.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3597/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1230/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2536/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4272/2007.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 42/08.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2632/2009.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 33 Cdo 98/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3498/2012.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2013, sp. zn. I. ÚS 2656/12.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2288/2012.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014 sp. zn. 33 Cdo 2979/2013.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. IV. ÚS 2921/13.
Nález Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15.
Nález Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. IV.ÚS 3143/15.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2736/2015.
Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15.
Nález Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2016, sp. zn. IV. ÚS 842/16.
Nález Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 1024/15.
Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1252/16.
Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 3263/13.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 1594/2016.
Nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 1261/15.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 28 Cdo 636/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 28 Cdo 5733/2016.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5049/2016.
Nález Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 2693/16.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. 28 Cdo 3437/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2016, sp. zn. 26 Cdo 355/2016.
Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 1737/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 28 Cdo 3075/2017.
Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 240/18.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 3. 2018, sp. zn. III. ÚS 3964/17.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5721/2017.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2018 sp. zn. 26 Cdo 2007/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 32 Cdo 1309/2018.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2018, sp. zn. 28 Cdo 2873/2018.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 1327/2019.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2019, sp. zn. 29 ICdo 108/2017-II.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2020, sp. zn. 32 Cdo 4314/2019.
Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2020, sp. zn. III.ÚS 3530/19.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1695/2020.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 25 Cdo 471/2020.
Nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. III. ÚS 3207/20.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2021, sp. zn. 21 Cdo 976/2019.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2060/2020.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 7. 2021, sp. zn. III. ÚS 1657/21.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 33 Cdo 534/2021.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3531/2020.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2803/2021.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1047/2021.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2022, sp. zn. 33 Cdo 2055/2022.

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Programové prohlášení vlády z ledna 2022. Dostupné na: <https://www.vlada.cz/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf>

Věcný záměr civilního řádu soudního. Dostupné na: <https://justice.cz/documents/finální-verze-druhého-znění>

Seznam zkratek

CSP	zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok
CŘS	civilní řád soudní
občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
německý ZPO	německý civilní řád soudní z roku 1887
rakouský ZPO	rakouský civilní řád soudní z roku 1895
zákon o půdě a jiném zemědělském majetku	zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Vztah rozsudků pro uznání a pro zmeškání

Abstrakt

Předmětem této diplomové práce je vztah rozsudků pro uznání a pro zmeškání. V obou případech jde o zvláštní instituty typické pro civilní sporné řízení, jejichž účelem je především efektivita a zrychlení procesu před soudem. Toho se zákonná úprava snaží dosáhnout tím, že při rozhodování zvláštními rozsudky neukládá soudu povinnost zjišťovat skutkový stav, neboť taková rozhodnutí jsou založena čistě na skutkových tvrzeních žalobce či dispozičním úkonu žalovaného.

Předně je východiskem pro určení vazeb mezi oběma rozsudky analýza těchto rozsudků jako samostatných rozhodnutí. Současná právní regulace zná celkem tři druhy zvláštních rozsudků, a to rozsudek pro výslovné uznání žalovaného, rozsudek pro fikci uznání a rozsudek pro zmeškání. Zejména je třeba důsledně rozlišovat rozsudek pro uznání založený na uznávacím projevu žalovaného vůči rozsudku pro uznání na základě fikce a rozsudku pro zmeškání. Zatímco první rozsudek vychází z dispozičního úkonu, kterým žalovaný svobodně projevuje vůli žalobní nárok uznat, zbylé dva rozsudky jsou založené na zmeškání žalovaného, který se buď nedostavil na jednání anebo se včas nevyjádřil k žalobě. Důsledkem této nečinnosti ze strany žalovaného je fikce uznání žalobního nároku či v případě rozsudku pro zmeškání domněnka nespornosti žalobních tvrzení. Ačkoliv je tedy skutkový základ rozsudků pro fikci uznání a pro zmeškání fakticky shodný, zákon z něj pokaždé vyvozuje jiný důsledek. V případě fingování dispozičního úkonu je totiž vůle žalovaného nahrazena právní konstrukcí, ze které soud při rozhodování bez dalšího vychází, aniž by zkoumal oprávněnost žaloby a žalovaný měl možnost se efektivně bránit. Takový přístup lze označit za zcela nekonceptní, neboť fikce uznání jde nepoměrně k tíži žalovaného, a nadto neodpovídá základním zásadám civilního procesu.

V dalším diplomová práce nabízí komparaci právní úpravy rozsudků pro uznání a pro zmeškání v Německu, Rakousku a na Slovensku. Z analýzy jednotlivých zahraničních regulací vyplývá, že všechny uvedené státy upravují situace u nás zahrnuté v rozsudku pro fikci uznání prostřednictvím rozsudku pro zmeškání. Soudy sousedních států mají přitom možnost nárok obsažený v žalobě právně posoudit a rozsudek pro zmeškání případně nevydat. Současně má žalovaný v zahraničí vždy k dispozici opravný prostředek, který může vést k tomu, že se v řízení pokračuje jako by rozsudek pro zmeškání nikdy nebyl vydán. V porovnání s českou právní úpravou je tento přístup propracovanější a vůči žalovanému šetrnější, aniž by tím řízení ztrácelo na efektivitě.

Nakonec autor v diplomové práci po identifikaci zásadních nedostatků současného stavu poskytuje úvahy *de lege ferenda*, které by mohly vést ke zlepšení stávající právní úpravy. Tím je především úplné opuštění fikce uznání a mimo jiné také rozšíření situací a subjektů, na které se vztahuje zákonná úprava rozsudku pro zmeškání. Závěrem práce ve vztahu k rozsudkům pro uznání a pro zmeškání představuje základní body nového civilního kodexu, který v současné době připravuje Ministerstvo spravedlnosti.

Zdrojem diplomové práce je především česká právní úprava rozsudků pro uznání a pro zmeškání, rozhodovací praxe soudů, jakož i odborná komentářová a učebnicová literatura. Dále práce ve značné míře vychází z odborných článků s civilněprocesní tematikou. V neposlední řadě pak práce čerpá informace ze zahraničních civilních řádů a komentářů k nim.

Klíčová slova

Rozsudek pro uznání, rozsudek pro zmeškání, vztah, fikce, dispoziční úkon

Relationship between Judgments for Recognition and Default Judgments

Abstract

The subject of this diploma thesis is the relationship between judgments for recognition and default judgments. In both cases, the judgements are special institutes typical for civil contentious proceedings, primarily aimed at speeding up the proceedings before the court. The statutory provisions seek to achieve this mainly by not requiring the court to establish the facts of the case when deciding by special judgments, as the decisions are based solely on plaintiff's factual allegations or defendant's act of disposition.

Firstly, the starting point for determining the links between the two judgments is an analysis of the judgments as separate decisions. The current legal framework recognises three types of special judgments, namely a judgment for explicit recognition, a judgment for a legal fiction of recognition and a default judgment. In particular, a judgment for explicit recognition should be distinguished from a fictitious judgment for recognition and a default judgment. Whereas the first decision is based on a dispositive act made by the defendant freely expressing his will to recognise the claim, the other two judgments are based on defendant's default, either by failing to appear at the hearing or make a statement of defence in time. Defendant's failure to act results in feigning defendant's recognition of the claim or, in the case of a default judgment, the merit of the claim being assumed to be true. Thus, although the factual basis of the judgement for recognition by fiction and the default judgment is in fact the same, the law draws a different consequence each time. In the case of the fictitious dispositive act, defendant's will is replaced by a legal construction on which the court bases its decision without further examination of the validity of the claim and the defendant having the opportunity to set aside the judgement. Such an approach can be regarded as completely non-conceptual, since the fiction of recognition operates disproportionately to defendant's detriment and, moreover, is not in conformity with the fundamental principles of civil procedure.

The thesis further offers a comparison of the legal regulation of judgments for recognition and default judgements in Germany, Austria and Slovakia. The analysis of the individual foreign regulations shows that all of the states in question regulate the situations in the Czech Republic covered by the fiction of recognition by default judgment. After a legal assessment of the claim, the courts of our neighbouring states have a discretion as to whether to render a default judgment or not. At the same time, the defaulting party always has legal remedies available which may lead to the proceedings continuing as if there had been no default judgement. Compared to the Czech

law, this approach is more sophisticated and more lenient towards the defaulting party, without the proceedings being less efficient.

Finally, after identifying the shortcomings of the existing legislation, the author provides *de lege ferenda* considerations that could improve the current legal regulation. That is, to begin with, the complete abandonment of the fiction of recognition and, *inter alia*, the extension of the situations and subjects covered by the statutory regulation of default judgment. In relation to the judgements for recognition and default judgements, the thesis also presents the main points of the new Code of Civil Procedure currently being drafted by the Ministry of Justice.

The sources of the thesis are mainly the Czech legal regulation of judgments for recognition and default judgements, the decision-making practice of the Czech courts, as well as professional commentary and textbook literature. Furthermore, the thesis is largely based on articles covering the topic of civil contentious procedure. Last but not least, the thesis draws information from foreign civil procedure codes and commentaries thereto.

Key words

Judgement for Recognition, Default judgement, Relationship, Fiction, Act of Disposition